

Ferdinand Humski
Šolski center Ptuj, Strojna šola
Volkmerjeva 19, 2250 Ptuj

PEDAGOŠKO-ANDRAGOŠKI SLOVAR

učni pripomoček za udeležence
izobraževalnega programa
Pedagoško-andragoško izpopolnjevanje

Ptuj, avgust 2019

UVOD

Pedagoško-andragoško izpopolnjevanje je potrebno olajšati. Študentje se soočajo z veliko pomembnimi, a težko razumljivimi strokovnimi izrazi, ki jih ne najdemo v običajnih slovarjih. Potrebno je večkrat prebirati in ponavljati njihov pomen, sicer se ne naučiš.

Potem pa nastane problem: kako naj iz kupa prejete literature najdemo pravilno pojasnilo za izraz, na katerega smo naleteli? Ugotovimo, da porabimo veliko več časa za iskanje kakor za učenje.

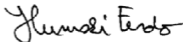
PAI slovar razporeja gesla po abecednem redu in nam s tem prihrani dragoceni čas za iskanje. Omogoča nam lažje in hitrejše usvajanje pedagoško–andragoških osnov, brez katerih ni možno nadgrajevati pedagoškega znanja.

Zbranih je preko 800 gesel, ki so opisana strnjeno, a kljub temu dovolj natančno, da so pojmi razumljivi. Vsako geslo sem poskušal predstaviti čim bolj jasno in nazorno. Pomembnejše besede v pojasnilih sem podčrtal, poudaril, uporabil sem več barv. Nekaterim gestlom, ki spadajo med pomembnejše pedagoške teme (npr. nasilje) sem posvetil več prostora.

PAI slovar je pomemben pripomoček tudi kasneje, pri pedagoškem delu in pri napredovanju v nazive. Še posebej pri dodatnem strokovnem delu se pogosto srečujemo s strokovnimi pedagoškimi izrazi.

V nadaljevanju sem pripravil še Obratni pedagoško-andragoški slovar. Po eni strani nam ta pripomoček pomaga razumeti, po drugi strani pa uporabljati strokovne izraze. Oboje vsekakor pozitivno vpliva na našo moč izražanja in na pridobivanje javnega mnenja.

Opozoriti želim, da slovenske besede v Obratnem pedagoško-andragoškem slovarju niso povsem enoznačno pojasnjene s strokovnimi izrazi in s tujkami. Za mnoge izraze sploh ne moremo najti povsem natančne zamenjave. Ponujeni so le čim bolj natančni približki slovenskih besed. Ampak, za kvalitetno imponiranje sogovornika je tudi približek dovolj dober. Za podrobnejšo razlago pa lahko spet uporabimo Pedagoško-andragoški slovar.



Ferdinand Humski

A priori V naprej, kratko malo, neodvisno od izkustva. Npr.: nasilje a priori zavračamo.

Abdikacija Odpoved čemu, odstop s položaja, še posebej odpoved vladski oblasti.

Abstrakten S čuti nezaznaven, pojmoven, miseln. Abstraktne besede so npr. svoboda, enakost ... Agl. abstract: težko razumljiv. Ant. konkreten.

Ad hoc Latinska fraza, ki pomeni "za to". Označuje rešitev za specifičen problem ali nalogo, ki ni splošna ali namenjena za drugačno uporabo.

Adaptacija Prilagajanje, v psihološkem smislu je to asimilacija + akomocija.

Adolescent, adolescenten Mladostnik, mladostniški*. **Adolescenca**: obdobje osamosvajanja človeka, med puberteto in zrelostjo.

Afekt Zelo močno, a kratkotrajno čustvo.

Afektiven

1. Vznemirjen, čustveno razvnet, strasten.

2. Nanašajoč se na afekt, na hitro (takojšnje reagiranje): vzgojna in formativna vrednost.

Aforizem Duhovito in jedrnat izražena resnica.

Agenda Zapisnik, dnevnik, dnevni red, tudi delo, poslovanje, posli.

Agnosticismem Filozofsko stališče, da je resničnost nekaterih trditev, posebej teoloških trditev o obstoju bogov ali božanstev, bodisi neznan bodisi je sploh **ni mogoče poznati** (gr. a - ne, gnosis - vedenje). Agnosticizem zanika možnost dokončnega spoznanja vsega, objektivnega sveta.

Agresivnost **ZLORABA MOČI**, napadalnost, **nasilje**, ki vedno izhaja iz **KONFLIKTA INTERESOV**. Priložnosti za konflikt interesov pa je žal vedno dovolj in preveč. Sin. nasilje.

Pri vsakem nasilju nastopa **NAPADALEC** (agresor, nasilnež, storilec, povzročitelj) in **ŽRTEV**. Za nasilje je **v celoti odgovoren napadalec**, nikoli žrtev.

Naše vedenje, akcije in reakcije so vedno NAŠA IZBIRA, NAŠA ODLOČITEV. Zato za nasilje NI OPRAVIČILA. Nasilje je naučen vedenjski vzorec,

nenasilne komunikacije pa SE DA NAUČITI.

GLAVNA RAZLOGA za agresijo sta:

a) Ustvariti **korist zase** ali za **svoje najbližje** (ki so včasih pomembnejši od nas).

b) Preprečiti **vpliv nekoga drugega na nas** (bližnje)

TEMELJNE OBLIKE AGRESIVNOSTI:

1. **Fizična agresivnost**, glej Fizično nasilje.

2. **Besedna (psihična) agresivnost**, glej Psihično nasilje.

3. **Prikrita agresivnost**, ki **načrtuje** dejanja, ki vodijo do nasilja. Glej Prikrito nasilje.

V odvisnosti od končnega cilja nastajajo posamezne **VRSTE NASILJA**, ki lahko **vključujejo** fizično, psihično ali prikrito komponento, npr.:

• **spolno nasilje**: nagovarjanje, opolzko komentiranje, žvižganje, buljenje oz. strmenje, pa vse do otipavanja in ostalih oblik fizičnega nasilja

• **ekonomsko nasilje**: odvzemanje denarja žrtvi, nato pa vračilo pod določenimi pogoji; **izrabljanje slabšega** socialnega ali finančnega **položaja žrtve** (npr. pogojevanje vedenja s finančnimi nagradami) lahko vodi do pokorščine

• **skupinsko nasilje** oz. **pritisek skupine**: skupina sorodstveno, čustveno ali drugače povezanih ljudi se dogovori, da bo **enojno ukrepala** proti izbrani žrtvi, npr. zasmehovanje, osamitev, odri-njenost žrtve ipd., glej Skupinsko nasilje

Agresivnost je tem hujša, **čim večja je ovira** in **čim pomembnejši je cilj**. Pogosto se pojavi brez vsakega razloga (nastane iz čiste zabave). Stopnja agresivnosti je v veliki meri **odvisna tudi od vzgoje**. Mnogi se vedejo agresivno samo zato, **ker jim drugi ljudje to ukažejo ali sugerirajo**, npr.: stražarji v koncentracijskih taboriščih med 2. svetovno vojno so bili pred vojno čisto spodobni državljani.

Opazimo, da so večja ali manjša nasilja pravzaprav **NEIZBEŽNA** in se vedno, povsod dogajajo. Tako kot nasilje pa so neizbežne tudi **RAZLIČNE**

INTERPRETACIJE udeležencev:

kdor mlati, ta praviloma trdi, da bolj trpi kot tisti, ki je pretepen.

Nasilje nikoli **ni problem posameznika**, temveč je problem skupine (družbe). Na žalost pa žrtev nasilja pogosto **ni deležna niti čustvene podpore s strani okolice**, čeprav jo **obupno potrebuje** in čeprav bi žrtev morala **vedeti, da ni sama**.

Nasilje je treba preprečevati in ga obsoditi. Proti nasilju se borimo **z ničelno toleranco** do nasilja.

PRVI KORAK v boju proti nasilju je **DEFINICIJA**: kdo je **NASILNEŽ** in kdo **ŽRTEV**.

V največ primerih je prav to najtežje ugotoviti, ker **napadalc** običajno **sebe prikažejo kot žrtev** in na ta način ustvarijo zmešnjavo.

Žal se v mnogih primerih zgodi, da ljudje ne znamo ali nočemo ločiti napadalca od žrtve, samo zgodba nam je zanimiva - s tem početjem **pomagamo napadalcu in dodatno bremenimo žrtev**.

Naše možne osnovne **REAKCIJE NA NASILJE**:

- **boj** - protinapad, a le boj **DO SPRAVE** in nič več
 - **vdaja** - samo nasprotniku, ki ga spoštujemo
 - **izogibanje** - sprememba svojega položaja
 - **blokada** - vplivanje na moč ali smer nasilja
 - **pobeg** - tja, kjer nas napadalec ne bo dosegel
- Najslabša možna reakcija na nasilje pa je **NEODLOČNOST, NEAKTIVNOST** - ki ustvarja najboljše pogoje za razvoj in napredek nasilja.

NAJMOČNEJŠE OROŽJE je vedno **BESEDA**, je hujša od atomske bombe! Z njo so vedno zmagovali največji svetovni voditelji. Brez retorike Hitlerju ne bi uspelo zanežiti 2. svetovne vojne!

Povedano drugače: če ne znaš uporabiti tega najmočnejšega orožja, si si **SAM KRIV!** Ljudje, ki znajo **govoriti in pisati**, lahko "iz muhe naredijo slona". Oni znajo preprečevati ljudi, nato pa iz njih **ČRPAJO SVOJO MOČ**. Tako pridobijo **VPLIV** in določajo **PRAVILA**. Molčeče množice pa ne bo

Ferdinand Humski

nihče upošteval, tudi če še tako močno trpi!

NAPADALNE IN OBRAMBNE TAKTIKE, izpeljane iz osnovnih reakcij, pa so:

- **ignoriranje** kot glavna oblika borbe je **tihi odpor**, brez omembe vrednih reakcij - napadalcu damo s tem vedeti, naj se ne vlika v tuje zadeve in da je njegova vloga za nas popolnoma nepomembna, on ne more vplivati na naše odločitve; običajno je to **najslabši možni odgovor** na nasilje, ker **spominja na vdajo**: je pa lahko učinkovita taktika proti močnejšim in domišljajvim nasprotnikom, ki izgubljajo veliko energije za to, da bi dosegli brezpogojno pokorščino
- **norčevanje** je kombinacija: izogibanje udarcem in vračilo s hitrim protinapadom; je verjetno najučinkovitejši **hitri odgovor** na besedno nasilje
- **izsiljevanje** zajema dvoje: **postavljanje nemogočih zahtev** in **izvajanje** neznosnega vsestranskega **pritiska** na nasprotnika, izkoriščanje vseh orožij, dokler nasprotnik ne popusti; za izvajalca je to precej naporna in izrpušajoča taktika
- **siliti nasprotnika k molčanju** (vzamejo ti jezik) je ena od klasičnih taktik, najpogosteje ob močni podpori somišljenikov, kajti: če ti nihče ne oporeka, si zmagal; napadalcu pogosto silijo žrtev, **naj javnosti ne seznanja z resnico** o nasilju - problem želijo "reševati" samo znotraj skupine, ki podpira nasilje (vsaka lisica ima najraje neme kure)
- **besedno prepričevanje** je najučinkovitejši, a tudi najbolj dolgotrajen, vztrajen in naporen način za doseganje **trajne zmage**; zajema **komunikacijske spretnosti**, je pa tudi oblika sodelovanja;
- **pridobivanje somišljenikov** in nato skupaj z njimi nadaljevanje boja po sistemu NJIHOVA MOČ JE TUDI MOJA MOČ; je **klasična uspešna taktika pridobivanja javnega mnenja**; ljudje z več somišljeniki so **močnejši** (tudi Hitlerji, Stalini itd.)
- **izkoriščanje zakonodaje** je pomembna oblika boja, kadar imamo opravka z **močnejšim nasprotnikom** ("nihče ni višji od zakona")

Stran 4

• **dokazovanje** je lahko učinkovita taktika le pri komuniciranju z nasprotnikom, ki mu je **najvišja vrednota logika**

• **nenasilna komunikacija** je pristop, ki vedno ne deluje, je pa vsekakor vredno poskusiti; je v bistvu **predlog**, da se udeleženci držijo pravil o **brez-pogojnem obojestranskem spoštovanju**; če je predlog sprejet, je to odlična osnova za sproščeno komuniciranje in iskanje kompromisov
Prim. Fizično nasilje, Maltretiranje, Mobing, Osebnost, Osebnostna sodba, Odnos, Pakt, Prikrito nasilje, Psihično nasilje, Skupinsko nasilje, Sreča, Zarota.

Akademija

1. **Šola** višje ali najvišje stopnje: vojaška, glasbena, pedagoška, pomorska, igralska ...

2. Najvišja znanstvena in umetniška **ustanova**: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Akomodacija Miselna organizacija, prilagajanje sheme stvarnosti, delež adaptacije. Je spreminjanje shem, prilagajanje znanja. Ang. accommodate: prilagoditi. Prim. Enotnost nazornega in abstraktnega.

Akreditacija Uradni postopek, s katerim se preverja kompetence, ugled in verodostojnost neke institucije. Običajno poteka sistematično po že vnaprej določenih korakih, ki vodijo do odločitve ali so akreditacijske zahteve izpolnjene ali ne. Ang. accreditation.

Akromatičen Nebarven, brezbarven.

Alegorija Glej Prispodoba.

Alfa samec, samica Zaščitnik družbe/skupine, ki se izkaže predvsem takrat, ko se pojavi nevarnost. Ko vsi drugi oklevajo, se obračajo stran ali celo bežijo, takrat alfa samec (samica) stopi v ospredje in se prvi sooči z nevarnostjo. Pripravljen je tvegati svoje življenje za dobro svoje skupine. Alfa samci/samice imajo zato seveda tudi posebne ugodnosti. Ena od nagrad je, da si lahko izbirajo svojega partnerja - ki na ta način postane alfa

spremljevalec. Obstaja tudi beta samec / samica - ki nadomesti alfo v primeru potrebe.

Alfa samec in/ali samica obstajata v vseh živalskih vrstah, tudi človek ni nobena izjema. Razlika je le v tem, da pri ostalih živalskih vrstah izstopa predvsem fizična moč, pri človeku pa imajo zelo pomembno vlogo druge oblike moči (ki so povezane predvsem z intelektualnimi lastnostmi: iznajdljivost, znanje, izkušnje, potuhnenost itd.).

Algebra Veda o računanju s črkami ali kakimi drugimi znaki.

Algoritem Pravilo (navodilo), ki nas zagotovo privede do pravilne rešitve. Ni pomembno ali nam je matematično ozadje algoritma jasno. Prim. heuristika.

Alienacija Odtujitev. Pojav, da kaj ni več lastno sebi in svoji naravi. Oddaljitve od narave.

Altruizem Nesebičnost v mišljenju in delovanju, nesebična ljubezen do bližnjega, **žrtvovanje** za druge. Je tudi oblika vedenja pri socialnih živalih. Altruizem je pogostejši med sorodniki kot med tujci. Eden od najmočnejših pogojev altruističnega vedenja je **življenje v duševno stanje drugega človeka - doživljanje stiske** in potrebe po pomoči drugemu človeku.

Elemente altruizma zasledimo tudi takorekoč pri vseh živalih, ki živijo v večjih skupnostih.

Naspr. egoizem. Prim. generozen, empatija, nepotizem.

Ambasada Najvišje diplomatsko predstavništvo v tuj državi. Sin. veleposlaništvo. Prim. Konzulat.

Ambi- Predpona, ki pomeni: **oba hkrati**. Npr. ambicija (prizadevnost + slava), ambient (življenje + okolje) itd. Prim. bi-.

Ambicija Močna želja po uspehu, uveljavljanju, slavi, časteh, bogastvu.

Ambivalentnost Dvojnost, razdvojenost, npr. hkratnost dveh nasprotnih čustev, usmerjenih na isti objekt pri teoriji polja Kurta Lewina.

Amnezija Časovno omejena spominska vrzel,

izguba spomina. Del.:

- a) Retrogradna** ~ - izguba tistih elementov spomina, ki so se zgodili pred poškodbo možganov.
b) Anterogradna ~ - izguba elementov spomina, ki so se zgodili po poškodbi.
c) Selektivna ~ izguba eksplicitnega in pojasnjevalnega spomina.

Analično mišljenje Razgradnja večjih, sestavljenih pojmov in procesov v manjše in enostavnejše. **Analiza**: ugotavljanje sestavnih delov česa, razčlenitev. Ant. sintetično mišljenje, prim. divergentno, konvergentno mišljenje.

Analogen Večpomenski.

Analogija Skladnost, ujemanje in podobnosti, ki so pomembne za ustvarjalno mišljenje.

Analogno sklepanje Sklepanje, ki temelji na primerjavi s podobnimi pojavi. Prim. Sinekтика.

Anamneza V osnovi je to temelj našega spoznanja, npr. o zdravstvenem stanju človeka, o njegovih psihofizičnih sposobnostih ipd.

Zdravstvena anamneza: podatki o bolniku, s pomočjo katerih zdravnik pridobi podatke o simptomih, ki bi lahko kazali na določeno bolezen. Te podatke zdravnik pridobi od bolnika ali od oseb, ki bolnika poznajo.

Družinska anamneza zajema:

- značilne bolezni v družini, ki se lahko tudi dedujejo, npr. sladkorna bolezen, rak, zvišan krvni tlak, duševne bolezni, epilepsija ipd.
- življenjski slog, npr. kajenje, telesna teža, uživanje alkohola, kave, telesna aktivnost ipd., vpliv sorodnikov je namreč zelo močan

Socialna anamneza: delovne in higijenske navade, religiozne, kulturne in socialne značilnosti.

Delovna oz. poklicna anamneza se opravlja predvsem pri ugotavljanju poklicnih bolezni.

Anarhija Brezvladje, brezpravje, stanje v družbi brez zakonov in oblasti.

Andragogika Veda o vzgoji in izobraževanju odraslih oseb. Preučuje posebnosti izobraževanja

v različnih življenjskih obdobjih in v različnih ciljnih skupinah (izobraževanje zaposlenih, brezposelnih, upokojujencev itd.).

Anima Ženska v moškem.

Animirati Navdušiti, spodbuditi, razgibati. Animator: spodbujevalec, npr. ~ zabave, prostčasne dejavnosti, družabne prireditve itd.

Animistično Neživi naravi se pripisujejo lastnosti žive narave, pogost pojav pri otrocih.

Animus Moški v ženski.

Anticipacija Domesanje vnaprej; predvidevanje, predpostavljanje, pričakanje. Lahko usmerja naše aktivnosti, npr.: po obilnem obroku sem sit in vidim prijatelja, ki slastno liže sladolec - kljub sitosti me zamika, da bi si ga privoščil (sladolec).

Antipatija Poseben odnos, pri katerem:
 - **prva oseba** občuti intenzivna sovražna čustva in trpljenje (nasprotno čustvo kot druga oseba)
 - **druga oseba** pa je zaradi tega srečna.

Reaktivna antipatija: oseba se antipatično odziva na čustvo druge osebe, ki pa ga ni povzročila.

Proaktivna antipatija: oseba se dejavno in namerno zateka k sovražnim dejanjem, da bi povzročila trpljenje antipatične osebe ali pa pokvarila njeno zadovoljstvo. Prim. apatija, simpatija, empatija.

Antisemitizem Protijudovsko gibanje, rasna gorja in sovražstvo do Judov kot verske ali manjšinske skupine. Antisemitizem pogosto spremlja socialna, ekonomska ali politična diskriminacija. Prim. Diskriminacija, Holokavst.

Antropologija Nauk o človeku, o njegovem mestu v svetu, o njegovih telesnih in duševnih značilnostih. Antropologi se lahko zaposlijo na raziskovalnih inštitutih, v muzejih, kot svetovalci v nevladnih organizacijah, v državni upravi, na ministrstvih na antropoloških fakultetah, v osnovnih šolah lahko poučuje izbirni predmet Etnologija

Anulirati Razveljaviti, uničiti, razglasiti za neveljavno. Lat. *annulatio*. Npr. ~ sklep, dogovor, pogodbo.

Apatija Odsotnost čustev (brezčutnost), ravnodušnost, otopelost, neusmiljenost. Z apatičnim odnosom dajemo drugi osebi vedeti, da nam **ni pomembna**, da **nam ni mar** za njeno počutje, da v njej **ne vidimo človeka, kot smo sami**. Naša predstava o drugem človeku je **razčlovečena** (dehumanizirana). Sočloveka doživljamo kot objekt, kot stvar brez vrednosti. To niso prijateljski, temveč sovražni odnosi.

Profesionalno apatijo kažejo vsi, ki so zaradi narave svojega dela izpostavljeni rednim slikom s trpečimi ljudmi: zdravniki, delavci, policisti, duhovniki itd. Profesionalci na ta način uravnajo svoja čustva, da ne bi trpeli tudi sami in zato slabše opravljali svoje delo. Podobna obrambna ravnodušnost se pojavi pri ljudeh, ki jih doletijo dolgotrajne množične katastrofe (vojna, bivanje v koncentracijskem taborišču ...).

Apatičen Duševno otopel, brez volje; brezčuten. Prim. Resignirati, Antipatija, Simpatija, Empatija.

Aplikacija Uporaba, uveljavitev. Aplikativna znanja: znanja, pomembna za motivacijo, transfer in uporabo. Beseda aplikacija lahko pomeni tudi uporabniški računalniški program. Prim. Znanje, Pragmatičen.

Apostil Uradna **overitev** (pečat, nalepka ipd.), ki se tretira kot dokazilo za potrditve resničnosti. Apostil se praviloma izdaja skupaj z odgovorom na prošnjo po neki formalni izjavi, avtentičnosti podpisa, funkcije itd.

Npr.: apostil za policijsko (sodno) potrdilo o ne-kaznovanju ipd.

Izvor izraza je fr. beseda *apostille*. Sin. apostila.

Arbitraža Rzsodišče za mimo reševanje nesodnih sporov.

Arhetip Odráž dogodkov iz preteklosti.

Aroganca Ošabnost, oholost, objestnost, predrznost, brezobzirnost, vzvišenost.

Artificialen Umeten, umetno zgrajen.

Ferdinand Humski

Artikulacija

1. Razčlenjevanje, povezovanje, oblikovanje (npr. misli), členjenje, strukturiranje, urejanje.
2. Lingv.: izgovorjava, oblikovanje glasov z govornimi organi.
3. Anat.: zveza med kostmi, stik: ramenska ~.

Artikulacija učne ure **Strukturiranje** (razčlenjevanje, oblikovanje) učnega procesa v določeni časovni enoti. Z a. se določijo etape (faze, stopnje) dela pri pouku: kako je treba **začeti** učno delo, kako **izvajati** proces, kako učno delo **končati** in kako ga **povezati** z nadaljnjim delom.

UČNO URO SESTAVLJA

1. **Uvod**: kaj, zakaj in kako se bomo učili. Smisel in motivacija, ponovitev (obujanje) predznanja, ozaveščanje, preverjanje domačih nalog, praktične naloge, premagovanje predsodkov.

2. **Jedro**, osrednji del: **pridobivanje novega znanja** in **utrdjevanje**. **Informiranje**, **formiranje** (takojšnja uporaba naučenega - enaktivni primeri od ikonične do simbolne ravni), **izvajanje** (učenci brišejo tablo, dvigujejo roke preden vprašajo itd.). Tudi razvijanje **splosnosti** in **spretnosti**, **procesno motiviranje** (vzpostavljanje komunikacije z udeleženci - zbujanje občutka, da so pomembni). Spoznavanje: **induktivno** in **deduktivno** (Izbira je odvisna od starosti učencev, 12. leto je izjemnega pomena zaradi prehoda na abstraktno mišljenje).

Obravnavanje **nove učne vsebine**:

- pomemben je prehod **od konkretnega k splošnemu**, bistvenemu
- poudarjen **govor**, razlikovanje med pojmi
- končen **pozetek**
- formulacija **bistva**
- **sprotno** (procesno) **preverjanje** znanja

3. **Sklep**: preverjanje, ocenjevanje, strnitev misli.

PREDMET ARTIKULIRANJA: **ysebinska učna enota** (**VSEBINA**) in **učna ura** (**CAS**).

Steno 6

Artikulacija po dr. Ani Tomič:

1. **Uvajanje**
2. **Usvajanje**
3. **Urjenje**
4. **Ponavljanje**
5. **Preverjanje**

Prim. Učna priprava.

Asertiven Glej Komunikacijski stili.

Asimilacija

1. **Prilagajanje**, prilagoditev. V povezavi z migracijami: tako močna prilagoditev na novo okolje, da človek pozabi na svoje poreklo. Prim. integracija, inkluzija.
2. **Psihološko**: miselni proces, s katerim poskuša otrok prilagoditi okolje (neko stvar, podatek, pojav) lastnemu psihičnemu svetu. Je del adaptacije.

Prim. Enotnost nazornega in abstraktnega.

Astralen

1. Zvezden, ki se nanaša na zvezde, nebesna telesa.
2. Božanski, mističen (skrivnosten). Ant. neastralen.

Atribuiranje Vzročno-posledično povezovanje dogodkov. Atribucija (pripisovanje) - razlaganje zaznanega obnašanja z določenimi vzroki ali razlogi. Del:

- **optimistični stil atribucije**: uspehe pripisujemo lastnim sposobnostim, neuspehe pa okolju
- **pesimistični stil atribucije**: uspehe pripisujemo okolju, neuspehe pa samemu sebi

Avtentičen Izviren, pristen, verodostojen.

Avtizem Duševna motnja, ki se pojavi že v otroštvu in se nadaljuje v zrela leta. Bolezen se kaže kot **umik iz skupnosti v skupstvoljno osamljenost**, zaprtost vase. Lahko je povezan z:

- **motnjami govornega izražanja** (ritem, intonacija govora, monolog izven konteksta)
- **oslabljeno besedno in nebesedno komunikacijo**: ni mimike, gest itd.

- **odsotnost življenja v drugo osebo**, pomanjkanje razvijanja odnosov z drugimi, sklepanja prijateljstev, iskanja tolažbe ali delitev veselja (čustev) z drugimi

- **ozkimi interesi**, usmerjenostjo vase

- **povečano inteligenco in funkcionalnostjo** (učinkovitostjo)

Avtizisten pomeni »umikajoč se iz odnosov«. Sin. Kannerjev sindrom. Prim. Introvertirane osebe.

Avtokracija Samovlada, samodržstvo, vladavina, kjer pripada najvišja oblast eni osebi. Prim. avtoritaren, učiteljevi vzgojni stili.

Avtonomija Samostojnost, neodvisnost, neodvisno od volje, pravica samostojno odločati. Npr. učiteljeva avtonomija. Ant. heteronomija.

Avtonomija šolskega prostora Dejavnosti, ki niso povezane z vzgojo in izobraževanjem, se lahko izvajajo v javnem vrtcu oziroma šoli samo z dovoljenjem ravnatelja (Zofvi).

Avtonomija učitelja Učiteljeva **samostojnost, neodvisnost in pravica do samostojnega odločanja**. To so v bistvu učiteljeve **kompetence** pri vzgoji in izobraževanju.

Svoboda pouka: učitelj poučuje učno snov s takšno učno metodo (zanimivim načinom dela), da bodo vidni rezultati in odkritja učenčeva ustvarjalnost, inovativnost. Posledica učiteljeve strokovne avtonomije je, da učitelj **prevzame odgovornost za rezultate dela**.

Učitelj sam določi kurikulum, njegova avtonomija pa se izraža tudi pri postavljanju meja, pri določenih vzgojnih ukrepih, pri odločanju, ocenjevanju itd.

Učiteljeva avtonomija je **osnovni pogoj za avtonomnost** stroke, pluralnost in **napredek šole**.

Za doseg tega cilja se avtonomen učitelj **sme upreti celo ustaljenemu sistemu**, ki v določenih segmentih **ne prinaša uspeha**.

Avtonomen učitelj argumentirano **zagovarja svoje stališče** poučevanja, ki izhaja iz njegove strokovne avtonomije, obenem pa je avtonomnost

tudi neločljivi **del učiteljeve avtoritete**.

Strokovne avtonomije tudi ne gre absolutizirati. Pri tem problemu priskoči na pomoč **šolski sistem s splošnimi predpisi** in seveda obstoječa zakonodaja - to so **omejitve učiteljeve avtonomije**.

Avtoritaren Oblasten, ki terjja brezpogojno pokorščino. Prim. Avtokracija.

Avtoriteta Veljava, ugled, vpliv. Ena od splošno sprejetih definicij: avtoriteta je **moč**, ki omogoča vpliv na druge brez uporabe prisile. Je zelo pomembno orodje tudi pri poučevanju.

Vrste avtoritet:

1. **Apostolska avtoriteta** Apostoli so božji poslanca s posebnim položajem in z brezmejnimi pravicami - za razliko od običajnih ljudi, ki se rodijo z izvirnim grehom. Otroke vzgajajo tako, da **morajo brez besed izvršiti vsak njihov ukaz**. Pri tem so dovoljena vsa sredstva, tudi kaznovanje in ustrahovanje. Komunikacija med učiteljem in učenci je predvsem enosmerna. Namen apostolske avtoritete je vzgojiti posameznika k poslušnosti, ponižnosti in **podrejenosti**.

2. **Simbolna avtoriteta** (Kant). Človek ne deluje po instinktu, je bilje razuma in zato potrebuje vzgojo. **Vzgoja** je seveda prisila, je pa tudi **umetnost**, ki človeku vzame divjost in ga prilagodi zahtevam, ki veljajo v družbi. Središče avtoritete je človekov **razum**, ki ima 3 naloge:

- **vzreja** (oskrba in nega) otroka
- **krepitev** človekove **šibke volje** (disciplina) in
- **poučevanje**: civiliziranje, kultiviranje in moralni trening

Če otrok ne upošteva navodil, mora biti kaznovan. Pri vzgoji ne smemo popuščati. Kant daje javni vzgoji prednost pred domačo.

3. **Prikrita avtoriteta** (Rosseau). Že v osnovi zavrača apostolski model avtoritete in predpostavlja, da je človek po naravi dober in nepokvarjen. Pokvarijo pa ga družbena dogajanja, kultura in napačna vzgoja. **Glavna naloga vzgo-**

je je da prepreči odmik od naravnega stanja, da prepreči **vdor sprijenosti** in **perverznosti**. Človekov razum in vest se lahko izoblikujeta le takrat, ko ne bosta vezana na vzgojiteljevo avtoriteto.

4. **Samooomejitvena avtoriteta**. Oblika podrejanja, ki vodi k postopnemu osamosvajanju in s tem tudi k ukinitvi avtoritarnega vodenja. Dober učitelj **vzgaja tako**, da bo njegova **avtoriteta nekoč odveč**.

Avtorizacija Dovoljenje, tudi pooblastilo.

Azil Zaveetje, zatočišče, prebivališče, zaščita, ki ga daje npr. tuja država političnemu emigrantu. Obstajajo pa tudi drugačni azili, npr. za živali itd.

Ažuren Sproten, takojšen, delo brez zaostanka, npr. ažurno knjigovodstvo, ažurni podatki itd.

Balans Uskladiitev predvidenih prihodkov in odhodkov. Prim. Rebalans.

Banalen Splošen, vsakdanji; puhel, piehek, prazen, neokusen, obrabljen.

Behaviorizem Psihološka smer, ki preučuje organizme samo z **opazovanjem** njihovega **vedenja** v določenih razmerah. Ang. behaviour - vedénje.

Bi- Predpona, ki pomeni **dvakrat**. Prim. ambi.

Bibliografija Veda o popisovanju, označevanju, urejanju in posredovanju tiskanih del.

Drug pomen: po določenih sistemati (temi) urejen seznam tiskanih del (literature), npr.: bibliografija za leto 1961, za neko osebo itd.

Bilateraren Dvostranski.

Biofilija Ljubezen do življenja.

Birokracija Sistem družbenih in političnih odnosov, v katerem prevladuje uradniški sloj s pisarniškimi posli. Pretrirano število ljudi in osredotočenje oblasti v uradniškem aparatu.

Bizaren Čuden, nenavaden, ki vzbuja pozornost zaradi posebnosti.

Blok ura Glej Vadbena ura.

Bloomova taksonomija Glej Taksonomija.

Boém Kdor živi samosvoje, neurejeno in se ne

ozira na družbene norme. Sin. bohém.

Brainstorming Ustvarjalna tehnika, t.i. kresanje idej oz. viharjenje možganov.

Branje Dejavnja izgradnja pomena. Bralec povezuje svoje znanje s pomenom, ki ga prebere v besedilu. V svoje sheme vnaša nove pomene.

Brošura Tanjša knjiga, običajno z manj kot 49 stranmi.

Centil Vrednost, ki nam pove, kolikšen odstotek učencev je pod določenim testnim rezultatom. Splošna enačba:

Centil = (rang učenca / število učencev) x 100

Primer: na izpit se je prijavilo 300 študentov, rezultat Aleševega testa pa je 30., če štejemo od najboljšega navzdol. **Alešev rang je 270**, kar pomeni, da je 270 študentov pod njegovim testnim rezultatom (270 = 300 - 30).

Izračunamo Alešev centil: (270/300)x100 = **90**

V splošnem je centil **najpomembnejši pokazatelj** na nekem testu, kajti:

bolje je

1. Imeti centil 90, pa rešiti le 50% nalog kakor
 2. Imeti centil 50, pa rešiti 90% nalog na testu
- V drugem primeru je namreč nizki centil dokaz, da so bile naloge **zelo lahke**. Številke v primeru so pretirane zaradi lažjega razumevanja.

Poglejmo, kaj nam približno povedo centili:

Centili:	Ocena:
96 ali več	odlično
71 do 95	prav dobro
31 do 70	dobro
6 do 30	zadostno
0 do 5	nezadostno

Cerebralna paraliza Motnja drže in gibanja. Je posledica poškodbe ali okvare nedozorelih možganov, ki se pojavi pred rojstvom ali med rojstvom, lahko pa gre za kombinacijo obeh faktorjev.

Možni vzroki:

Ferdinand Humski

- infekcija v materi med nosečnostjo,
- pomanjkanje kisika v možganih zarodka in
- presnovne motnje (diabetes ali toksemija) matere.

Razen motorične okvare se pri cerebralni paralizni pogosto kažejo še okvare vida ali sluha, govora, intelekta, težave s prostorsko orientacijo, težave pri nadzoru jezika in ustnic, lahko pa se pojavijo tudi nenormalni vedenjski vzorci.

Chunk Glej Čank.

Cilj Dosežek, za katerega imamo dovolj motivacije, da ga želimo usvojiti s trudom in s prizadevanjem. Zaporedje pri določanju uresničljivih ciljev: **vizija - cilji - strategija - taktika - aktivnosti**.

Glej Učni cilji, Operativni cilji.

Cinik Posmehljivec. Človek, ki prezira splošno veljavne vrednote.

CIP Kataložni zapis o publikaciji, ang. cataloguing in publication. Namenjen je **za monografije** v slovenskem jeziku, ne glede na to, ali so v tiskani ali v elektronski obliki.

Prim. Katalogizacija, Kolofon, ISBN, ISMN, ISSN, Publikacija.

Čemu je CIP namenjen:

- predstavlja obliko in vsebino slovenske knjige tistemu, ki ne obvlada slovenskega jezika
- posreduje informacije o knjigi istočasno z njenim izidom
- pospešuje prodajo in pretok informacij
- omogoča pripravo seznama na tržišču dostopnih publikacij
- skrajša čas, ki je potreben za formalno in vsebinsko obdelavo določene bibliografske enote
- omogoča hitrejšo dostopnost publikacije
- standardizira bibliografski opis
- izvaja bibliografsko kontrolo v državi in izven nje
- olajša knjigarnam razvrščanje v tematske sklope

Kaj potrebujemo za CIP:

- zadnji korekturni izvod

Stran 8

- notranjo naslovno stran
- ostale prednje strani
- kazalo vsebine
- kolofon

CIP izdela Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, natisne pa se na hrbtu notranje naslovne strani, ločeno od drugih podatkov.

COBISS Slovenski knjižnični informacijski sistem, ki ga je razvil mariborski Institut informacijskih znanosti. Kratica za **Cooperative Online Bibliographic System**. Uporabljajo ga knjižnični sistemi Slovenije, Albanije, Bosne in Hercegovine, Bolgarije, Makedonije, Srbije in Črne gore. Prim. Katalogizacija, Kolofon, ISBN, ISMN, ISSN, CIP.

Cona udobja Situacija, v kateri se človek počuti varno, udobno in ima popoln nadzor. Sin. cona ugodja. Ang. Comfort zone.

Cank Vozlišče, kepa, Ang. chunk.

Čefur Beseda, ki slabšalno označuje prebivalce Slovenije, ki izvirajo iz drugih držav bivše Jugoslavije oziroma so potomci takšnih priseljencev.

Ček lista Splošna lista posegov, s katerimi kontroliramo reševanje problemov.

Čustvo Duševni proces, s katerim izražamo naš vrednostni odnos do neke osebe, nekega bitja, predmeta, pogosto tudi do sebe.

Čustva doživljamo ob osebah / bitjih / predmetih, ki so za nas pomembni ali pa so nam všeč. Tudi pogovor, lepota, urejenost itd. močno vplivajo na čustva. Poznamo pozitivna in negativna čustva: ljubezen, veselje, žalost, jezo, strah, idr. Vsako čustvo ima svojo **vlogo v komunikaciji**: jeza je zahteva po spremembi obnašanja; **ljubosumje** je zahteva, naj druga oseba potrdi odnos ljubezni; **strah** je zahteva, naj nam neko ponudi zaščito ...

Čustva imajo najmočnejši vpliv na naša **mnenja** in stališča, posledično pa seveda tudi na naše **vedenja**. Prim. empatija (sočutje).

Čustvena inteligenca Preprosto povedano je to

inteligentna uporaba čustev. Inteligenca naših čustev je po mnenju mnogih strokovnjakov kar **80 odstotkov uspeha**. Lahko jo **razvijamo in izpopolnjujemo skozi celo življenje**, v nasprotju z IQ-jem, ki je prirojen. Značilnosti čustvene inteligence so psihologi razvrstili v **pet temeljnih področij**:

- **zavest o sebi**,
- **samokontrola**,
- **samomotivacija**,
- **empatija** in
- **iznajdljivost v družabnih stikih**.

Vse te značilnosti se kažejo v dveh tipih odnosov, ki ju človek razvija skozi življenje: odnos do samega sebe in odnos do drugih. Sin. emocionalna inteligenca. Ang. emotional quotient (EQ).

Podvrsta čustvene inteligence je **socialna** (politična, medosebna) **inteligenca**: sposobnost preudarnega ravnanja v medčloveških odnosih. Posamezniku omogoča, da so mu drugi pripravljeni slediti in uresničiti postavljene cilje. Med oprijemljive indikatorje socialne inteligence sodijo medosebne veščine in spretnosti, empatija in zmoglost vplivanja na osnovi medsebojnega razumevanja.

Daj - dam Eden od stadijev v razvoju moralnosti, podrobneje glej geslo Kohlberg Lawrence. Je drugi del predkonvencionalnega nivoja in se razvije pri predšolskih otrocih. Za ta stadij je značilna recipročnost v smislu "ti meni, jaz tebi", npr. "če si ti udaril mene, bom tudi jaz tebe".

Debata Besedni boj. Prim. Metoda razgovora.

Dedukcija Sklepanje iz splošnega na posamezno. Prim. indukcija.

Deduktivno razvijanje pojmov Razvijanje pojmov **z abstraktnim mišljenjem**, z zgoščenim razmišljanjem. Vključenih je manj vidnih znakov. Prim. induktivno razvijanje pojmov.

Deduktivno sklepanje Poteka od splošnih premis (predpostavk, dejstev) k specifičnim, logično pravilnim sklepom. Prim. induktivno sklepanje.

Deduktivno spoznavanje **Nova spoznanja**

izhajajo iz prejšnjega znanja. Metoda je primerna za starejše učence. Prim. induktivno spoznavanje.

Deja vu To sem že videl (posledica kolektivne podzavesti, glej Jung).

Dekada Deset časovnih enot, navadno 10 dni.

Dekadenca

1. Propad, propadanje, upadanje.

2. Umetnostna smer, nastala v Franciji ob koncu 19. stol.

Dekan

1. Predstojnik fakultete. Prim. rektor.

2. Predstojnik cerkvene dekanije (upravna enota katoliške cerkve, ki obsega več župnij).

Dekodirati Prevesti znake, šifre itd. v podatke.

Delegirati

1. Določiti nekoga kot svojega zastopnika.

2. Pooblastiti koga, mu predajati nalogo, ga odposlati (iz ang. delegate).

Delikt Protizakonito dejanje, za katerega je s pravnim predpisom določena kazen. Obsega kazniva dejanja, vse vrste prekrškov in gospodarske prestopke. Sin. hudo delstvo.

Delikvent Prestopnik, grešnik, hudodelec.

Delo v dvojicah (tandem) Med sodelujočima poteka obojestranska komunikacija:

- manj možnosti za individualizem
 - bogati se odnos med obema članoma
 - dvojic ne sestavljamo povsem spontano
- Prim. Učne oblike.

Delovne navade Glej Učne tehnike.

Delovni list List, na katerem so napisani kvalitetni in jasni napotki za delo. Delovnih listov je toliko, kolikor je učencev. Delovni list vsebuje:

- naslov učne enote
- našteje pripomočke
- številko skupine in napisane člane
- POZOR navodila, kadar imamo opravka z nevarnimi stvarmi
- navodila za delo
- shemo eksperimenta

- tabelo meritev
- graf meritev
- odgovore na vprašanja
- ugotovitve

Demagog

1. Kdor si želi z lažnimi obljubami in trditvami pridobiti zaupanje ljudi in s tem politično moč.

2. Pri starih Grkih: ugleden govornik, ki vpliva na ljudstvo in vodstvo države.

Demagogija Dajanje lažnih obljub, pridobivanje zaupanja ljudi in s tem politične moči.

Pedagoško: antivzgoja, neresnična vzgoja, to so pedagoške laži (ki jih vendarle še danes uporabljamo). Primer pedagoške laži: otroku pokažemo psa in mu rečemo: "Poglej, to je hov-hov!"

Demonstracija

1. Nazorno prikazovanje pojava ali predmeta in njegove uporabe, navadno v učne namene. Razlaga, predstavitev dokaza (dokazovanje).

2. Množično izražanje razpoloženja na javnem mestu, navadno v znak protesta.

Depresija

1. Duševna motnja, ki jo označujejo žalostno razpoloženje, pesimizem, neodzivnost, brezvoljnost, otopelost, obup, pomanjkanje notranjih spodbud, pobitost, potrtnost, nezmožnost odločanja, včasih tesnoba in samomorilna nagnjenja. Prevladuje parasimpatik, melanholijska. Ant. manija. Prim. anksioznost, psihoza.

2. Znižanost, področje znižanega (npr. pod morskoo gladino), ~ atmosferskega tlaka.

Razl. supresija.

Deprivacija

1. Oropanje, odvzem; izguba, odtegnitev

2. Odstavitev (npr. duhovnika)

Desnica v politiki Ideologija, ki podpira hierarhično družbo. Desnica zavrača egalitarne cilje in trdi, da uvedba enakosti škoduje družbi.

Med desne stranke se uvrščajo ljudske, nacionalne, meščanske, diktatorske (stranke imenovane

po voditelju), etastične (republikanske), konservativne stranke in stranke, ki ob besedi "demokracija" izpuščajo pridevnik "socialen". Prim. Zgodovina leve in desne, Levice v politiki.

Destruktiven Razdiralen, uničevalen, razkrojevalen. Beseda izvira iz izraza destrudo - instinkt smrti in uničevanja, glej podrobnosti pod geslom Instinkt. Prim. Konstruktiven. Naspr. Libido.

Devianten Nenormalen, odklonski, nesposoben normalno reagirati.

Diaboličen Zloben, vražji, peklenjski, satanski, hudičev.

Diagnostimirati Prepoznati, ugotoviti in določiti, npr. bolezen.

Dialektika

1. Vsestranski nauk o razvoju narave, človeške družbe in mišljenja.

2. Nauk, ki poudarja delovanje nasprotij kot temelj spreminjanja, gibanja in razvoja.

Diaspora Ekonomska in politična emigracija, ljudje na delu v tujini, izseljenci. Narodnostna ali verska skupnost, ki živi raztresena na ozemlju druge narodnosti ali vere.

Didaktična transformacija Prilagoditev znanstvene vsebine vzgojno-izobraževalnim namenom. Znanstvenih vsebin namreč ni mogoče avtomatično presaditi v pouk. S pomočjo didaktične transformacije oblikujemo učno vsebino. Ta proces poteka na nivoju države. Prim. Učna vsebina.

Didaktična načela Niso recepti, so pa logične posplošitve učnih spoznanj in izkušenj. Dajejo učno orientacijo. Razkrivajo logiko, vzroke, zakonitosti, nasprotja, razvoj, problemskost in druge vidike učnega procesa.

Didaktična načela so regulativna (uravnavajo strukturo procesa, npr. načelo znanstvenosti) in usmerjevalna (usmerja potek procesa, npr. načelo nazornosti itd). Posamezna načela:

1. Učna **aktivnost**
2. Enotnost učinkonkejnega (nazorega) in ab-

Ferdinand Humski

straktnega (pojmovnega)

3. **Strukturiranost** in **sistematičnost** pouka

4. **Ekonomičnost** in **racionalnost** pouka

5. **Problemskost** pouka

6. Učna **diferenciacija** in **individualizacija**

7. **Življenjskost** šole in pouka oz. **povezanost teorije in prakse**

Didaktične oblike Glej Učne oblike.

Didaktični trikotnik [Učitelj](#), [učenec](#) in [učna vsebina](#).

Didaktika Teorija o pouku in poučevanju. Samostojna znanstvena disciplina v okviru pedagoške znanosti.

Didaktika **obravnavava** naslednje vsebine:

- izobraževanje (vsebine)

- poučevanje (metode) in

- učenje (organizacijo pouka)

[na dveh ravneh](#):

a) **MAKROSOCIALNA raven** je celovit pregled:

- učni načrti,
- učni cilji,
- zakonodaja,
- institucionalni pogoji.

b) **MIKRO raven** pa specifičira učni proces:

- kako izvajati pouk,
- kako motivirati,
- kako ocenjevati znanje itd.

Temeljni didaktični pojmi so:

- učenje,
- poučevanje,
- pouk,
- izobraževanje,
- vzgojno - izobraževalni proces,
- vzgoja,
- šola,
- šolski sistem,
- učitelj in
- učenec.

Prim. Metodika.

820010 10

Diferenciacija Razločevanje, razlikovanje (npr. - pouka), nastajanje razlik v čem. Prim. Učna diferenciacija in individualizacija.

Digitalen Enopomenski.

Dikcija Način izražanja, izgovarjanja besed ali stavkov.

Disekvilibrum Kognitivni konflikt.

Disgrafija Motnja pisanja, npr. napet položaj pri pisanju, pretirana sklonjenost nad zvezek, nepravilen prijem pisala, črke so različno velike, (enkrat stisnjene, naslednjič razpotegnjene), izpuščanje vrstic, otrok si ne more zapomniti oblike črk, rokopis je neurejen in slabo berljiv.

Diskalkulija Težja specifična razvojna motnja pri učenju matematike. Motnja se kaže pri vseh oblikah računanja, pri pretvarjanju merskih enot, pri prostorski orientaciji itd. Taki otroci težje osvajajo nove pojme, imajo težave pri štetju, določanju predhodnika in naslednika, težko organizirajo čas, težko vzdržujejo delovni spomin, imajo slab dolgoročni spomin, težko igrajo šah in miselne igre ipd.

Diskrepanten Neskladen, neusklašen.

Diskreten Kdor ne govori o zaupnih stvareh, obziren.

Diskriminacija Zapostavljanje, nestrpnost, predsodek, priznavanje manjših pravic ali ugodnosti v primerjavi z drugimi.

Razlogi za nastanek diskriminacije so različni:

- **narodnost, etnična skupina**: nacionalizem, šovinizem, ksenofobija, etnocentrizem
- **rasa**: rasizem, antisemitizem, segregacija
- **spol, spolna usmerjenost**: šovinizem do žensk, homofobija - homoseksualnost
- **versko prepričanje, jezik, starost, izobrazba, gmočno stanje, družbeni položaj, politično prepričanje, sorodstvene / prijateljske vezi** itd.

Ang. discriminate: razlikovati, ločiti, delati razliko. Prim. Egaltarizem.

Diskurz Razgovor, razpravljanje, govor, predavanje, razglabljanje. **Diskurziven**: ki se opira na

razumsko, logično, sistematično in zaporedno razčlenjevanje. Prim. Kreativnost.

Diskusija Razprava. Prim. Metoda razgovora.

Disleksija Delna nesposobnost razumevanja tiskane ali pisane besede pri okvarah možganov. Sin. legastenija.

Po nekaterih virih pa je disleksija le **pomanjkanje koordinacije oči**. Zato otroci **ne vidijo** dovolj dobro, izpuščajo besede, preskakujejo vrstice in pozabljajo, kje so ostali. Morajo se vračati na začetek besedila, zato so počasnejši in se slabo učijo. Lalki ne preučejo razlogov, opazujejo le posledice - in nato takšne otroke kregajo ter nepravilno označijo, da so leni ali **neumni**. Ko se otrok navadi sprostiti oči, se stanje izboljša.

Disonanča Neskladje, neurabnost, razglašnost.

Dispozicija Red v časovnem zaporedju. Je tudi navodilo, **napotek**; načrt, osnutek **za pismeno delo**; uredba, odredba; **dovzetnost**, nagnjenost; razvrstitev, razporeditev. Prim. predispozicija.

Dispraksija Motnja koordinacije. To je lahko okvara ali nezrela koordinacija gibanja, lahko pa so primanjkljaji tudi v zaznavanju ter v miselnem in jezikovnem delovanju. Primeri: učenec ne zna držati pisala, ima težave z orientacijo, nima zavezanih čevljev, je neurejeno oblečen (srajca mu visi izza hlače, narobe obrnjen pulover ipd.) itd.

Disput Razprava, izmenjava mnenj o spornem znanstvenem vprašanju med predavateljem in poslušalci.

Divergenca Razhajanje, raznosmernost, razlika oz. razhajanje v mnenjih. Prim. Konvergenca.

Divergentno mišljenje Mišljenje, ki razvija številne zamisli, **odkriva čim več rešitev** nekega problema. V glavnem sovpada z ustvarjalnostjo, saj se ustvarjalni človek nikoli ne zadovolji z eno samo rešitvijo. Npr.: arhitekt razvija številne možne rešitve, ko načrtuje hišo. Na koncu izbere le eno rešitev. Prim. konvergentno mišljenje.

Divergentno vprašanje Glej Metoda raz-

govora.

Dokimologija Veda, ki se ukvarja s sistemom ocenjevanja znanja.

Doktrina Sistem teorij z določenega področja, nazor, načelo. Npr. marksistična doktrina. Prim. Indoktrinacija

Dosje Zbir uradnih spisov, ki se nanašajo na določeno zadevo ali osebo.

Donacija Darilo, darovanje.

Dotacija Podpora, npr. denarna sredstva za izvršitev kakšne naloge. Tudi dar, poklon.

Dualni sistem Izobraževalni sistem, ki zahteva, da mladi ob poklicnem izobraževanju opravljajo tudi praktično izobraževanje v podjetjih. Tak triletni program podjetju zagotovi ustrezno usposobljen kader.

Duhovna inteligenca Inteligenca, ki nam omogoča spoznati najgloblji namen življenja, njegove najvišje vrednote, smisel in najgloblje motive. Je trden del človekove osebnosti, je njegova zelena življenjska pot. Počnemo le stvari, za katere menimo, da so smiselne, da jih je vredno in prav narediti. Duhovna inteligenca vsebuje osnovne človeške vrednote: poštenost, odgovornost, sočutje, odpustanje, naše osebne cilje (grabežljivost po materialnih dobrinah, želja po samopotrjevanju, po uživanju v majhnih življenjskih radostih) itd. Je inteligenca naše duše, pravijo ji tudi moralna inteligenca.

Duhovna inteligenca (ang. spirit quotient SQ) je **nujna osnova** za učinkovito delovanje razumske inteligence (IQ) in čustvene inteligence (EQ).

e.g. Na primer, iz lat. *exempli gratia*.

ECTS European credit transfer system, slovensko Evropski prenosni kreditni sistem **v visokem šolstvu**. Glej Kreditne točke.

Edikt Razglas predstavnika oblasti, vladarja.

Edukacija Sistem vzgoje in izobraževanja.

Egalitaran Osnovan na enakosti. Npr. egalitarna družba temelji na enakopravnosti med ljudmi. Fr.

égalitére.

Ideja **egalitarizma** zanika veljavnost naravnih ali socialnih razlik med ljudmi, zahteva odpravo razlik in **izenačenost življenjskih priložnosti**. Zavzema se za enakopravno zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, za enakost vseh odraslih ljudi pred zakonom, za brezplačno šolanje, za popolno enakost pri delitvi materialnih dobrin, za **brezrazredno družbo**. Egalitarizem je tudi izhodišče proti ločevanju na podlagi rasnih, verskih, spolnih idr. razlik. **Ego** Del osebnosti, ki skrbi za zadovoljevanje instinktov. Skuša uravnati in zadovoljiti potrebe id-a. Posreduje med željami id-a in super ega, ki vsebuje moralna pravila.

Ego stanja Sprememba občutij, ki oblikujejo našo osebnost in omogočajo analizo medsebojnih reakcij ljudi. Poznamo 3 ego stanja psihološke realnosti, ki jih pišemo z veliko začetnico: **Starš**, **Odrasli** in **Otrok**. Vpliv posameznega ego stanja je odvisen od izvora posameznika in od zgodovinskega obdobja, v katerem je posameznik aktiven. Vsako ego stanje ima svoj spomin, pretekli dogodki pa vplivajo na človekovo reakcijo in s tem tudi na vedenje posameznika.

Ego stanje **starša** predstavljajo misli, čustva in vedenje, ki so naučena oz. prevzeta od staršev / skrbnikov v obdobju otroštva. Ločimo **Negujočega starša** in **Kritičnega starša**.

Negujoči starš izraža toplino in podporo, vendar je lahko negativen, če je preveč permissiven in zaščitniški, saj otroku sporoča, da sam ni sposoben nič narediti.

Kritični starš uporablja kritiko in nadzor. Je negativen, če sporoča otroku, da je nekaj z njim narobe. Lahko pa je tudi pozitiven, če postavlja meje na ustrezen način.

Odrasli je tisti del jaza, ki je sposoben objektivnega presojanja realnosti in informacij iz okolja.

Otrok je najbolj občutljiv del osebnosti. Označuje misli, čustva in vedenja, ki so bila značilna za nas

v obdobju otroštva. Izkušnje, ki smo jih doživeli v otroštvu, se občasno kažejo tudi v odraslem obdobju. Stanje otroka lahko delimo na stanje **Svobodnega otroka** in stanje **Prilagodljivega otroka**. **Svobodni otrok** je povezan z občutkom, s spontanostjo in svobodo. Lahko je negativen, če ne zna nadzorovati svojih impulzov spontanosti, ki so neprimerni situaciji.

Prilagojen otrok je tisti, ki je prilagojen nekemu standardu vedenja že od otroštva naprej in je prav tako lahko negativen, če je tako zelo prilagojen, da več ne loči, kaj je njeno mnenje in mnenje drugih ljudi temveč jim v vsem ustreže.

Vsak odnos med dvema osebama je **transakcija**. Pri tem **agent** izkaže znak pozornosti - stimulacija, **respondent** pa se odzove s transakcijskim odzivom. Pri tem ločimo:

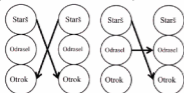
- **komplementarno** transakcijo, če sta stimulacija in odziv vzporedna
- **križno** transakcijo, če se stimulacija in odziv sekata

Komplementarne (dopolnjevalne) transakcije so v medsebojnih odnosih nekonfliktne in produktivne ter so v poslovnem svetu zaželeni. To so odnosi med enakimi in tudi med različnimi ego stanji. Odnos bo uspešen, dokler bosta oba poameznika sprejemala svoje ego stanje.



Križna transakcija pa nastane, kadar se transakcija med agentom in respondentom križata. Respondent se na stimulacijo odzove iz drugega ego stanja. Križna transakcija povzroča največ druž-

benih problemov v svetu. Rešitev konflikta je v tem, da se agent ali respondent ali oba premakneta v ego stanje odraslega. S tem vzpostavita komplementarno transakcijo, za to spremembo pa je potrebno določeno časovno obdobje.



Egocentrik Človek, zaverovan vase, samoljubnež. **Egocentričnost**: miselnost otroka, da na stvari gleda le iz lastnega zornega kota. **Egocentričen**: ki postavlja sebe za središče vsega dogajanja; zavest v vase, samoljuben, egoističen.

Egoist Sebičnež, samoljubnež, kdor postavlja osebe koristi nad splošne. Naspr. altruist. Prim. Egocentrik. **Egoističen**: kdor upošteva samo svoje koristi. Naspr. Generozen. Prim. Altruizem.

Eholalija Otrokovo ponavljanje vrste glasov: dadadadada.

Eklatanen Očiten, jasen, prepričljiv.

Ekonomičnost in racionalnost pouka

Didaktično načelo. Z razmahom potreb po izobraževanju se šolanje **podaljšuje**, s tem pa tudi potreba po **ekonomičnosti** in **racionalnosti** pouka. Vendar: šola ni proizvodni obrat, v njej ni "škarta". **Ekonomičnost**: z minimalnimi močmi optimalen učinek, gospodarnost.

Racionalnost: optimalni razvoj učencev, pedagoška kategorija.

Možnosti učne racionalnosti:

- ustrezen **obseg učnih načrtov**
- dobri **urniki** / delovni načrti učiteljev
- ustrezna **artikulacija učnega časa**

Predmet ekonomičnosti/ racionalnosti:

- učni čas
- učna sredstva
- optimalno obremenjevanje učencev (ne pregreto, vendarle pa nekaj truda in naprezanja)
- učna uspešnost (učenci so zelo radi uspešni)

Ekseget Razgalalec, tolmač npr. božjih zakonov, prerok, Svetega pisma ipd.

Eksemplarnost Didaktično pravilo, ki pravi, da je potrebno določiti, katera učna vsebina je pomembnejša in katera ni tako pomembna. Prim. Strukturiranost in sistematičnost pouka.

Ekskluziven Izključevalen, nezdržljiv z nečim, sam zase, poseben, ločen.

Ekskurzija Poučni izlet. Npr. šolska, študijska ~.

Eksorcijski Izganjeval hudica.

Ekspliciten Nedvoumen, jasen, pojasnjen, določen, razvit. Npr. ~i spomin. Prim. impliciten.

Eksploracija Raziskovanje, odkrivanje, preiskava.

Ekspresivnost Moč izražanja.

Ekstravertirane osebe Osebe, ki imajo pozitiven odnos do zunanjega sveta, so od njega odvisne in so v skrajnem primeru pripravljene, da se mu podredijo. Njihove značilnosti: družabnost, živahnost, odprtost, aktivnost, razgibanost, nestalnost, nezanesljivost. **Ekstravertiran**: usmerjen v zunanji svet. Prim. Introvertirane osebe, Tipologija osebnosti.

Ekstrinzičen Zunanji, ki ga povzročajo zunanji dejavniki.

Ekumensko gibanje Gibanje za združitev vseh krščanskih verskih skupnosti v eno cerkev.

Ekvilibrij Ravnotežje, ravnovesje. Prim. Enotnost nazornega in abstraktnega.

Elaboracija Vestna oz. temeljita izdelava, obdelava. Je tudi eden od možnih kriterijev pri testu ustvarjalnosti. **Elaborat**: izčrpen in strokovno dokumentiran spis o neki nalogi.

Elokucija Pri govorništvu: zgovornost, podajanje, izražanje in razvijanje misli.

Elokvenca Tekoč, eleganten in prepričljiv govor.

Govorni dar, govorniška spretnost, umetnost prilaganja besede predmetu razprave. Prim. Retorika.

Emblem Znamenje, ki simbolizira kako pripadnost, dejavnost, idejo. Tudi signal za roko, ki vsebuje specifično sporočilo. Npr. palec navzgor, izprožen sredinec. Prim. Gibi rok.

Emigracija Izseljivanje v tujino. Prim. Diaspora. Razl. Migracija.

Emocija Čustvo, duševni proces ali stanje, ki v danem trenutku izraža človekov odnos do okolja.

Empatija Zmožnost posameznika (empata), da se **vživi v drugo osebo**: da zazna (bere) čustva in predvidi **misli** druge osebe. Empat ima odličen instinkt in sposobnost komunikacije. Sin. **sočutje**. Prim. Čustva, Altruizem, Simpatija, Antipatija.

Oseba, ki nam razkrije svoja čustva, nam sporoča, da se z njo dogaja nekaj pomembnega. S tem se razkriva in daje vedeti, katere so njene vrednote. Ljudje, ki prikrivajo čustva, pravzaprav skušajo prikriti svoje vrednote, svojo pravo osebnost. Tako do nas vzpostavijo **odnos z razdalje**.

Enaktiven Dejavnosten. Npr. dejavnostna predstava o nekem predmetu: odrasli si predstavljamo žogo kot nekaj kotalečega, medtem ko si jo otroci predstavljajo kot nekaj okroglega (Bruner).

Enciklopedija Knjižno delo, ki na sistematičen način zajema podatke o človeškem znanju: splošna ~, strokovna ~, medicinska ~, glasbena ~, vojna ~ itd. Prim. Znanje (enciklopedično ~).

Enklava Področje, ki je z vseh strani obdano z ozemljem tuje države, npr. Vatikan v Italiji, Gračnica na Kosovu itd.

Enkoder Kodirnik, program ali elektronsko vezje, ki izvaja kodiranje. Enkodirati - glej kodirati.

Enotnost nazornega in abstraktnega Je zlato načelo didaktike. Pri tem se držimo **načela razvojne bližine**, ki od nas zahteva, da:

- poznamo posebnosti posameznih **razvojnih stopenj** in **starosti udeležencev**

- poznamo izkušnje udeležencev (njihov "predstavno-pojmovni zaklad")
- poznamo pogloblitve interese, nagnjenja in dojamljivosti udeležencev
- upoštevamo delovni tempo in vztrajnost udeležencev

Šele tedaj, ko je učitelj seznanj z globalnimi individualnimi razlikami med udeleženci, lahko objektivno določi učne vsebine, kurikulum, minimalne standarde, način ocenjevanja znanja, morebitno učno diferenciacijo ter pripravo za pouk.

Vrste nazornosti:

- a) **Konkretna**, čutna ali situacijska (npr.: predstavitim pisalo). Pri pouku je zelo potrebna.
- b) **Pojmovna** (npr.: pisala ne pokažem, temveč o njem le govorim). Je pri pouku tudi zelo potrebna, saj razvija besedni repertoar. Vseeno pa je za visoko stopnjo nazornosti potrebno uporabljati čim bolj enostavne in razumljive besede.

Utemeljitev nazornosti:

1. **Spoznavno teoretska**: gibanje mišljenja od čutno-konkretnega k splošnemu.
2. **Psihološka**: mišljenje poteka od predlogične, preko konkretne do formalne faze.
3. **Didaktična**: stimuliranje, motiviranje, trajnost znanja.

Vrste ponazoril:

- a) **Stvarna** (enaktivna) nazornost - doživim vihar.
- b) **Didaktična (ikonična)** nazornost - npr. vidim video posnetek.
- c) **Simbolna** nazornost: govor (ključen je jezik).

Vodila ponazarjanja:

- točnost, jasnost, bistvenost dejstev in zaznav
- sprejemanje z vsemi zaznavnimi kanali
- aktivnost učencev
- upravičenost ponazarjanja
- ekonomičnost

Stopnje človekovega odzivanja pri nazornosti:

- asimilacija: sprejemamo vtise in jih spominsko

zadržimo

- akomodacija: porušeno stanje, prilagajanje znanja (spreminjanje obstoječega)
- ekvibracija: urejanje, uravnovešanje novo nastalega stanja

Prim. didaktična načela.

Entropija Nazadovanje, težnja k razpadanju, stopnjevanje neurejenosti.

V svoji psihološki različici pomeni, da psihična energija teži k ravnotežju, k ekvilibriju.

Entuziaz Kdor se zelo navdušuje za kaj in navdušeno tudi dela, navdušenec, zanesenjak, gorečnež.

Epistemologija

1. Vedoslovje, nauk o človeškem vedenju, znanju.

2. Spoznavna teorija: izvor, struktura, metoda in veljavnost spoznanja.

3. Filozofija znanosti.

Epoha Obdobje.

Eros Seksualni instinkt. Prim. Instinkt.

Eskulpirati Rešiti, odrešiti. Npr. "teško se bo eskulpirati odgovornosti".

Etatizem Sistem, v katerem si država lasti monopol odločanja v vsem družbenem življenju.

Etika Moralna načela, norme ravnanja. Filozofska disciplina, ki obravnava človeško ravnanje glede na dobro in zlo. Teoretična znanost o tem, kako naj pravilno živimo, da bomo imeli smiselno, dobro, bogato in srečno življenje ter da bomo živeli v mirnem in prijateljskem sožitju. Razi. Morala.

Etničen Nanašajoč se na pleme, ljudstvo. Beseda etnja izhaja iz fr. *ethnie* in pomeni ljudstvo - skupino ljudi, ki jih povezuje jezik, okolje, materialna in duhovna kultura.

Etnična skupina je skupina ljudi, ki jih povezuje jezik, vera, zgodovina, norme, šege, navade, vrednote, verovanja, prepričanja, zavest pripadnosti in etnična identiteta. Po vseh teh kulturnih potezah se razlikuje od drugih etničnih skupin.

Razlika med etnično skupino in narodom je lahko zelo tanka. Narod zajema vse lastnosti etnične skupine, obenem pa je to tudi skupnost gospodarsko povezanih ljudi na določenem ozemlju, ki imajo skupno zavest.

Etnocentrizem Prepričanje o kulturni superiornosti in večvrednosti lastne etnične skupine. Kaže se v izraziti etnični zavesti in v podočjevanju ter zaničevanju drugih etničnih skupin. V bistvu pa gre za velik egoizem, ki je ozadje tega načina vedenja. Etnocentrični ljudje so izjemno samopombni, uveljavljajo svojo vzvišenost, oblastnost (večvrednostni kompleks) in "izbranost", so pretirano egoistični. Prim. nepotizem, rasizem, ksenofobija.

Etos Splošno: navada, notranja vrednost, naravna težnja, prepričanje. V govorništvo: ugled govornika, najmočnejše sredstvo prepričevanja, prim. Retorika.

Pomembna povezava: logos - patos - etos.

Evalvacija Ovrednotenje, ocena, določitev vrednosti. Sestavlja jo: spremljanje procesa, kvalitativna analiza, kvantitativna analiza in interpretacija. Interpretacija služi za nastajanje novega izobraževalnega procesa, ki je lahko tudi iste vsebine.

Evfemizem Izbira besed, ki omilijo grde in surove izraze. Grško *ev ferni*: dobro govorim. Z evfemizmom se izognemo neprijetnemu izražanju, pogosto prikrijemo sploh vsako neljubo lastnost. Npr. slabovidni namesto slepi, prizadeti namesto pohabljeni, prismojen namesto neumen, v rožicah namesto pijan, neresnica namesto laž. Sin. olepševanje.

Evrocenizem Zavestno ali nezavedno poudarjanje evropskih vrednot, kultur in interesov na račun na račun drugih vrednot, kultur in interesov.

Evtanazija Lahka, neboleča smrt iz usmiljenja; zdravniško osebje trpečemu in neozdravljivemu bolniku skrajša trpljenje.

Faksimile Natančen, navadno fotografski pos-

Ferdinand Humski

netek rokopisa. Tudi pečat z vgraviranim podpisom.

Faktografija Opisovanje dejstev oz. nizanje golih dejstev (brez globlje analize). Npr. ~o znanje.

Falset Moški spolni ud (gr. phallós).

Fatalen Usojen, vnaprej namenjen; usoden, poguben, ki ima negativen vpliv na razvoj dogodkov.

Favorizirati Izkazovati komu večjo naklonjenost, večje ugodnosti, dajati neupravičeno prednost pred drugimi. Ang. favour: pomoč, usluga, protekcija, podpora, prednost, pristranskost itd.

Feminizem Gibanje žensk za enakopravnost z moškimi.

Fenomenologija Nauk o pojavih, opis pojavov nekega področja. Npr. kriminalna fenomenologija, muzikalna fenomenologija, fenomenologija novodobne kulture. Fenomenološke vsebine so bližje naivnim, abstraktni pa bližje znanstvenim predstavam.

Fenotip Vse fizične in biokemijske lastnosti organizma, ki se razvijajo na podlagi njegovega genotipa in vpliva okolja.

Fiasko Hud neuspeh, polomija, propad.

Fiksacija Kar se je vtisnilo v človeško zavest oz. podzavest ali se je ustalilo v obnašanju; končni proces v nastajanju navade. Npr.:

a) **Kulturna** fiksacija: angleži se pred avtobusom vedno postavijo v vrsto

b) **Miselna** fiksacija (rigidnost spomina) nastane zaradi omejitev, ki jih ima kognitivni aparat:
- majhna kapaciteta kratkotrajnega spomina
- značilnost dolgotrajnega spomina, da skuša vse podatke vgraditi v že naučene pojme in mentalne slike

c) **Funkcionalna fiksiranost**: razmišljanje le v razsežnosti tipične uporabe (npr.: s črkami pišemo besede, s ključem odpiramo žebelje)

Fiksacijam se lahko izognemo na več načinov:

1. **S. tehnikami**:

- vihar v možganih (Osborn)

OSBORN

- morfološka struktura

2. Tako, da **povečamo število podatkov**, ki jih naš delovni spomin lahko obdela (podatke povežemo), npr.:

- zapišemo problem v njegovi osnovni obliki

- osnovno obliko spremenimo v enostavnejšo

- besedni zapis poskusimo zamenjati z bolj abstraktnim in enostavnejšim matematičnim zapisom

- besedni zapis spremenimo v diagram, tabelo ali sliko

Sin. blokiranje. Prim. Rigidnost.

Fiktiven Ki v resničnosti ne obstaja, izmišljen, navidezen, dozdeven. Ki je namerno varljiv, lažen.

Filantropija Človekoljubje.

Filogenetika Nauk o razvoju živalskih in rastlinskih vrst.

Finalizem Idealistični filozofski nauk, po katerem ima vse dogajanje v naravi in družbi svoj cilj, namen. Finalistična razlaga: otrok razlaga nek pojav z njegovim namenom.

Fizično nasilje Zloraba fizične sile ali neposredna in resna grožnja s fizičnim napadom:

• proti **drugim osebam** in njihovem premoženju

• proti **sebi** (skrajni primer je samomor)

Prim. Agresivnost.

Flegmatik Čustveno manj odziven človek, ki se ne razburja zlahka. Flegma: ravnodušnost; hladnokrvnost. Značilnosti:

a) **Čustva, lastnosti**: umirjen, zanesljiv, ljubezljiv, dober po srcu, zadržan, ni se teško strinjati z njim. Dobro razpoložen, **tih in duhovit**, nagnjen h kompromisom, k samoopravičevanju. Svoje odnose gradi na miru, izogiba se konfliktom. Je pesimističen, pasiven, indiferenten, zelo poredko se glasno smeji, **skriva** svoja prava čustva, premalo zaupa vase.

b) **Delo, aktivnosti**: ubogljiv, zadržan, potrpežljiv, zanesljiv delavec. Delo mu gre dobro, tudi če dela pod pritiskom. Uravnovešeno deluje na

druge. Vendar: preveč miren, počasen in len. Ni primeren za vodjo ali delodajalca. Nasprotuje spremembam, je neodločen, nevpleten, brezčilen, malomaren, počasen, oklevajoč. Demotivira kreativne ljudi.

c) **Prijateljstvo, pomoč**: Pravo zadovoljstvo je biti z njim v družbi. Ima veliko prijateljev. Je iznajdljiv, duhovit, prilagodljiv, miroljuben, uslužen, prijazen, zanesljiv prijatelj, velik diplomat, navsvete daje samo kadar je povprašan po njih. Ljudi pa opazuje nezainteresirano, z ravnodušnostjo. Ima občutek superiornosti. Sam sebe ovira pri vključevanju v novo družbo. Ni preveč prisrčen, je **brezizrazen**, introvertiran, sramežljiv, **škrt in sebičen**. Zbada tiste, ki so ga pravilno v slabovoljo.

Prim. tipologija osebnosti.

Fleksibilnost Gibljivost, spremenljivost, nestalnost, prilagodljivost, prožnost. Eden od kriterijev ocenjevanja ustvarjalnih odgovorov na testih ustvarjalnosti.

Fleksibilnost je določena z zmožnostjo preklapanja med različnimi problemskimi predstavami (glej taksonomija, reševanje problemov). Vidiki fleksibilnosti so:

- **koherenca** (povezovanje) problemske predstave

- **lokacija spremenljivk**

- **doslednost**

- **odvečnost** (ko se določen pristop izkaže za neuspešnega, strokovnjak ustvari odvečen model: enakovreden alternativni način reševanja problema)

Flirt Dvorjenje, dajanje romantičnih izjav, komplimentov, domiselnih in šaljivih spolnih ponudb / izzivov, iskanje načinov za sodelovanje. Tudi spogledovanje, poskus zблиževanja, izražanje naklonjenosti, kratkotrajno in nezrelo ljubimkanje.

Floskula Prazna beseda ali fraza, ki se lepo sliši.

Fluentnost Število odgovorov na testu ustvarjalnosti.

Fluktuacija Naraščanje in upadanje česa. Tudi menjavanje zaposilive - fluktuacija delovne sile.

Fonetika Veda, ki se ukvarja z najmanjšimi glasovnimi sestavinami jezika.

Fonološka zanka Je sistem naštevalnega oz. vadbenega sistema, glej geslo Spomin. Po Baddeleev-u ta zanka ne dovoljuje glasnega govora. Sestavljata jo dva sistema:

1. **Notranji sluh**: zaloga sposobnosti shranjevanja govornih informacij in
2. **Notranji glas**: sistem sposobnosti subvokalnega govora (govora samemu sebi).

Informacije, ki se shranijo v trajnem spominu, ne gredo nujno skozi fonološko zanko.

Formalen Ki izhaja iz družbenih, družabnih navad, norm, uraden. Tudi materialen, npr. materialna (formalna) naloga pouka. Razl. formativen. Prim. Neformalen.

Formalizacija Opis jezikovnih dejstev na način eksaktnih znanosti, ki v analizi in sintezi vodi k zmeraj istemu, predvidljivemu rezultatu.

Formativen Nadgradnja informativnosti, pomeni: znati **narediti**, znati **uporabiti** prevzete informacije, gre za **doseganje nivoja uporabe**. Formativni cilji torej segajo v psihomotorično (spretnostno) področje in so praviloma **najpomembnejši**. Prim. Informativen, Socializacijski, Učni cilji, Poučevanje. Razl. Formalen.

Formirati Z vzgojo povzročati pozitiven razvoj osebnosti, oblikovati.

Forum Javno mesto, kjer se o čem razpravlja, odloča (npr. mednarodni forum). Prim. Konferenca, Kongres, Plenum.

Frazem Stalna besedna zveza, ki uporablja prispodobne in jo razumemo v prenesenem smislu, nikoli dobesedno.

Frazemi se pogosto uporabljajo, npr.: imel je cmok v grlu, vse mu gre po masku, hodil je kot maček okrog vrele kaše, it's raining cats and dogs ...

Pomen frazemov je lahko:

- popolnoma predvidljiv
 - delno predvidljiv ali
 - ni predvidljiv iz pomena besed, ki jo sestavljajo. Sin. frazeologem. Prim. Prispodoba.
- Freud Sigmund** Avstrijski nevrolog (1856 - 1939), ustanovitelj psihoanalize. Psihoseksualna teorija je Freudova razlaga razvoja, ki se osredotoča na starševno obvladovanje otrokovih spolnih in agresivnih impulzov, na katerem temelji posameznikov osebni razvoj. Razvojne stopnje:
- **Oralna** faza - 1. leto otrokove starosti; prirojen sesalni refleks, grizenje, težnja po iskanju zadovoljstva se usmerja na usta. Če v 1. letu otrokove oralne potrebe niso zadovoljene, bo lahko kasneje razvil navade, kot so sesanje palca, grizenje nohtov, kajenje v odraslosti.
 - **Analna** faza - od 2.-3. leta; malčki zadovoljujejo svoje telesne potrebe preko zadrževanja in izločanja telesnih izločkov.
 - **Falična** faza - od 3.-6. leta, Ojdipov (dečki) oz. Elektriin (deklece) kompleks (razvoj seksualne želje, ki se usmerja na starša nasprotnega spola); otroku telesno ugodje povzroča stimulacija genitalij. Če otrok ne razreši konflikta na falični stopnji, lahko ostane fiksiran na to stopnjo. V odraslosti se to lahko kaže kot pretirana nagnjenost k flirtanju, moči, prodornosti.
 - Stopnja **latence** - od 6.-11. leta; seksualni impulzi se umirijo, otrok potlači svoje seksualne potrebe, superego se razvija naprej.
 - **Genitalna** faza - mladostništvo; delovanje seksualnih impulzov in falične stopnje se ponovno okrepi, izvor seksualne stimulacije in zadovoljstva postane nekdo zunaj mladostnikove družine. Pojav konfliktov s starši.
- Razvojne stopnje se ne preskakujejo - so ordinalne.
- Starševno obvladovanje otrokovih seksualnih in agresivnih potreb je **ključno za razvoj osebnosti**, ki

je sestavljena iz 3 delov:

Id je v Freudovi teoriji nezavedni del osebnosti, ki je **izvor temeljnih bioloških potreb in želja**. Je podedovan in deluje ob rojstvu. Dojenček začne jokati takoj, ko je lačen.

Ego je **razumski del osebnosti**, ki usklajuje zahteve ida, okolja in superega. Razvijati se začne v obdobju dojenčka. Lačen dojenček se pomiri, ko vidi, da mama pripravlja hrano.

Superego je **nadzorni del osebnosti**, ki vsebuje ponotrzanjene **standarde pravielnega in napačnega**. Razvije se na podlagi interakcij s starši. Otrok prosi vrstnika, naj mu za kratek čas posodi igračo in tako zatre željo, da bi to igračo takoj dobil.

Kritika Freudove teorije je pretirana seksualnost. **Fronta** Prednja stran. Črta, vzdolž katere se spopadajo sile sovražnih vojsk. Pri pedagoškem delu: ločnica med učiteljem in učenci.

Frontalno učno delo Pojavi se z množičnim izobraževanjem. Učitelj izvaja pouk **za večjo skupino učencev**. Prim. Učne oblike.

Prednosti frontalnega pouka:

- večje število učencev
- komunikacija s celim razredom
- nadzor nad razredom
- prilagajanje intenzitete dela
- zagotovljena pot do cilja

Negativne strani:

- otežena individualizacija
- premalo povratnih informacij
- delo je za vse enako
- skromno sodelovanje (nemir)
- učenci so poslušalci
- pasivnost učencev

Frustracija Duševno stanje neugodja zaradi nasprotja med željami in možnostmi, ki jih nudi okolje - razočaranje, nezadovoljstvo ipd.

Funkcionalna fiksiranost Težnja ljudi, da o stvareh razmišljajo samo v razsežnosti njihove tipične uporabe.

Ferdinand Humski

8/2019 10

GDPR Kratica za uredbo o varstvu osebnih podatkov, ang. General Data Protection Regulation.

Genealogija Rodoslovje, razvoj rodov, nauk o izvoru in medsebojnem razmerju.

Generalizacija Posplošenje.

Generičen Splošen, prvinski.

Generozen Plemenit, velikodušen, nesebičen, darežljiv. Naspr. egoističen. Prim. altruizem.

Geneza Izvor, nastanek in razvoj česa.

Gibi rok V neverbalni komunikaciji so eni od najbolj pomembnih prenašalcev sporočil: emblemi, ilustrator, manipulator, regulator.

Glamur Sijaj, razkošje, blišč, navadno v svetu mode, filma, glasbe.

Globalizacija Večanje povezanosti in medsebojne odvisnosti držav na gospodarskem, političnem, finančnem, kulturnem in informacijskem področju.

Globalni cilj Glej učni cilji, skupinski učni cilji.

Gradacija Postopno prehajanje iz enega stanja v drugo, stopnjevanje (npr. učnih ciljev).

Habilitacija

1. **Usposobitev, sposobnost** ali **zmožnost** za kaj. Pridobitev uradnih kvalifikacij, npr. pravice predavati na univerzi, visoki šoli. Besedo pogosto enačimo s pojmom **imenovati**, npr.: bil je habilitiran (imenovan) za višješolskega profesorja.

2. **Usposabljanje duševno ali telesno prizadetih**, zlasti mladine: zavod za rehabilitacijo invalidov, habilitacija prizadetih otrok.

Ang. habitate: usposobiti se.

Halo efekt Pozitivno ali negativno **mnenje**, ki ga imamo o nekomu, se odraža na oceni njegovih specifičnih lastnosti (ocenjevanje osebe po osebnem ali splošnem vtisu). Npr.: učenec, o katerem si je učitelj oblikoval ugodno mnenje, bo za enako znanje dobil višjo oceno kot njegov vrstnik, o katerem ima učitelj slabo mnenje.

Hedonizem Etični nazor, po katerem je **ugodje** smoter in naravno merilo človekovega delovanja.

Hedonističen Usmerjen k zadovoljitvi svojih potreb na ta način (Kohlberg):

1. Da spoštuje pravila.

2. Da se izogne kazni in približa pohvali.

Razumeti je potrebno še **nasprotje** med:

a) **Hedonistično vrednostjo**: vrednost glede na splošna pravila.

b) **Funkcionalno vrednostjo**: ki ima poudarek na uporabnosti, funkciji.

Prim. konformističen, principialen.

Hemisferičnost Značilnost razdelitve možganov na levo govorečo in desno negovorečo hemisfero.

Hendikepirati Spraviti koga v neenak, slabši položaj. Ang. handicap: ovira, zapreka.

Heretik Krivoverec. **Herezija**: krivoverstvo.

Hetero- Predpona, ki pomeni: različen, drugačen.

Heteronomija Spremljanje pravil na podlagi avtoritete drugih (starši, učitelji), nezmožnost samostojno odločati. Ant. Avtonomija.

Hevristika Nauk o metodah raziskovanja, izkustvena pravila. Uporaba teh pravil pa **ni zmerom porok pravilne rešitve**. Hevtrizem - miselni postopek. Prim. Algoritem, Metoda reševanja problemov, Metoda razgovora.

Hierarhija Sistem podrejenosti in nadrejenosti - v neki skupini, v družbi, na oblasti.

Hierarhija potreb po Maslowu Abraham Harold Maslow je bil ameriški psiholog, ki je leta 1943 objavil hierarhijo človeških potreb, na osnovi preučevanja prirojene človekove ravednosti pri zdravih in mentalno uravnoteženih ljudeh. Človekove **potrebe** je predstavil v trikotniku, ki ga je razdelil na 5 nivojev. Pri tem je 1. nivo temelj, ki ga lahko postopoma nadgrajujemo v višje nivoje:

5. nivo (najvišji) je **Samouresničenje**: etika, sproščenost, ustvarjalnost, sprejemanje dejstev, delovanje brez predsodkov, reševanje problemov

4. nivo je **Spoštovanje**: samospoštovanje, samozavest, dosežki, samopotrjevanje, spoštovanje do drugih, spoštovanje od drugih

3. nivo je **Ljubezen / pripadnost / pomoč / svoboda / delež enakopravnosti / zabava**: priateljstvo, družina, intimnost

2. nivo je **Varnost / moč / prevlada nad drugimi**: osebna, družinska, zdravstvena, finančna, lastninska, moralna

1. nivo so **Fiziološke potrebe**: preživetje-eksistenca (dihanje, hrana, voda, izločanje, spanje ...), spolnost, homeostaza

Zanimivo: tudi pri učenju nenasilne komunikacije je potrebno poznati pet osnovnih človekovih potreb, vendar se zaporedje pomembnosti **spreminja glede na starost** (otroci - mladostniki - odrasli).

Hipokrit Hinavec, licemerec, kdor se prenareja.

Hipotalamus Del medmožganov med velikimi in srednjimi možgani, ki je najvišje regulacijsko središče za uravnavanje notranjega okolja. **Uravnava izločanje hormonov** iz prednjega režnja hipofize in delovanje avtonomnega živčnega sistema. Prek njega se uravnava telesna temperatura, količina vode v telesu, apetit, lakota, čustva, ugodje.

Hipoteza Še nedokazana, zgolj verjetna znanstvena zamisel ali trditve (teza), **ki se skuša dokazati** z razmišljanjem, opazovanjem ali eksperimentiranjem. Sin. predpostavka, podmena, domneva*. Prim. Teza, Teorija, Znanstvena metoda.

Holokavst Množično uničevanje ljudi, množični poboji. Gr. *holokauston*: žgalna daritev - od tod povezava besede holokavst s sežiganjem. Beseda holokavst se pogosto uporablja za množično uničevanje Judov v času 2. svetovne vojne. Prim. Antisemitizem.

Homeostaza Princip samoregulacije, **vzdrževanje ravnovesja** biološkega sistema z notranjimi mehanizmi. Npr.: jesti prenehamo takrat, ko smo siti. Prim. anticipacija.

Homofobija Predsodek pred homoseksualnostjo, nestrpnost do istospolno usmerjenih.

Homonim Enakozvočnica, enaglasnica, enakopisnica. Beseda, ki ima enako zvočno ali

pisno podobo, a drugačen pomen kot druga beseda. Npr. gost/gozd, prst itd.

Hospitacija Gostovanje, zlasti obiskovanje učnih ur, npr. zaradi priprave študentov na pedagoško delo.

Id Ono, globoki nagonski pol v strukturi shemi osebnosti. Vsi instinkti so združeni v podzavestni obliki kot id, ki motivira vse naše vedenje. Prim. Freud Sigmund.

Identifikacija Po Freudu zunajzavestno stremljenje, da bi postal podoben komu drugemu.

Ignorant Iz ang. ignorance:

1. Človek, ki vse prezira in **se za nič ne zmeni**, ki nikogar ne upošteva, vsakogar podcenjuje in se za nič ne zanima.
2. Človek, ki probleme rešuje na ta način, da **prekinja slike** in **ne ukrepa** takrat, **ko se ukrepi** od njega **pričakujejo**.
3. Nevednež, omejenec, praznoglavec, neizobraženec, neuk.

Ignorirati: namenoma ravnati ali delati tako, **kot bi nekoga sploh ne bilo**, ne meniti se zanj.

Igra V šolski praksi vsaka zabavna dejavnost, ki jo spodbudi zgolj dejavnost sama. Posredno je povezana z resno dejavnostjo.

Ikoničen Slikoven. Prim. Simbolen.

Illuminacija Nenaden preblisk, ko ugotovimo rešitev problema. Tudi vpogled, npr. trenuten preblisk.

Ilustrator Grafični mojster, ki tekstovno vsebino opremi z risbami, slikami ipd. **Ilustracija** naredi vsebino bolj privlačno, jo popestri, obenem pa **ponostavlja** zahtevno verbalno sporočilo, ki jo je težko opisati z besedami. Ang. **ilustrate**: poslikati.

Imanent Notranji, neločljiv, bistven, neločljivo povezan s čim.

Implementacija Izvedba, izvršitev. Ang. **implement**: orodje, izvršitev.

Impliciten Ki je v nečem vsebovan, **vkjučen**, vstet, **ni pa** tudi določno oz. **natančno izražen**.

Npr. -na oblika funkcije - zapis, v katerem odvisna spremenljivka ni sama na eni strani enačbe; - spomin - spomin, ki se ga ne zavedamo. Prim. ekspliciten.

Imponirati Zbujati občudovanje, spoštovanje zaradi določenih lastnosti, vedenja. Narediti vtis. Prim. Snob.

Improviziran Izdelan brez priprave, brez načrta ali brez ustreznih priprav (npr. narejen doma).

Incest Krvoskrunstvo, spolni odnosi med najožjima krvnima sorodnikoma.

Indiferentnost Neopredeljenost, ravnodušnost, mlačnost.

Individualizacija Prilagajanje pouka posameznemu učenku. Prim. diferenciacija.

Individualno delo Učna oblika, ki poudarja:

- aktivnost vsakega posameznega učenca
- samostojno učenje

Prednost te učne oblike je neposreden odnos do učne vsebine.

Učitelj nastopa v **vlogi svetovalca**, ki nudi individualizirano pomoč.

Uporaba učne oblike je odvisna tudi od starosti, motivacije in usposobljenosti učencev.

Primer: učitelj preda vsakemu učenku list papirja z individualno nalogo.

Individualno delo lahko poteka tudi doma, vendar mora učitelj določiti bistvo, obseg in zahtevnost.

Indoktrinacija Načrtno vsiljevanje določenih nazorov. Je proces vsajevanja idej, mnenj, stališč (prepričanj), ideologije.

Za indoktrinacijo je značilno ponavljanje brez dokazovanja ali kritične analize povedanega. Prav tako se ne pričakuje, da bi indoktrinirana oseba (žrtev indoktrinacije) veliko spraševala. Prav v tem je bistvena zarlika med indoktrinacijo in socializacijo, ki temelji na kulturnem in izobraževalnem učenju. Primeri:

- **religijska** indoktrinacija: religije indoktrinirajo svoje naslednike

- **vojna** indoktrinacija: psihološka priprava vojakov
- **politična** indoktrinacija: komunizem, fašizem, nacisti so načrtno indoktrinirali ljudi že v otroštvu



Seveda se indoktrinacija pojavlja tudi v vsakdanjem življenju, je oblika psihičnega nasilja.

Sin. pranje možganov. Prim. Doktrina.

Indukcija Sklepanje iz posameznega na splošno, posploševanje. Prim. Dedukcija.

Induktivno razvijanje pojmov Razvijanje pojmov s pomočjo **čutnega zaznavanja**, **brez abstraktnega mišljenja**, le z analitičnim razmišljanjem ob zaznavanju. Prim. Deduktivno razvijanje pojmov.

Induktivno sklepanje Sklepanje, ki poteka od posamičnosti k splošnemu. Prim. deduktivno sklepanje.

Induktivno spoznavanje Spoznavanje **preko čutnega zaznavanja**: bolje razumemo tisto, kar vidimo, tipamo, slišimo. Metoda je posebej primerna za mlajše učence. Prim. deduktivno spoznavanje.

Infantilen Otročji, nezrel (~o vedenje). Tudi nezrel, nerazvit, zaostal v razvoju (~a maternica).

Informativen Nanašajoč se na informacijo, podatek, spoznanje. Tudi poročanje brez izražanja lastnega mnenja (poročevalen, obveševalen).

Informativni (kognitivni) **učni cilji** dajejo neko znanje na osnovi prevzete informacije. Boljši izraz je **materialen**, npr. ~i učni cilji. Prim. formativni, socializacijski učni cilji, poučevanje.

Informirati Pojasniti, obvestiti, dati informacijo.

Prim. formirati, Artikulacija učne ure.

Ingerenca Vpliv, vplivanje na kaj; poseganje, vmešavanje v kaj, vloga pri odločanju. Npr. dopuščati ingerenco, povečati ingerenco.

Iniciator **Pobudnik**, začetnik.

Inkluzija Splošno: vsebovanje, vključenost, tudi odnos med množicama, pri katerem je ena množica podmnožica druge.

V povezavi z **migracijami**: vključevanje priseljencev na ta način, da razmišljamo o njihovih **pravilcah**. Pri tem izhajamo iz dejstva, da je raznolikost nekaj normalnega, je naravno stanje in ne grožnja. Treba je skrbeti za participacijo (udeležbo) drugačnega v naši družbi.

Inkluzija je popolnejši proces vključevanja **oseb s posebnimi potrebami** v socialno okolje. Oseba s posebnimi potrebami ves šolski čas obiskuje učni program skupaj z vrstniki iste kronološke starosti. Prim. Integracija, Asimilacija.

Inkluzivna pedagogika Pedagogika, ki se ukvarja z vključevanjem (integriranjem) drugačnih otrok v šolsko in nasploh v slovensko okolje. Primeri drugačnih otrok: otroci s posebnimi potrebami, romski otroci, otroci priseljencev, tujcev ipd. Vsak sprejet otrok je srečen. Srečni in zadovoljni otroci pa se razvijejo v uspešne ljudi.

Inkubacija Faza v reševanju problemov, ko se s problemom ne ukvarjamo zavestno.

Inovacija Vsaka dokazano koristna novost. Inovacije niso le tehnično-tehnološke novosti, temveč so lahko tudi družbene, netehnološke narave. Prim. Invencija.

Insinucija Podtikanje, namigovanje, neresnica. **Instant** Takojšen. Ang. instant: nujen, takojšen (adj.) ali trenutek (n.), takoj. Gastr.: brez kuhanja.

Instinkt Skrajno sebičen znak, da organizmu nekaj **primanjkuje**, da je depriviran, da občuti napetost. Instinkti so **PRIROJENE** in **NENAUČENE oblike vedenja**, ki jih povzročijo **biološke** in **socialne potrebe**. Prim. Nagon.

Instinkt ima:

- **izvor**, v nadaljevanju glej razdelitev po izvoru
- **energijo** (gonilno silo), ki nas žene k zadovoljivji primanjkljaja - **LIBIDO** ali **DESTRUDO**
- **cilj** (potešiti lakoto, spolne potrebe itd.) in
- **objekt zadovoljitve** - objekt, ki nas poteši (npr.: če sem žejen, spijem vodo ...).

Glede na izvor je Freud instinkte delil na:

1. **Samoohranitveni** instinkt
2. **Seksualni** instinkt (eros)
3. Instinkt **uničevanja** oz. **smrti** (tanatos)

Druge definicija instinkta: sposobnost za zaznavanje in dojemanje duhovnih pojavov, sin. čut. Npr. umetniški, ženski instinkt, instinkt za lepoto.

Razl. Intuicija.

Instrukcija Pouk zunaj šole. Način poučevanja, ki spodbiti in usmerja otrokova dejavnost posameznika k določenim vsebinam in ciljem učenja. **Inštruirati**: posredovati znanje, poučevati, dajati navodila. Prim. Pouk, Poučevanje.

Intakten Nedotaknjen, nepoškodovan, nedolžen. **Integracija** Splošno: povezovanje posameznih enot, delov v večjo celoto, združevanje. Lat. *Integer*: nedotaknjen, cel.

V povezavi z **migracijami**: **vključevanje** v skupnost tako, da človek ohrani svojo nacionalno identiteto. Je tudi razmišljanje o **potrebah** priseljencev. V povezavi z **otroci s posebnimi potrebami** je integracija vključenost v socialno skupino in pripadnost socialni skupini.

Vrste vzgojno-izobraževalne integracije:

- **minimalna** integracija, ki meji na segregacijo, ekskluzivnost (izločanje otrok s posebnimi potrebami v poseben prostor)
- **delna** integracija - ko je oseba nekaj časa v eni sobi ali v posebni sobi
- **popolna** integracija - oseba je največ časa v "redni" skupini

Prim. Asimilacija, Inkluzija.

Integralen Cel, celovit.

Inteligenca Uspešnost prilagajanja in **iznajdljivost v novih problemskih situacijah**, kjer si s svojim znanjem ne moremo mnogo pomagati. Inteligentni človek zna bolje in hitreje od ostalih razkrinkati temeljne vzroke za nastale probleme in nato najti najboljšo pot do rešitve.

Inteligenca primerna za iskanje rešitev, za praktično reševanje problemov (izvedba) pa je najbolj primeren **vztrajen** človek!

Inteligenca pomaga **tudi pri znanju**: čim višja je inteligentna, tem bolj uspešno in učinkovito bomo znali svoje znanje izkoristiti.

Lastnost inteligentnega uma je zmogljivost za abstraktno mišljenje, razumevanje, komunikacijo, sklepanje, učenje, učenje iz preteklih izkušenj, načrtovanje in reševanje problemov.

Različni avtorji navajajo različne vrste inteligence, v splošnem pa prevladuje naslednja delitev:

1. **Duhovna** inteligenca (SQ)
2. **Razumska** inteligenca (IQ)
3. **Čustvena** inteligenca (EQ)

Prim. Ustvarjalnost. Sin. bistrost.

Intencija Težnja, nagnjenje, namen. Sin. intenca. **Intendant** Tujka, ki ima več pomenov:

1. **Vojaška oseba**, ki je zadolžena za preskrbo vojaške enote oz. ustanove s hrano, uniformami in drugo nebojno vojaško opremo.
2. **Oskrbnik**, zadolžen npr. za preskrbo s hrano.
3. **Upravnik**, npr. gledališča, radijske ali televizijske oddaje.

Ang. Intendant: upravnik, intend: nameravati.

Interakcija Sodelovanje, medsebojno vplivanje. **Interdisciplinaren** Ki se nanaša na več znanstvenih disciplin. Npr. ~i študij, posvetovanje.

Interes **Težnja** (nagnjenje) po izpolnitvi nečesa (izvajati **aktivnost**), kar **prinaša ugodne posledice**. Sin. želja. Npr.: imam interes prodati avto, ker mi to dejanje prinaša denar, ki ga potrebujem (ugod-

na posledica). Aktivnost = prodajanje, trgovanje. Zelo pogosto so ugodne posledice prikrite in jih je zelo **težko razkriti**.

Interesi torej **usmerjajo naše aktivnosti** in jih lahko razvrstimo **po jakostni lestevici**: potreba, korist (kar je nekomu v prid), zanimanje, želja.

Razen **osnovnih človekovih potreb** naše interese v največji meri določajo in krmilijo **VREDNOTE**. **Moč** interesov pa **narasča s številom ljudi**, ki zastopajo ta interese.

Da bodo interesi izpolnjeni, je potrebno opraviti tudi določene aktivnosti. Če so **aktivnosti** neposredno ali posredno **povezane z našimi interesi**, tedaj **SMO MOTIVIRANI**.

Motivacija je **gonilna sila** vseh aktivnosti, zato je **zelo pomembno poznati ta mehanizem**. Že samo misel na izpolnjene interese nam daje **prijetne predstave**, ki izboljšajo počutje in motivirajo posameznika.

Nasprotje, križanje oziroma **konflikt interesov**: aktivnosti, ki izpolnjujejo interese prve osebe, škodujejo interesom druge osebe. Takih primerov je v življenju veliko, še posebej pogosto je nasprotje med javnimi in osebnimi interesi. Obstajajo tudi nasprotja interesov v nas samih.

Posledica nasprotja interesov pa so: konflikt → prepir → jeza → nasilje, do najhujših oblik (vojne). **Internalizirati** Ponotranjiti, sprejeti za svoje.

Interpelacija Javno vprašanje. Zahteva članov parlamenta, da se javno obravnava delo vlade ali njenih članov.

Interpretacija Razlaga pomena, tolmačenje. Tudi poustvarjanje, izvorno prikazovanje česa (npr. izvajanje skladbe, dramske igre).

Interpsihični konflikt Nastane v človeku samem zaradi nasprotujočih si težej. Prim. psihosocialni konflikt.

Intervizija Metoda učenja, pri kateri mala skupina kolegov daje supervizijo drugemu s pomočjo

vprašanj, ki se pojavljajo v delovnem okolju. Pri tem nihče ne prevzame vloge supervizorja.

Intimen Zaupen, notranji, najbolj skrit (prikrit), zelo oseben, domač, tesen. Človekova intimnost so njegove notranje želje ter njegovi občutki navezanosti na nekoga, želja pripadati nekomu. Intimnost vpliva na človekovo vedenje in seveda tudi na njegove odnose z okolico. Ant. **distanciranost**.

Medsebojni odnosi, medsebojna pomoč, spoznavanje, dogovarjanje in izmenjevanje izkušenj med ljudmi sprožijo nastanek **intimnih odnosov**, ki se lahko poglabljajo. Intimno obnašanje povezuje člane družine, bližnje prijatelje in seveda zaljubljenca. **Stopnja intimnosti** je različna. Spreminja se s časom, odvisna je od vrste povezave (npr.: sorodniki so pomembnejši kakor prijatelji itd.) in tudi od mnogih vplivnih faktorjev, ki pogosto nimajo nič skupnega z razumom. Zato tudi podpora in pomoč določenim ljudem nimata veliko skupnega z razumom, predvsem sta odvisni od naših intimnih povezav s tem človekom.

Najglobji intimni odnosi zahtevajo dialog, odkritost, iskrenost, dostopnost in vzajemnost (reciprocitnost) - to povezuje ljudi. Stopnjo intimnosti pa zmanjšujejo skušnjava, skrite misli in občutki ter izdaja. Kršitev intimnosti lahko človeka močno prizadene. Vrste intimnosti:

1. **Fizična** intimnost med osebami je na zunaj vidna po medsebojni bližini, držanju za roke, objemanju, poljubljanju, ljubkovalnemu ali naklonjenemu vedenju. Je izraz simpatije in empatije med dvema človekoma. Ljubezen je močan faktor in je ne moremo enačiti s seksualno privlačnostjo in spolnim kontaktom. Obstajata **strastna** (zaslepljenost, veliko navdušenje, pretirano veselje ob partnerstvu) in **tovariška ljubezen** (vdanost, zvestoba, občutek ponosa nad partnerjevo naderjenostjo). Povezanost je krhka, lahko jo razdere že manjše nesoglasje.

2. **Čustvena** nastane potem, ko se je fizična intim-

nost že vzpostavila. Zajema **biokemične** aktivnosti (reakcije v telesu, ki jih vzpodbuja seksualna privlačnost) in **socialne** aktivnosti (sproščen pogovor zaradi fizične bližine in seksualne unije). Čustvene vezi so močnejše in zato lahko premaga tudi večja nesoglasja: zvestoba kljub prepri, simboliža kljub različnosti.

3. Kognitivna ali **intelektualna** intimnost nastane, ko dva človeka izmenjavata misli, ideje in uživanja v podobnostih ter v razlikah med njima. To je stanje globokega zaupanja.

4. **Izkustvena** intimnost: partnerja vzajemno izvajata skupne aktivnosti, brez izmenjevanja misli ali občutkov.

Intonacija Poudarek, naglas.

Intriga Zvijučno, zahrbtno dejanje proti komu, spletko. Ang. intrigue.

Intrinzičen Notranji, neodvisen od zunanjih vplivov.

Introjekcija Prevzemanje lastnosti drugih ljudi.

Introvertirane osebe Osebe, ki se branijo pred vplivi zunanjega sveta, podreajo pa se notranjemu, subjektivnemu svetu. Njihove značilnosti so nedružabnost, samosvojest, nesprejemljivost, zanesljivost, togost, vztrajnost, nagnjenost k razmišljanju, usmerjenost k notranjemu doživljanju. **Introvertiran**: usmerjen vase, v svoj notranji svet. Ant. ekstravertiran. Prim. Tipologija osebnosti.

Intucija Ideje, misli in podatki, ki se izoblikujejo trenutno, **podzavestno**, brez razmisleka in **brez utemeljitve**. Intucija lahko ponudi zelo uporabne rešitve, intuitivnim ljudem pa pripisujemo sposobnost nagonskega in neposrednega dojetja, zaznavanje bistva. Ant. **sistematika**.

Invencija Ideja, opis ali model za novo ali izboljšano sredstvo, proizvod ali sistem. Prim. Inovacija.

ISBN Črna koda, standard za svetovno označevanje **publikacij in knjig**, ang. International Standard for Book Numbering.

Možni so različni ISBN formati:

- ISBN (pdf), portable document format
- ISBN (epub), electronic publication
- ISBN (azw), amazon format, razvit iz mobi
- ISBN (mobi)

Obstajajo še ISBN (ibooks), ISBN (KF8), ISBN (html) itd. Prim. Katalogizacija, Kolofon, ISBN, ISMN, ISSN, Publikacija, CIP.

ISMN Mednarodni sistem številčenja **izključno glasbenih tiskov**, ang. international standard music number.

Prim. Katalogizacija, Kolofon, ISBN, ISMN, ISSN, Publikacija, CIP.

ISSN Mednarodna identifikacija **za serijske publikacije**, ang. international standard serial number. Uporablja se za publikacije, ki izhajajo v zaporednih delih, konec izdajanja pa ni predviden.

Prim. Katalogizacija, Kolofon, ISBN, ISMN, ISSN, Publikacija, CIP.

Izobraženost Kvaliteta človeka, ki se kaže v znanju, sposobnostih in v osebnostnih lastnostih.

Izobraževalna tehnologija Gl. Učna tehnologija.

Izobraževanje Procesno spreminjanje celotne osebnosti na **kognitivnem, konativnem** in **psihomotoričnem** področju. Je **temeljni didaktični pojem** (glej Didaktika).

Rezultat izobraževanja je **izobrazba** (stopnja izobraženosti, **istina**), kar je bistvena razlika od kate-regakoli ostalega temeljnega didaktičnega pojma. Sestavine izobraževanja:

- a) Vednosti
- b) Znanja
- c) Sposobnosti
- d) Spretnosti

Prim. Učenje - izobraževanje, Vzgoja in izobraževanje.

Izroček Dokument na listih, ki obsega vsebino naše predstavitve.

Izročke izročimo (od tod tudi njihovo ime) poslu-

šalcom običajno **pred izvedbo predstavitve**. Njihov namen je **olajšati** poslušalcem:

- spremljanje predstavitve
 - izdelavo lastnih zapiskov, komentarjev ali dodatnih pojasnil k predstavljenim vsebinam
- Izročki niso samostojno gradivo, zato jih je vedno potrebno dodatno pojasnjevati ali komentirati. Vsebujejo le ključne pojme, definicije, imena, podatke in številke.

Na koncu izročka je navedeno še ime izvajalca, kratek opis in datum predstavitve, izroček naj ne obsega več kot dva lista formata A4.

Jaz sporočila Pozitivni način komunikacije, kadar so prisotna močna čustva. Stavke oblikujemo tako, da v kritičnih medosebnih situacijah **zmanjšamo verjetnost**, da pride do **konflikta**. S takim načinom komuniciranja si izboljšujemo medosebne odnose.

Jaz sporočila (I-messages) je v prakso uvedel psiholog Thomas Gordon v sedemdesetih letih 20. stoletja. Sestavljena so iz treh delov:

1. Opis nesprejemljivega vedenja oziroma vedenja, ki povzroča problem. **Obsojamo vedenje** ali rezultate vedenja, ne pa človeka.
2. Konkreten opis resnično možnih **posledic**.
3. **Čustveno stanje** govornika ob teh posledicah. Nadaljujemo lahko z **željo** - kaj od sogovornika pričakujemo, da je treba storiti, da bodo neželene posledice odpravljene.

Običajna sporočila pa so **Ti sporočila** (obsojanje človeka), ki povečujejo verjetnost konflikta.

Primer:

Sestra si je sposodila mojo jakno in mi jo vrne umazano, popackano, strgano. **JAZ sporočilo:**

"Na moji jakni so madeži, tega ne morem nositi! Razen tega si ne morem privoščiti, da bi kupila drugo jakno in zato sem zelo jezna."

Lahko tudi zamenjamo vrstni red:

"Zelo sem jezna, ker je moja jakna uničena, saj si

ne morem privoščiti, da bi kupila drugo."

Običajna (**Ti**) reakcija pa je: "Poglej, kaj si naredila! Uničila si mi jakno! Ali boš sploh kdaj odrasla?"

Podobni metodi za reševanje konfliktov sta **win-win strategija** in **aktivno poslušanje**.

Jedro osebnosti Tiste karakteristike, ki so skupne vsem. Prim. Periferija osebnosti.

Jeza Poskus brezpogojno **spremeniti vedenje drugega** ali celo **samega sebe**. Je neke vrste **ultimat** in naslednja stopnja **za prepirom**. Namen: postaviti mejo, izvršiti **nalogo**. Je močno kratkotrajno čustvo, ki povzroča napadalne težnje in negativen, odklonilen odnos. Če ne učinkuje, se lahko gre za **stopnjuje v nasilje**.

Jigsaw Glej Sestavljanika.

Kadet Gojenec šole za miličnike ali oficirje. V športu pa je kadet ena od starostnih skupin pri tekmovanjih: ciciban, mlajši deček, starejši deček, kadet, mladinec ...

Kaligrafija Lepopisje, pisanje z lepimi, čitljivimi črkami.

Kannerjev sindrom Glej Avtizem.

Kaptativen Zvijazen.

Karakter Glej Značaj, prim. Načelo.

Karizma Izžarevanje pozitivnih osebnostnih lastnosti; osebnostno izžarevanje, ki prepriča druge ljudi. Lat. *charisma*: (božje) darilo.

Katalog znanja Metodološko orodje, ki daje pregled preko znanj, sposobnosti in spretnosti:

- ki jih **učitelji** med poukom **prenašajo na učence**,
- ki jih bodo **učenci pridobili** ob koncu izobraževalnega procesa.

Na ta način se določajo **učni cilji** in **minimalni standardi znanj**.

Obenem je katalog znanja tudi objektivno merilo za uspešnost poučevanja, tako z vidika učitelja (uspešnost prenašanja znanja) kot tudi z vidika učencev (obseg in kvaliteta naučenega). Pri tem se predpostavlja redno obiskovanje pouka in kon-

tinirana individualna priprava učencev na vsako učno uro.

Na žalost so v Sloveniji katalogi znanja za srednješolske strokovne predmete preveč ohlapni in nedorečeni. Zato so učni cilji v imenu "učiteljeve svobode" **za enake module zelo različni**, tako **po šolah** kot tudi **po učiteljih**.

Prim. Učni načrt.

Katalogizacija Popisovanje za katalog, sestavljanje kataloga. **Katalog**: pregleden seznam s podatki, ki je sestavljen v določenem redu.

Katalogizacijo publikacij regulirajo katalogizacijski pravilniki. Poznamo naslednje katalogizacije:

- centralna katalogizacija,
- kataožni zapis o publikaciji (CIP) in
- vzajemna katalogizacija.

Obveznosti založnika pred izdajo gradiva:

1. Najprej se izvede postopek izdelave kolofona.
2. Na osnovi kolofona se izdela CIP, ki se nato vključi v gradivo.

3. Odpošiljanje obveznega izvoda publikacij.

Prim. Kolofon, ISBN, ISMN, ISSN, Publikacija, CIP.

Katedra Znanstveno-pedagoška enota na fakulteti.

Katheksa Po Freudu učenje večšin, kako zadovoljiti instinkte.

Kazen Kar je določeno za kršilca kakih norm, zahtev. Pedagoško: vsak **vzgojni ukrep**, ki ga učenec subjektivno doživi kot **neprijetno izkušnjo**.

Kinestezija **Povezava** (uskaljevanje) med:

- **telesnogibalnimi** procesi in
- **duševnimi** procesi.

Primeri:

- **športna vzgoja** je povezava med **duševnim procesom** (zabiti gol nasprotniku) in **telesnimi gibi** (preigravanje, hitrost, pospeški, odkrivanje itd)
- **laboratorijsko delo** je povezava med **duševnim procesom** (poznavanje kemijskih formul, enačb, varnosti pri delu ...) in **fizičnimi spretnostmi**

(mešanje, dodajanje, tehtanje ...)

- **ekskurzija** je **duševni proces** (obnova teoretičnega šolskega znanja, spoznavanje novega, urjenje družabnih spretnosti), povezan s **telesnimi gibi** (zapisovanje, hoja, izogibanje nevarnostim,, upoštevanje reda v tovarni, na avtobusu itd)

- **kirurgija** je značilna kombinacija **poznavanja teorije** in tudi mnogih **motoričnih spretnosti** ...

- **neverbalna komunikacija** je podzavestna ali zavestna povezava med **duševnimi procesi** (jeza, veselje ...) in **fizično posledico** (dvig prsta, prekrizane roke, oster pogled ...)

Kinestezija je tudi sposobnost zaznavanja položaja, teže in drugih dražljajev pri gibanju.

Kinestetičen: gibalen. Prim. učna aktivnost, korelacija, motoričen. Sin. psihomotoričen, formativen.

Klasifikacija Združevanje predmetov na podlagi podobnosti. Prim. taksonomija.

Klepto- Grška predpona, ki pomeni krasti. Iz te osnove izhaja veliko izrazov, npr.:

- kleptomanija: bolezenska nagnjenost h kraji
- kleptofobija: strah pred tatovi

• kleptokracija: vladavina, ki krade za lastno dobrobit; značilnost kleptokratskih držav ali režimov je pokvarjenost in takšnih razsežnostih, da se prakticira brez skrivanja ali izgovorov

Ključne kompetence Kompetence, ki:

* so pomembne **za več različnih poklicev**,

* po taksonimiji ciljev za kognitivno področje vsekakor **dosegajo nivo uporabe**.

Ključne kompetence so opredeljene v katalogih za naravoslovje, družboslovje in umetnost. Npr. matematična, naravoslovno tehnološka, jezikovna, podjetniška, učenje učenja, komunikacijska, digitalna. Prim. Poklicne kompetence.

Knjiga Publikacija, ki vsebuje najmanj 49 strani. Tiskana publikacija z manj kakor 49 stranmi se imenuje brošura.

Kodirati Prevesti podatke v posebne znake, šifre.

Kognicija Spoznavanje, zaznavanje. **Kognitiven**: v zvezi s spoznavnimi procesi (mišljenjem, presojanjem itd). Prim. informativen (npr ~ učni cilj).

Kognitivna psihologija - psihološka smer, ki poudarja vlogo spoznavanja v človekovem delovanju (zaznavanje, učenje, mišljenje).

Kognitiven Spoznaven. Prim. Stališče.

Kognitivno vajeništvo Tehnika učenja procesov, ki jih uporabljajo strokovnjaki, da rešijo sestavljene naloge.

Koherenca Medsebojna povezanost, odvisnost.

Kohezija Zveza, privlak, povezanost, predvsem med telesi iz iste snovi, med podobo mislečimi ipd.

Kohlberg Lawrence Ameriški psiholog in profesor pedagogike (1927 - 1987), katerega doktorska disertacija je znana pod imenom Kohlbergove **STOPNJE** (stadiji) **MORALNEGA RAZVOJA**:

1. **Predmoralni (predkonvencionalni) nivo**,

predšolski otroci. Ima dva stadija:

- orientacija **k uboganju** in **izogibanju kazni** - otroci menijo, da je pravilno tisto ravnanje, ki je **nagrajeno** in napačno tisto, ki je **kaznovano** s strani avtoritet

• **naivni hedonizem** - otroci upoštevajo pravila z namenom, da bi bili nagrajeni oziroma da bi **zadovoljili svoje** osebne **potrebe**; za ta stadij je značilna **reciprocnost** (DAJ - DAM: Če te nekdo brncne, ga brncneš nazaj; kazen, ki jo dobiš, je odvisna od škode, ki si jo povzročil) in prepričanost v **nezmotljivost odraslih**

2. **Konvencionalni (dogovorni) nivo**: šolarji.

Kriterij o tem, kaj je prav in kaj narobe, se premakne **od staršev na družbo in državo**. Za ta stadij je značilno spoštovanje avtoritet, družbenih pravil, socialnega reda, norm in zakonov. Npr.: s kolesom se ne smem voziti prehitro, ker to zakonsko ni dovoljeno.

3. **Postkonvencionalni (avtonomi) stadij**: nekateri odrasli. O tem, kaj je prav in kaj narobe, **presoja naša vest**. Posameznik se zaveda, da

Ferdinand Humski

8. SEMESTER

lahko **pravila in zakone** tudi **spreminjamo**. Ko pride do konflikta med zakonom in lastnim načelom, posameznik upošteva lastno načelo. Npr.: ne smem voziti prehitro, ker lahko koga poškodujem.

Kolerik Človek, ki hitro vzkipi, vročekrvnež.

Značilnosti:

a) **Čustva, lastnosti**: razburljivost, prepirljivost, nezadovoljstvo. Je neprijazen, grob, krut, aroganten, ukazovalen, nečustven, hladen in pogosto žaljiv. Pogumen in neustrašen optimist, prebrisan ter trmast. Njegova jeza se lahko hitro spremeni v nasilje.

b) **Delo, aktivnosti**: delavnost, dinamičnost, aktivnost, silovitost, naglost. Je odločen pri sprejemanju odločitev, dober organizator, dober vodja, zna motivirati ljudi. Hitro razmišlja, je neanalitičen, podrobnosti ga utrujajo. Hoče imeti nadzor. Zastavljene cilje tudi doseže.

c) **Prijateljstvo, pomoč**: ekstravertiran, a le malo potrebuje prijatelje. Izrablja ljudi v osebno korist. Primanjkuje mu sožalja. Nagnjen je k predsodkom, ne oprašča in je maščevalen. Druge prisili, da se strinjajo z njegovim načrtom in načinom dela. O svoji zamisli se ne pogovarja z drugimi. Ne priznava svojih napak. Odlično intervenira, je hiter in zanesljiv v nujnih primerih.

Prim. Tipologija osebnosti.

Kolofon Kratko poročilo, v katerem so zbrani podatki o avtorju, založništvu in tisku publikacije. Je **obvezen element publikacije** na kateremkoli mediju. *Gr. kolophón*: konec, sklep.

Kolofon vsebuje naslednje **podatke**:

- ime ali naslov publikacije, pri prevodu tudi ime ali naslov izvirne publikacije;
- ISBN, ISSN, ISMN, ali drugo mednarodno oznako publikacije;
- nazive ali imena nosilcev avtorskih pravic;
- navedbo izdane, dotisa, ponatisa, dopolnitve, ponovitve ipd.;

- osebno ime avtorice ali avtorja publikacije;
- osebno ime in naslov ali firmo in sedež založnika;
- leto izida publikacije;
- leto natisa ali izdelave publikacije;
- število natisnenih izvodov publikacije (možna so odstopanja dejanskega števila natisnenih izvodov v višini do pet odstotkov pri nakladi do 1.000 izvodov ter v višini do tri odstotke pri nakladah od navedenega podatka v kolofonu);
- maloprodajno ceno publikacije (velja za monografije in serijske publikacije, če cena ni natisnjena drugje v publikaciji);
- navedbo javnega financerja, če je publikacija izdana tudi z javnimi sredstvi.

Poleg obveznih podatkov lahko kolofon vsebuje tudi druge podatke, npr. navedba korektorja, lektorja, notografa, tehničnega urednika, tiskarja.

V kolofonu nove izdaje ali ponatisa publikacije se navedejo vrsta izdaje, zaporedna številka izdaje ali ponatisa in drugi podatki v skladu s prejšnjim odstavkom. Pri faksimilu se v dodatnem kolofonu ali drugie v publikaciji navede podatek, da gre za faksimile. V kolofonu dotisa se navede, da gre za dotis, navedeta se tudi prvotna naklada in naklada dotisa.

Kolofon je obvezni del elektronske publikacije, ki je predmet obveznega izvoda. Vsebuje tiste podatke, ki jih je glede na značilnosti medija mogoče navesti, poleg tega pa podatek o spletni lokaciji publikacije. Ob vsaki spremembi se v njen kolofon doda novi podatek o spletni lokaciji.

Kolofon ni obvezni element pri drobnem tisku.

Prim. Katalogizacija, ISBN, ISMN, ISSN, Publikacija, Ident, CIP. Ang. colophon.

Koluminirati Najbolje uspevati.

Kompetenca

1. **Pristojnost**, pooblastilo, **upravičenost**.
2. **Pravica** do odločanja, obseg odločanja, mera odločanja, področje dejavnosti. Običajno je

kompetenca določena z zakonom.

3. Zmožnost, sposobnost oz. **usposobljenost** nekaj narediti. Kompetence so povezane s kvalifikacijami (strokovna, poklicna, splošna kompetenca), vendar: za razliko od kvalifikacij je kompetenca **dosežek / presežek** znanja.

Ravni kompetence: osnovna, rutinska in napredna kompetenca. Del.:

- **generalne** (prvinske, bistvene) kompetence: sposobnost analize problemov abstraktne ravni in iskanje rešitev
 - **ključne** kompetence so opredeljene v katalogih za naravoslovje, družboslovje in umetnost: matematična, naravoslovno tehnološka, jezikovna, podjetniška, učenje učenja, komunikacijska, digitalna
 - **specifično** predmetne kompetence
- Prim. Procesno znanje.

Kompetenten

- pristojen, pooblaščen, upravičen
 - ki odloča,
 - usposobljen, zmožen, poklican
- Kompetentnost je posameznikova **težnja, da vse bolje rešuje naloge in probleme**, ki mu omogočajo uspešno delovanje v okolju.

Komplementaren Dopolnilen, dopolnjevalen.

Kompulziven Nasilen, ki nasilno vpliva na odločitev volje, prisilno dejanje. Npr.: **kompulzivno prenaždanje**: vedenjska motnja, ki se kaže v obliki ponavljajočega se intenzivnega prenaždanja, pri čemer oseba nima nadzora nad hranjenjem.

Komunikacija Sporazumevanje, ki je verbalno in neverbalno. **Nemogoče je ne komunicirati**.

Kako komuniciramo:

- z besedami 7%
- s kvaliteto glasu 38%
- s telesom 55%

Pri komunikaciji je posebej pomembno: **poslušanje** in **повratna informacija**. Pri tem razlikujemo med **pošiljateljem** in **prejemnikom** sporočila.

Kako zaznavamo svet: z vidom 80-85%, s sluhom 10-15%, z ostalimi čutili 5%. Najbolje si **zapomnimo**, kadar **slušamo**, **vidimo** in **naredimo**.

Pri **šolski komunikaciji** v smeri učitelj - učenec je zelo pomembna tematika **pohvala in kritika**. Pohvala je lahko **realna** ali **nerealna**, za kritiko pa se veđa tudi velja enako. Nerealna komunikacija je vedno nepravilna in povzroča konfliktna situacije. Pri **realni komunikaciji** pa je pomembno, na kaj se komunikacija nanaša:

- na **osebo** naj se nanaša samo **pohvala**
- na **vedenje** pa se lahko nanašata tako **pohvala** kot tudi **kritika**

Zelo pomembno je pravilno ubesediti naše izjave. Pri tem oblikujemo stavek v obliki **JAZ sporočila**: **JAZ** (tudi moja čustva, občutki, predpostavke ...) + **KAJ JE POZITIVNO** (zelo zaželeno omeniti) + **NEGATIVNO VEDENJE** (jasen, razumljiv opis) + **UTEMELJITEV** (spada k spoštljivi komunikaciji) + **NADOMESTNO VEDENJE** (ki ga lahko tudi razliščemo skupaj s sogovornikom)

Komunikacijski stili

1. **Asertivni**: zadovoljevanje lastnih želja in potreb ob spoštovanju ter **upoštevanju drugih**, odkrita komunikacija.
2. **Agresivni**: težnja po dominaciji in zanikanju **pravice sogovornika**, zrnaga za vsako ceno, druge prizadene ali pa jih prisili k obrambi.
3. **Pasivni**: pomanjkanje samozavesti, ignoriranje lastnih pravic, **izogibanje konfliktom** in dajanje drugim občutek večvrednosti.
4. **Manipulativni**: nepredvidljiv, oseba **hijni** in se dobrika zato, da bi uresničila svoj **prikriti namen** ter na ta način zmanjšuje pravice sogovornika.

Konativa Pedagoško vzgoja, socializacija. Npr. konativni učni cilji.

Splošno: vztrajnost. Lat. conatio: trud, napor.

Konferenca

1. **Posvetovanje**. Izmenjava mnenj večjega števila ljudi, navadno z udeležbo funkcionarjev, strokovnjakov, s predvidenim dnevnim redom in z obveznimi sklepi. Npr. tiskovna ~.

2. **Zveza** med več kot dvema uporabnikoma v telefoniji ali v računalniškem omrežju.

Prim. Forum, Kongres, Plenum.

Konfesija Izpoved; veroizpoved, vera. Konfesionalen - verski.

Konfiguracija Oblikovanje nečesa.

Konflikt Nesoglasje, nasprotje, napetost, spor. Lat. *conflictus*: trčenje, trk, spopad. Izvira iz nasprotij interesov (želja) med ljudmi.

Konflikt je samo ugotavljanje, da je do nasprotij (križanja) interesov sploh prišlo. To še ni nobena akcija. Izkušeni ljudje znajo zelo **spretno prikrivati**, da je do konflikta sploh prišlo.

Ni nujno, vendar najpogosteje se konflikt nadaljuje s preprirom (akcija). Prepri pa se potem lahko stopnjuje do jeze in nasilja.

Vrste konfliktov:

1. Znotraj osebe - intrapersonalni, notranji konflikt.
2. Med osebami - interpersonalni konflikt.
3. Znotraj skupine oseb - intragrupni konflikt.
4. Med različnimi skupinami - intergrupni konflikt.

Konflikt se lahko pojavi tudi v nas samih - **notranji konflikt**. Do nasprotja interesov v nas samih pride, kadar moramo **opustiti stare navade** in jih zamenjati z novimi. Potrebno se je **odrekat** (npr. zabavi, prostemu času, hrani itd.), sicer zastavljenega cilja ne bomo dosegli. Nepristano se **odločamo** med **PRIJETNIM** in **PRAVILNIM**.

Premagati samega sebe sploh ni tako lahko. Pravzaprav je resnica še hujša: če sami sebe ne bomo premagali, tedaj tega NIHČE ne bo mogel narediti tega namesto nas.

Konformen Usklajen, prilagojen, v skladu z družbenimi ali skupinskimi normami.

Konformističen Usmerjen k zadovoljitvi svojih

potreb na ta način (Kohlberg):

1. Da spoštuje pravila.
2. Pravila spoštuje zato, da ga drugi ne bodo zavračali in obsojali.

Prim. Hedonističen, Principialen.

Konformizem Prilagoditev posameznikovih opazanj, stališč, mišljenja in vedenja večini v skupini, družbenemu okolju in prevladujočim nazorom. Prim. Nekonformizem.

Kongres Reden ali občasen najvišji shod (sestane) strokovnjakov, umetnikov ali politikov, na katerem obravnavajo pomembna vprašanja in odločajo. Prim. Konferenca, Forum, Plenum.

Konkreten

1. S čuti zaznaven, predmeten, stvaren. Ant. abstraktan.

2. Izdelan, izoblikovan: ima konkreten načrt.

Konsenz Soglasje, privolitev.

Konservativizem Politična miselnost, ki teži po ohranitvi stare družbene ureditve.

Konsistenca Čvrstost, odpornost, veznost povezovalnost, morda sigurnost, samozavest.

Psihološko: izpostavljanje pomena povezave med človekom (njegovo notranjostjo) in okoljem. Pri tem se poudarja proučevanje:

a) **Pretoka informacij** v obe smeri, od človeka na okolje in obratno

b) **Načina predelave informacij**, upoštevanje informacijskih in čustvenih izkušenj ter pridobivanje novih izkušenj in

c) **Nadzora človeka** nad okoljem in obratno.

V tehniki: sprijemljivost, gostota, trdnost.

Sin. konsistentnost.

Konstitucija

1. Skupek prirojnih telesnih in duševnih lastnosti, značilnosti človeka: telesna zgradba, sestava, zasnova, telesni ustroj.

2. Temeljni zakon države, ustava.

Konstrukt Pomožni pojem, na domnevi temelječ pojem. Miselna konstrukcija.

Ferdinand Humski

Konstruktiven Tvorjen, ustvarjaljen.

Konstruktivizem Izobraževalna teorija (Seymour Papert), ki govori o **sprejemanju znanja**:

1. Znanja ne sprejemamo od zunaj, ampak ga **izgrajujemo** (konstruiramo) **sami**, z lastno aktivnostjo.
2. Konstruiranje znanja je pogojeno z **izkušnjami**, pomembno vlogo pri tem pa igra **okolje**.
3. Učitelj mora najprej spoznati otrokovo **predznanje**, njegove **dispozicije** (dovzetnost) in **okolje**, ki nanj deluje. Šele ztem bo lahko pripravil ustrezno učno okolje, ki bo učenca motiviralo za ustvarjanje operativnega znanja.

Konstruktivističen: ustvarjaljen, graditeljski.

Kontemplacija Opazovanje, (globoko) premišljevanje, razmišljanje, poglobitev v svojo notranjost ali v duhovni svet.

Kontradikcija Protislovje.

Kontraproduktiven Neučinkovit, nedonosen, nasproten.

Konvencija Dogovor, sporazum, pogodba, zlasti med državami, ustanovami, podjetji. Konvencija je lahko tudi zborovanje, skupščina.

Konvencionalen: običajen, ustaljen, dogovorjen, je v skladu s splošno uveljavljenimi pravili.

Konvergenca Približevanje, istosmernost, sorodnost, skladnost. Lastnost niza ali reda, da teži h končni (mejni) vrednosti. **Konvergenten**: ki se vzajemno približuje oz. teži k istemu cilju, ki je enako usmerjen. Prim. Divergenca.

Konvergentno mišljenje Mišljenje, ki je osredotočeno **le na eno rešitev**, zamisel. Daje nam tipične, **prilicne** in **vnaprej predvidene rešitve**. Prav s konvergentnim mišljenjem praviloma preverjamo veljavnost raznih idej. Prim. Divergentno mišljenje, Metoda razgovora.

Konvergentno vprašanje Glej Metoda razgovora.

Konvikt Vzgojni zavod, zlasti za bodoče teologe.

Konzervacija Ohranitev količinske kon-

stantnosti.

Konzulat Uradno predstavništvo, ki zastopa koristi države in njenih državljanov v tuji državi. Vendar, v primerjavi z ambasado tečejo v konzulatu postopki **počasneje**, pa tudi vsi potrebni postopki se običajno na konzulatu ne izvajajo (včasih konzulati ne izdajajo viz, novih potnih listov itd.).

Konzultacija

1. Posvetovanje s strokovnjakom ali strokovni pogovor. Tudi strokovno mnenje.
2. Čas, namenjen za strokovne nasvete, zaradi dobivanja napotkov in izpopolnjevanja znanja na višji stopnji šolanja, npr. na univerzi.

Korelacija Soodvisnost, medsebojna odvisnost, sorazmerje med stvarmi, pojavi, pojmi, procesi.

Korespondenca Dopisi, dopisovanje.

Kortikalni Možganski, ki se nanaša na skorjo kakega organa.

Kreativnost Ustvarjalnost, teoretičnost. Lat. creare: ustvariti. Obstaja več metod generiranja novih idej, najpomembnejše so: **intuitivne**, **diskurzivne** (sistematične) in **kombinirane**. Nasprotje kreative: operativna.

Kreditna točka Merska enota, ki ovrednoti dosežene cilje posameznega izobraževalnega programa za povprečnega dijaka ali študenta, kratica KT. KT so se uvedle zato, da lahko **primerjamo različne izobraževalne programe med seboj**, v določenih primerih tudi med državami. Pri tem je treba razlikovati med:

- a) KT za srednješolsko izobraževanje.
- b) KT za študijske programe, ki se vrednotijo po ECTS.

Izobraževalni program mora biti sestavljen tako, da je iz njega **razvidno število kreditnih točk**, potrebnih za dokončanje posamezne enote programa (predmeta, modula oz. drugih enot).

Posamezna enota izobraževalnega programa mora biti ovrednotena **s celim številom kreditnih**

točk

Kreditna točka - srednješolska Določa jo 14. člen Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju. 1 KT je enaka 25 uram izobraževalnega dela. Nikjer **ne piše**, da morajo biti te kreditne točke **mednarodno primerljive**.

Število kreditnih točk, ki jih mora dijak pridobiti:

- 120 za nižjo poklicno izobrazbo,
 - 180 do 240 za srednjo poklicno izobrazbo,
 - 240 do 300 za srednjo strokovno izobrazbo,
 - 60 do 90 za program poklicnega tečaja.
- Priprava na izdelek ali storitev, ki je del zaključka izobraževanja, se vrednoti:

- z 2 kreditnima točka kot del zaključnega izpita,
 - s 4 kreditnimi točkami kot del poklicne mature.
- Z mojstrskim, delovodskim oziroma poslovodskim izpitom se pridobi 60 kreditnih točk.

Kreditna točka za študijske programe Mednarodno primerljiv sistem vrednotenja, ki temelji na **ECTS** kreditnem sistemu. Z eno kreditno točko se ovrednoti **25-30 ur študentovega dela** (kratica ECTS - European credit transfer sistem).

Posamezni letnik študijskega programa obsega 60 kreditnih točk, skupaj pa:

- 120 za višješolski strokovni študijski program,
- 180 do 240 za visokošolski in univerzitetni študijski program,
- 60 do 120 za magistrski študijski program,
- 180 za doktorski študijski program.

Kromatičen Barven, v barvah, pisan.

Ksenofobija Sovrašтво do tujcev in vsega, kar je tuje. Gr. *xenos*: tujec, *phobos*: strah. Prim. Etnocentrižem, Rasizem.

Kulanten Ustrežljiv, uslužen.

Kurator Skrbnik, varuh, pravni zastopnik (npr. ~ madoletnika).

Kurikulum Časovno zaporedje izobraževanja. Vrste kurikulumov: **grobni**, **fini**, **izvedbeni**, **odprti** itd. Lat. curriculum: pot, potek. Ang. curriculum: učni načrt. Curriculum vitae: življenjepis.

Prim. Program, Učni načrt. Sin. kurikulum.

Kvalifikacija

- Sposobnost** (zmožnost) **za opravljanje** določene dela, (strokovna) **usposobljenost**, zlasti na osnovi spričeval. Za razliko od kompetence je kvalifikacija konstrukt (osnovni okvir) pričakovanih znanj.
- Tekmovanje**, ki omogoča prehod v višje ali končno tekmovalje.

Laboratorijsko - eksperimentalne metode

Značilnosti učne metode:

- delovna aktivnost, primeren prostor
- prepletanje prikazovanja, razlage, razgovora
- prepletanje učnih oblik
- zastopana v vseh fazah učnega procesa
- primerna na vseh stopnjah šolanja
- pogosteje prisotna pri naravoslovnih predmetih

Latenten Skrit, prikrit. Ant. Manifesten.

Lateralno mišljenje Mišljenje, ki vključuje nenavadne in nepričakovane asociacije, poraja izvirne ideje. Prim. Vertikalno mišljenje.

Legastenija Prirojena manjša sposobnost branja. Sin. Disleksija.

Legitimen Upravičen, pravičen, zakonit, ki je v skladu s splošno veljavnimi pravicami, normami.

Lektorirati Jezikovno obdelati, pregledovati, ocenjevati. Razl. Recenzirati.

Lektor: kdor jezikovno pregleduje, obdeluje.

Lektura: jezikovna obdelava.

Lektorat: pedagoška enota, predvsem v okviru fakultete. Npr.: lektorat za češki jezik na ljubljanski fakulteti.

Letargija Mrtvica, otrplost, neobčutljivost; nedelavnost.

Levica v politiki Ideologija usmerjanja v **egalitarno** (enakopravno, brezrazredno) družbo, neustemeljeno neenakost pa je treba zmanjšati ali odpraviti.

Med leve stranke se uvrščajo delavske, demokratske in liberalne stranke. Prim. Zgodovi-

na levica in desnice, Desnica v politiki.

Liberalizem Nauk, ki poudarja:

- **svobodo** (ekonomsko, versko, politično itd.) in
 - **enakopravnost** posameznika
- Liberalci podpirajo svoje temeljne ideje: ustava, liberalna demokracija, človekove pravice, kapitalizem, prosta trgovina ipd.

Prim. Neoliberalizem.

Libido Eden od ključnih pojmov psihoanalize, splošna oznaka za **psihično energijo**.

Freud je libido definiral kot pojem, ki človeka žene k izpolnitvi nagonov (eros - spolni nagon in tanatos - nagon smrti). Razdelil ga je na **ego** (jaz) in **superego** (nadjaz - vest in morala, ki jo pridobimo v družbi).

Jung je libido definiral kot skupno psihično (živiljsko) energijo, ki izvira iz energije **seksualnega instinkta**. Zaradi libida so nagnoske težnje vedno usmerjene k iskanju zadovoljstva na svojem ali zunanjem telesu, lahko tudi objektu. Občutek zadovoljstva lahko sprožijo tudi fantazije.

Prim. Instinkt.

Licerner Hinavski.

Lobizem Vpliv posameznika ali interesnih skupin na odločanje celotne skupnosti, npr. vpliv industrialcev na poslance državnega zbora. Interesna skupina pa je lahko tudi skupina prijateljev ali znancev, ki obvladuje npr. neko srednjo šolo ...

Ang. lobby: predsoba, **to lobby**: spletkariti; lobbyng: politični pritisk na zakonodajalce.

Lobiranje - zbiranje skupine, ki bo poskušala vplivati na odločanje. **Lobi**: interesna skupina, ki si prizadeva uveljaviti svoje interese.

Logična os Glej Strukturiranje učne vsebine.

Logoreja Bolezenska klepetavost.

Logos Filozofski termin z zelo širokim pomenom, ki izvira iz grščine in se najpogosteje prevaja kot **razum**, **um**, pa tudi **beseda**, **govor**. Veliko besed izvira iz tega korena, npr. **logograf** (profe-

sionalni pisec govorov), **logodedač** (mojster besednega izražanja), **logocentrik** (kdor verjame v razumen in po zakonih logike urejen svet in zna izražati resničnost) itd.

V govorništvu beseda logos pomeni logični dokaz, prim. Retorika.

Pomembna povezava: logos - patos - etos.

Lojalnost Izražanje pripadnosti neki skupini. To ni pokornost, kakor si lojalnost radi razlagajo vodstveni delavci.

Lokalizem Prizadevanje za koristi svojega kraja, pokrajine. Koristi praviloma niso v skladu s koristmi celotne skupnosti.

Lokus Lokacija, pri atribucijski teoriji: notranja ali zunanja. Lat. *locus*.

Maltretiranje Grdo ravnanje, mučenje. Zloraba moči za trpinčenje nekoga drugega. Ang. maltreat. Prim. mobing.

Manifest Slovesen, javen razglas. **Manifestacija**: javno, navadno slovesno izražanje, predstavitev, kazanje hotenja, mnenja, stališča, javni nastop.

Manifesten Viden, očiten. Ant. Latenten.

Manipulacija

1. **Strokovni postopek**, spretno, strokovnjaško ravnanje ali opravljanje česa.

2. **Spretno sieparjenje**. Neiskreno, zavajajoče vedenje, ki naj prinese zaželeno korist oz. zalogotovi prednost na račun manipulanega.

Manipulator Neverbalno sporočilo, dotikanje nekega predmeta ali dela lastnega telesa. Npr. igrati se z gumbom, drgniti si oči, praskati se po nosu. Prim. gibi rok.

Marioneta

1. Lutka v lutkovnem gledališču, ki jo lutkar zviška vodi s pomočjo žic ali nitk.

2. Fig. **človek brez svoje volje**, orodje v tujih rokah.

Marzanova taksonomija Glej Taksonomija.

Maslow Glej Hierarhija potreb po Maslowu.

Materialen Nanašajoč se na materijo. **Materialni cilj**: glej Informativen (kognitiven, spoznaven),

Ferdinand Humski

Formalen.

Mazohizem Doživljanje spolnega užitka osebe, kadar je mučena ali poniževana.

Mecen Kdor prostovoljno gmotno podpira umetnike, znanstvenike ali umetnost, znanost, podpornik. Razl. tutor, mentor.

Mediacija Posredovanje, stik. Npr. posredovanje za sporazum ali pomirjenje v sporu, tudi usklajevanje stališč drugače mislečih. S pomočjo **mediatorja** (posrednika) se pogovoriš, dogovoriš za sporazum in si zadovoljen. **Medkulturni mediator** pa je dober poznavalec dveh kultur in je zato nepogrešljiv pomočnik pri integraciji priseljencev ipd.

Megalomanski načrti Veliki in v danih razmerah težko izvedljivi načrti.

Melanholik Globok mislec, ki teži k perfekcionizmu. **Melanholija**: otožnost, malodušnost, duševna potrtnost, depresija. Značilnosti:

a) **Čustva, lastnosti**: velika čustvena dovzetnost in razumevanje do drugih ljudi. Je spoštljiv, uvideven in dojemljiv. Sicer ponosen, pa vendarle plah, pesimističen, skeptičen, pogosto samotnen, čuden in zamorjen.

b) **Delo, aktivnosti**: vztrajen, premissljen, sistematičen, natančen, urejen, načrten, varčen, samopožrtvovalen in samodiscipliniran. Rad ima red, urejen dom. Predvideva težave in najde ustvarjalne rešitve. Dokonča, kar je začel. Vzpodbuja učenje, skrbi za malenkosti. Rad ima razpredelnice, sezname, diagrame. Idealen je za kreativno in intelektualno delo. Je predvsem teoretik in manj praktik. Preveč analizira in to mu vzame pogum: negotovost, neodločnost, skeptičnost.

c) **Prijateljstvo, pomoč**: Previdno izbira prijatelje. Je zelo požrtvovalen, zvest, predan in zanesljiv. Ohranja zelo globoke občutke do prijateljev, ki jih ne pozablja tako zlahka. Zna reševati tuje težave. Vendar je introvertiran, nevoščljiv in kritičen do nepopolnosti drugih. Preveč se ukvarja s samim seboj. Išče idealnega partnerja.

Stran 33

Prim. tipologija osebnosti.

Memorandum Uradni spis vlade drugi vladi ali pomembni instituciji. V memorandumu se pojasnjuje in utemeljujejo določena stališča. Razl. Moratorij.

Mentalne slike Miselne podobe, ki povzema-jo značilnosti predmetov in dogodkov.

Mentor Kdor z nasveti, pojasnili usmerja, vodi mladega, neizkušenega človeka; vodja, svetovalc. Razl. tutor, mecen.

Meta- Predpona, ki pomeni: po, med, pozneje, sprememba, menjava, prehod.

Metaevalviranje Posploševanje.

Metafora Glej Prispodoba.

Metakognicija Vedenje o lastnih miselnih procesih, poznavanje in raziskovanje spoznavnih pojavov, **znanje o znanju**. Zajema:

1. Poznavanje splošnih spoznavnih strategij.
2. Nadzor (ocena in prilagoditev) spoznavnih strategij.
3. Proučevanje faktorjev, ki vplivajo na spoznavne strategije.

Podvrste:

- metaspomin
- metakomunikacija / metagovor
- metamišljenje

Najpogostere se metakognicija nanaša na nadziranje lastnih kognitivnih (spoznavnih) tokov in vplivanje nanje, medtem ko smo osredotočeni na neko konkretno nalogo. V tem primeru nadzor obsega:

- poznavanje samega sebe in ostalih, ki so vključeni v problem, ki ga rešujemo,
- poznavanje problemov,
- metakognicijske izkušnje, ki vodijo do ponovnega ocenjevanja izbranih strategij.

Prim. Znanje.

Metoda dela s tekstom Učna metoda, ki **razvija samostojnost** učencev. S to metodo znanje

pridobivamo, poglobljamo, širimo, sistemiziramo.

Besedila morajo biti primerna:

- starosti učencev,
- bralnim spretnostim,
- razumevanju.

Postopek:

• omejimo čas, učence razdelimo v dvojice (zaradi sodelovanja, kooperacije)

• pripravimo navodila, npr.:

1. Preberite besedilo
2. V paru se pogovorite o prebranem
3. Pripravite poročilo o prebranem besedilu

• čakamo, da čas poteče (medtem spremljamo aktivnosti), sledi predstavitev prebranega **Metoda poskusa in napake** Enostavna oblika reševanja problemov.

Metoda prikazovanja Učna metoda, ki se povezuje z načelom nazornosti. Pomembni aktivnosti sta **prikazovanje** (vloga učitelja) in **opazovanje** (vloga učenca). Obe aktivnosti pomembno doprineseta k razumevanju.

Primer prikazovanja: menjava kisikove maske pri pacientu, proučevanje tehnične naprave itd.

Prikazovanje je lahko:

- govorno jezikovno (razlaga, razgovor),
- tekstualno jezikovno (delo s tekstom),
- zvokovno (petje, igranje, predvajanje zvočnih posnetkov),
- grafično (skice, slike, fotografije, zemljevid),
- stvarno (resnični predmeti).

Vrste prikazovanja:

1. **Statično.** Prikazujemo predmete, pojave, ki nimajo lastnosti gibanja ali pa dinamične pojave, ki jih iz različnih razlogov ne moremo demonstrirati. Npr.:

- prikazovanje na **šolski tabli**, nastaja tabelska slika,
- prikazovanje z uporabo **grafoskopa** ali **računalnika**.

2. **Dinamično.** Zanimivo za učence, zahtevno za

izvajalce. Prikazujemo različne naravne situacije, delovanje strojev, različne osebne in družbene situacije.

3. Psihomotorno učenje.

Gre za učenje psihomotornih spretnosti in veščin. Prepletajo se:

- motorične ali gibalne aktivnosti in
 - psihične ali miselne aktivnosti.
- Pomemben je **postopek** (prim. taksonomija):
- **faza spoznavanja:** čutno, učitelj izvede dejavnost - demonstracija z razlago, usmerjanje pozornosti
 - **faza utrjevanja:** učenci sami izvedejo aktivnost, učitelj delo spremlja, vzpodbuja
 - **faza avtomatizacije:** povečevanje hitrosti, izboljšanje, prikrade se lahko tudi kakšna ne-ljubla napaka.

Metoda primera Učna metoda, pri kateri se udeleženci najprej postopno seznanjajo s problemom in nato iščejo predloge rešitev (posamično ali v manjših skupinah).

Cilj udeležencev je, da se dokopijejo do uporabne rešitve. Poznamo več podvrst te metode:

- **metoda problema** predstavi problem in rešitev
- **metoda pripetljaja** opiše nek resničen dogodek in predlaga rešitve
- **metoda preučevanja** predstavi dogajanje v neki organizaciji in vzpodbudi razmisleke o izboljšavah; ta metoda lahko obravnava tudi **primer v živo:** sedanj problem, ki ga predstavi nekdo iz podjetja, kjer ga rešujejo

Do rezultata lahko vodi **več** poti oz. **taktik** reševanja. T.i. "Harvardska metoda" je najbolj značilna na poslovnih šolah s tržnim gospodarstvom:

- udeleženci najprej ugotovijo **jedro problema**,
- nato pa z argumenti in protargumenti presojajo **delne rešitve**, ki jih zatem sestavljajo v **celote**;
- na koncu se morajo **odločiti za eno** samo končno rešitev.

Metoda razgovora Učna metoda z **dvosmerno komunikacijo**. Gre za dialog med učiteljem in

učencem. Sestavljena je iz **vprašanja** (dražljaj, stimulus) in **odgovora** (respond). Podvprašanje ali **impulz** uporabimo, kadar nismo povsem zadovoljni z odgovorom.

Pogoji za začetek razgovora:

- znanje in izkušnje učencev
- razvite **kommunikacijske spretnosti**
- ugodna psihosocialna klima v razredu

Vprašanja z **vidika miselnih procesov** so:

1. **Nižjega nivoja:** zahtevajo reprodukcijo (obnovno) spominsko usvojenih podatkov. Del:

- a) Zelo negativna: **sugestivna** (usmerjajo k pričakovanemu, zaželenemu odgovoru, ki je ponavadi že vsebovan v vprašanju, npr.: Ste utrujeni, ali ne?), **zavajajoča** (Ali pod dravskim mostom teče Mura?), **fiktivna** (namišljena, rabijo za preusmerjanje pozornosti in ustvarjanje zmede, npr. brez uporabe zemljevida: Kje teče Mura?)

- b) Manj zaželena: **dodatna** (Kaj je v fevdalizmu razen zemlje še dobil kmet? Pravičen odgovor: svoboda), **alternativna** (ali-ali daje vtis, da sta možna le dva odgovora)

- c) Ostala: **enopomenska** (le eden odgovor je pravilen: kdaj je nastala francoska revolucija?), **organizacijska** (se dotika organizacije dela vprašanega: kam si boste to zapisali?), **pokoravajoča** (obtožujejo, "grizejo", "nažirajo", zbujujajo občutek krivde; sogovornika spravljajo v podrejen položaj, ker se mora zagovarjati, mora poročati in mora podobno kot kriminallec na zaslišanju dokazovati svojo nedolžnost: kaj si delal med 13.00 in 14.25?)

2. **Višjega nivoja:** • organizirajo višje miselne procese, • podpirajo razvoj logičnega mišljenja (sklepanja), • usmerjajo k ustvarjalnemu mišljenju. Del:

- a) **Konvergentna**, ki zahtevajo razumevanje (zakaj morska voda ne zmrzne pri 0°C?)

- b) **Divergentna** - imamo več odgovorov, vsi so

enako pravilni (za kaj se uporablja opeka?)

Kako naj bo vprašanje zastavljeno:

- jasno
- natančno
- vprašalnica na začetku (kdaj se je rodil, kje ...)

Strategija spravevanja:

1. Vprašanje
2. Premor
3. Šele sedaj poziv učencu
4. Premor
5. Odgovor učenca
6. Povratna informacija učencu ali je odgovoril pravilno ali ne.

Napake pri postavljanju vprašanj:

- a) Preveč vprašanj
- b) Omejevanje na vprašanja nižjega nivoja
- c) Nepravilno jezikovno formulirana vprašanja
- d) Neopoznavanje strategije spravevanja

Odgovor je sestavni del vprašanja in mora biti:

- natančen (ne pa "govoriti kot dež")
- jezikovno pravilen
- logično oblikovan
- smiselno povezan z vprašanjem
- ustrezen po obsegu in globini

VRSTE RAZGOORA:

- * **katehetska oblika** (izvira iz verouka): kratka in enopomenska vprašanja, ki zahtevajo kratke odgovore
- * **sokratovska oblika:** alternativna in sugestivna vprašanja (vprašamo tako, da je odgovor lažji, iščemo znanje)
- * **hevristični razgovor:** učencu z nekim predznanjem gradimo miselni tok - njegovo znanje raste, nastaja
- * **diskusija** oz. **razprava:** lahko je monogovor ali debata (besedni boj); slušatelji morajo biti pripravljeni spreminjati mnenje, sprejemati drugačne poglede - kdor tega ne premore, **naj** v diskusiji **ne sodeluje**; gre za **usklajevanje** nasprotnih

Ferdinand Humski

Stran 33

si stališč, mnenj, ugotovitev in spoznanj; udeleženci morajo svoja menja dokazovati, zagotavljati, utemeljiti; vrste razprav:

- **plenarna:** razprava na plenumu
- **panelna:** v manjši skupini eden razlaga, ostali poslušajo
- **okrogla miza:** vsak pove svoje menje
- razprava z **razsojanjem**
- razprava z **več vodji**

Metoda razlage Učna metoda z enosmerno komunikacijo: od učitelja do slušateljev.

Ekonomična metoda, omogoča pregledno obravnavo učne vsebine. Če predolgo traja, pa lahko učence vodi v pasivnost.

Kdaj razlago **uporabimo**:

- kadar učenci z učno vsebino nimajo izkušenj,
- ko je učna vsebina abstraktna in je ni mogoče predstaviti drugače.

Pri vodenju razlage je pomembno:

- učitelj ima **vlogo vodje** (če to želi ali ne)
- pozornost, **sledenje** učiteljevim mislim
- **spodbujanje** aktivnosti oz. **miselnih procesov**, ki pripeljejo učence do razumevanja, sprejemanja
- **dostopna strokovnost in prava mera:** enostavnost in ne preveč naenkrat
- **osredotočenje na težja mesta (bistvo, vsebinska vozlišča, nevrtažne učne točke)**, ki jih je potrebno **poenostaviti**, analizirati in pojasniti

Učitelj **razvija pojme** na dva načina:

- Induktivno** (s pomočjo zaznavanja). Posebej pomembno je pravilno navajanje značilnosti, razvrščanje in urejanje.
- Deduktivno** (z abstraktnim mišljenjem). Pri tem je pomembno razmejiti opredelitve ter razlikovati med pojmi (definicija pojmov).

Oblike razlage:

- Pripovedovanje** oz. sporočanje o dogodkih naj bo napeto, privlačno, motivacijsko, čustveno, poudarjeno.

2. **Opisovanje** ali predstavljanje zunanjih lastnosti objektov in pojavov naj bo slikovito in analitično (povemo vse, kar je bistveno).

3. **Pojasnjevanje** oz. miselno približevanje: razlaga pojmov, zakonov, principov, pravil, izrazov, umetniških del. Pomembna je **poenostavitev**.

4. **Presojanje** je poživitev razlage (razbije monotono), je vrednoten je že usvojenega znanja.

5. **Obrazložitev** ali razlaga je podobna pojasnjevanju, le da v tem primeru razlagamo ozadje.

6. **Predavanja** so daljše ali kontinuirano razlaganje, najpogosteje na visokošolski stopnji.

Pri razlagi moramo biti pozorni na:

- pravilno **izražanje**
- **preprostost**
- menjavanje **intonacije** govora
- pravilno **glasnost** (ne preglasen in ne pretih glas)
- pravičen **tempo** govora
- **kvalitetno izraznost:** uporabljati je potrebno tudi kretnje in mimiko obraza
- zelo pomemben je **očesni stik** z učenci (ker na ta način dobimo povratno informacijo)

Metoda razprave Podvrsta metode razgovora.

Metoda reševanja problemov Učna metoda.

Problem je vprašanje, ki je za učenca novo in ga učenec ne more rešiti na osnovi spomina, osebnih izkušenj. Potrebni so miselni postopki ali heurizmi, ki vodijo do rešitve problema (novega znanja).

Učitelj lahko sodeluje tako, da **učenca vpelje v reševanje problema** (literaturni pregled, predstavitev različnih postopkov, izdajanje navodil itd), pomaga pri vrednotenju rezultatov in transferju znanja (kje to še potrebujemo?).

- Metoda razvija mišljenje.
- Združljiva je z drugimi metodami.
- Omogoča širok transfer.

Metode učenja Glej Učne tehnike.

Metodika Nauk o poučevanju kakega (šolskega) predmeta. Prim. Didaktika.

Migracija Selitev, preseljevanje. Lat. *migratio*.

Pri vključevanju (integraciji) priseljencev v slovensko družbo imajo pomembno vlogo specializirani učitelji: **medkulturni mediatorji** in **multiplikatorji**. Razl. Emigracija.

Minimalni standard znanja Tisto minimalno znanje in/ali izdelki, ki jih mora dijak izkazati za pozitivno oceno. Določa jih učitelj na podlagi katalogov znanja.

Pri določanju minimalnega standarda znanja se držimo pravila **glagol - okoliščina - kriterij**.

GLAGOL določa taksonomsko stopnjo znanja:

Učenci **razumejo** pomen pitagorovega izreka.

OKOLIŠČINA opisuje način dokazovanja znanja (na pamet, s pomočjo knjige, računalnika itd.): S pomočjo svojih **zapiskov** in **kalkulatorja** znajo izračunati tretjo stranico pravokotnega trikotnika, če sta dve stranici podani.

KRITERIJ pa pove, kakšne vrste nalogo bo učenec moral pravilno rešiti:

Zna **izračunati hipotenuzo**, če sta podani kateti.

Minister Pomočnik. Ang. minister: pomagati.

Misija Organizacija, ustanovljena z namenom, da opravi neko nalogo. **Misijonar**: človek, ki opravlja naloge za takšno organizacijo.

Z besedo misija je lahko mišljena tudi samo naloga, ki jo je treba opraviti.

Mišljenje Najvišja umska dejavnost kot izraz človekove zavesti. Prim. Piaget Jean (razvoj mišljenja).

Mnenje Pozitiven ali negativen **odnos** do koga ali česa, glede na posameznikove **LASTNE INTERESE** in glede na njegovo lastno **LASTNO POZNAVANJE SITUACIJE**. Mnenje je v bistvu **odločitev** posameznika ali skupine.

Mnenja se ne oblikujejo samo na osnovi nekega dogodka ali dejstev, močan vpliv imajo tudi **vrednote** (najpogosteje so odločilna **čustva** in **intereši**), **znanje** in **izkušnje** posameznika. V fazi oblikovanja mnenj v neki skupini ima zelo močno vlogo **PREPRICEVANJE**.

Ustvarjena mnenja posameznikov in skupin imajo močan vpliv na **ODLOČANJE** na višjem nivoju.

V primerjavi s stališčem se mnenje lažje in hitreje spreminja. Sin. **sodba**. Prim. Osebnostna sodba. Razl. Stališče.

Mobing Zloraba položaja in moči, sin. trpinčenje, ang. to mob: planiti na, napasti, lotiti se koga, pa tudi **sodrga, drhal**. Prim. Prikrito nasilje.

Modeliranje Oblikovanje. Tudi metoda, ki otroku razkrije razmišljanje eksperta.

Moderacija Usmerjanje, uravnavanje.

Modul Pedagoško: samostojna vsebinska (programska) enota poučevanja in učenja. Obravnava se podobno kot običajen predmet (npr. matematika), s tem da je modul praviloma razdeljen na več povezanih sestavnih delov, npr.: teoretični del in praktični del. Zato sahteva usklajevanje učiteljev tako pri izvajanju kot tudi pri ocenjevanju.

Monogamija Enoženstvo, zakon moža z eno ženo, spolno življenje v paru. Prim. Poligamija, Promiskuiteta.

Monografija Neperiodična publikacija, ki izide v enem samem delu ali v omejenem številu ločenih delov, ki so lahko objavljeni skupaj ali posamezno. Monografije so javnosti na voljo v različnih oblikah: vezana knjiga, zvočna knjiga na DVD, spletišče, elektronska knjiga itd. Prim. Publikacija.

Monotonija Dolgočasje zaradi enoličnega (monotonega) dela.

Morala Zahteve skupnosti: skupe pravil, **predpisov, principov, idealov in standardov** o **obnašanju, vedenju in navadah** neke skupine ali kulture. Ta pravila določajo, katera vedenja so zaželena, nezaželena in katera so prepovedana oziroma sankcionirana. Velik del morale se nanaša na **spolnost**. Močan vpliv ima religija, pravo in politika države, zato se morala v času spreminja. Lat. *mos, mores, moralis*: običaj.

Vsak človek svojo individualnost **na svoj način usklajuje** in podreja zahtevam življenja v skupno-

sti. Morala vsakega posameznika je njegova zavest o **dolžnostih in odgovornostih** do družbe, družine, do sočloveka. Nanaša se na presojanje: kaj je dobro in kaj je slabo, kaj je pravilno in kaj je napačno. To je njegov občutek odgovornosti in samokaznovanja, je njegov odnos do sveta, do drugih ljudi in do sebe. Na ta način postane morala **osnova človekovega obstoja**, brez nje je človek degradiran v nečloveka, v pošast.

Počnemo tisto, kar **mislimo, da je prav in dobro**, ne glede na trenutno ugodje ali korist, posmeh ali kazen.

Soroden izraz je etika. Prim. Altruizem.

Moratorij Odložitev plačil ali podaljšanje plačilnega roka dolžniku. Dovoli ga upnik ali vlada zaradi izrednih okoliščin, npr. zaradi gospodarske krize. Razl. Memorandum.

Morbiden Bolehen, slaboten, pretirano občutljiv. Npr. morbida mentaliteta.

Morfologija Oblikoslovje, nauk o oblikah. Lingvistično: nauk o besednih vrstah. Biološko: nauk o oblikah celic, tkiv, organov, organizmov. Geografsko: geomorfologija. Gr. *morphé*: oblika.

Morfološka analiza Metoda, ki je primerna za produciranje kombinacij idej ali kombiniranih idej. Izvajamo jo v šestih fazah:

1. **Opredelevitev glavnega problema**. Določimo, kaj hočemo. Poskušamo zajeti večino vidikov problema.
2. **Določitev podproblemov** ali dimenzij problema in začetek analize problema.
3. **Določitev delnih rešitev**, variacij ali značilnosti podproblemov.
4. **Sestavljanje morfološke sheme**. Na osnovi ugotovljenih podproblemov in njihovih rešitev izrišemo tabelo (preglednico).
5. **Analiza** in vrednotenje možnih rešitev.
6. **Izbor rešitve**. Končno se odločimo za eno, najprimernejšo rešitev.

Morfološka struktura Tehnika izogibanja fiksaci-

jam, ki nam omogoča, da na nov način povežemo stare zamisli. Deluje na naslednji način:

1. Najprej določimo **razsežnosti** nekega problema.
2. Nato za vsako razsežnost določimo **različne možnosti**, ki jih na koncu **povežemo**.

Motiv Potreba ali želja, da nekaj naredimo. Močna **spodbuda**, ki jo določa pričakovana ciljna **reakcija**. Motiv **usmerja** organizem **k določeni vrsti dejavnosti** in **k določeni vrsti ciljev**.

Nastanek motiva je odvisen od tega, kako smo bili v podobnih situacijah nagradjeni ali kaznovani v preteklosti. Npr.: če smo z nekom preživeli lep dan, bomo ob ponovnem srečanju imeli željo biti v njegovi družbi (motiv približevanja). Dokazovanje nekega **dejanja** zajema: **motiv - možnost - priložnost**.

Prim. učna aktivnost, interes.

Motivacija Pogoji, ki **spodbujajo** posameznikovo dejavnost in jo **usmerjajo**. Motivare - gibanje, v gibanje pa spraviš **S SILO** oz. s prisilo. Torej: ukazati in ne prositi. Prim. učna aktivnost.

Motnje učenja Glej Učne težave.

Motoričen

1. **Gibalen**, ki povzroča gibanje, pokreten. Prim. kinestetičen, formativen, psihomotoričen.
 2. Ki se **nanaša na motoriko**: ~ i živci: gibalni živci.
- Motorika**: sposobnost telesa za gibanje, tudi nauk o gibalnih funkcijah.

Multi- Predpona, ki se nanaša na mnogo, več.

Multidisciplinaren Ki se prilagaja več predpisom.

Multiplikator Beseda, ki ima veliko pomenov. Med drugim je to strokovni naziv za osebo, ki organizira usposabljanje tujcev ter vključevanje priseljencev in njihovih družin v Slovenijo.

Muze V grški mitologiji so bile muze **bojinje umetnosti in znanosti**, hčerke Zevsa (kralja bogov) in Mnemosine (boginje spomina). Njihov vodja je bil bog Apolon. Vseh muz je bilo 9: **Erato**, muza ljubzenske poezije, **Euterpa**, muza glasbe, **Kaliopa**, muza epike, **Klio**, muza zgodovine, **Mel-**

Ferdinand Humski

Stran 36

pomena, muza tragedije, **Polihimnija**, muza resne glasbe, **Talija**, muza komedije, **Terpsihora**, muza plesa, **Uranija**, muza zvezdoslovja (astronomije).

Nacionalizem

1. **Uveljavljanje pravic** lastnega naroda.

2. **Povzdigovanje** svojega in zaničevanje drugih narodov. Prim. šovinizem, diskriminacija, etnocentrižem, ksenofobija, rasizem.

Načelo Kriterij, ki ga oseba sprejme kot **osnovo za usmerjanje** svojega ravnanja in mišljenja. Ta kriterij nastane iz sprejetih (ponotranjenih) **stališč**. Obstajajo pa tudi splošno poznana načela, ki jih človek sprejme ali zavrne, npr. načela logike. Vsa načela skupaj povezujemo v **KARAKTER** oz. **ZNAČAJ** človeka. Prim. Stališča.

Nagon Notranje stanje vznurjenja, ki ga povzročajo telesne potrebe.

Nagon **spodbudi** organizem, da izvede **dejanje**, ki bo potešil potrebo - homeostatični princip samoregulacije. Jakost vedenja je neposredno povezana z močjo potrebe. Prim. Instinkt.

Namig Vsak element, ki je povezan v spominški zapis.

Narcisizem Zagledanost vase.

Nasilje Glej Agresivnost, Fizično nasilje, Indoktrinacija, Obrekovanje, Pakt, Prikrito nasilje, Pritisk skupine, Psihično nasilje, Skupinsko nasilje, Sovražni govor.

Nazor Skupek med seboj povezanih misli, pojmov, sodb in stališč:

- o svetu, družbi, človeku,
- o življenju, stvarnosti, filozofiji,
- o estetiki, politiki, literaturi, zgodovini itd.

Nazornost Didaktično sredstvo, s pomočjo katerega učenci **lažje dojemajo**, razumejo. Npr. nazorna razlaga, predstavljanje, nazornost izražanja, pripovedovanja, **Nazorni pouk** - pouk, pri katerem se učencem stvarno in jasno prikažejo stvari, ki se obravnavajo. Sin. učnokonkretnost. Prim. Enotnost nazornega in abstraktnega.

Nečimrnost Lastnost človeka, ki si prizadeva vzbuditi občudovanje, pozornost, ki je domišljav, ničvreden, ničev.

Neformalen Neuraden, prijateljski. Prim. formalen.

Nekonformizem Način mišljenja, ki se ne podreja večini in tudi ne nobenim avtoritetam. Ant. konformizem. Prim. Ustvarjalnost.

Neoliberalizem **Ideologija**: enotni globalni trg prikazujejo v pozitivni luči kot nujno orodje za ustvarjanje boljšega sveta. **Način upravljanja in vladanja**: prednjačijo naj podjetniške vrednote (npr. kompetitivnost, individualizem, decentralizacija). **Politika D-L-P**: deregulacija gospodarstva, liberalizacija trgovine in proizvodnje, privatizacija podjetij v državni lasti. Prim. Liberalizem.

Nepotizem Podeljevanje visokih služb, dobro plačanih mest in **prednosti sorodnikom, znancom**. Odločanje na osnovi prijateljskih in sorodnostnih vez. Prim. altruizem, agresivnost (nepotistična), etnocentrižem.

Nevralen Nanašajoč se na živčevje.

Nevalgične učne točke Glej Strukturiranje učne vsebine.

Notoren Očividni, jasen, znan.

Objekt Cilj, tarča. Kdor ne sodeluje pri odločanju o njem samem, kdor je pasiven. Npr. učenec kot -. Prim. subjekt.

Objektiven Dejanski, resničen, stvaren, nepristranski, pravičen. Neodvisen od osebnih nazorov, interesov. Je tudi presoja, ki:

- se pri vrednotenju ne ravna po osebnih nagnjenjih, interesih, ampak po dejstvih
 - je v skladu z dejanskim, resničnim stanjem
- Prim. subjektiven.

Obrekovanje Dajanje **neresničnih, zlonamernih izjav**, s katerimi se nekemu **jemlje ugled**. Je kazni-vo dejanje in se po Kazenskem zakoniku kaznuje z zaporom do dveh let.

Ker pa je obrekovanje težko dokazljivo, se na širo-

ko uporablja kot sredstvo psihičnega nasilja. Običajno se obrekovanje začne z besedami: "Ali ti lahko nekaj povem - zelo zaupno?"

Obrekovanje je osnovni gradnik prikritega nasilja. Vsekakor lahko doseže svoj negativen namen, obenem pa razdiralno vpliva na medosebne odnose. Kot pomembno orožje ga uporabljajo **nesposobneži in zavisneži**, ki poskušajo na ta način dokazati, da na tem svetu obstaja nekdo, ki je še bolj nesposoben od njih samih. Brez preverjanja podatkov jim **prisluhnejo samo ljudje istega kova**.

Kdor pa se zlobe zaveda, se obrekovanju upre. V Vzgojnem zavodu Veržej opazimo napis:

Tukaj lepo govorimo:

ne preklinjamo - ne obrekujemo - ne norčujemo
se iz ljudi!

Sin. ogovarjanje, opravljanje.

Obscen Nespodoben.

Observacija Opazovanje.

Obsesija Brezplodno razmišljanje, nepotrebni dvomi. Nadležna (prisilna) misel, obsedenost.

Obsesivno kompulzivna motnja Motnja, za katero so značilne **prisilne misli** (obsesije) in/ali prisilna dejanja (kompulzije). Najpomembnejši dejavniki tveganja so: enaka motnja v družini, stresni dogodki in občutljivost na stres, nosečnost, travmatični dogodek, zloraba psihoaktivnih snovi, anksiozna in depresivna motnja.

Ocenjevanje Samostojna stopnja učnega procesa, katere namen je pridobitev ocene. Ne sovpa-da niti s preverjanjem in niti z utrjevanjem, čeprav je po svoje tudi preverjanje in tudi utrjevanje. Ocenjevanje je **merjenje znanja, spretnosti, navad, sposobnosti in prizadevanj** učencev. Merjenje opravljamo s posebnimi oblikami in sredstvi ter z dogovorjenimi znaki.

Glede na **predmet ocenjevanja** ločimo:

a) **Ustno** ocenjevanje

b) **Pisno** ocenjevanje

c) **Praktično** ocenjevanje**Vrste ocen:**

- * **opisne** (predpisane so v prvem triletju osn. šole)
- * **številčne** (1-5 oz. 1-10)

Glede na **učno vsebino** delimo ocenjevanje na:

- **procesno** (ugotavljanje stopnje trenutnega razumevanja, jasnosti)
- **finalno** (končno: zajema poznavanje neke zaokrožene učne vsebine)

Glede na **vrsto dogovora z učenci** ločimo:

- .. **dogovorjeno** ocenjevanje: določimo, kateri učenec bo vprašan npr. naslednjo uro po urniku, zelo priporočljiv način ocenjevanja
- .. **napovedano** ocenjevanje: napovemo ocenjevanje, ne pa tudi učencev, ki jih bomo ocenjevali
- .. ocenjevanje **brez napovedi**: v tem primeru se priporoča le nagrajevanje oz. izdajanje najboljših ocen

Glede na **izbiri ocenjevalca** ločimo:

1. **Interno** ocenjevanje: ocenimo tiste učence, ki jih poučujemo. Zelo pomemben način ocenjevanja, saj so te vrste ocen boljše prediktor kakor ocene pri eksternem ocenjevanju.
2. **Eksterno** (zunanje) ocenjevanje: npr. matura in drugi nacionalni preizkusi znanja.

Vrste zahtev pri ocenjevanju znanja:

- * **natančna obnova** učne snovi (iz učbenika, iz zapisikov, ki so nastali po učiteljevi razlagi)
- * **količina** zapomnjenih **podatkov** (imen, letnic)
- * **dobesedna obnova definicij**
- * **razumevanje** snovi

PISNO OCENJEVANJE ZNANJA

Posebno pozornost moramo **posvetiti**:

- Obsegu**: ne sme biti predolg, prezahteven, prevelik. Da bo obseg primeren za 1 šolsko uro, mora učitelj sam znati rešiti zahtevane naloge v roku 10 - 15 min.
- Jasno postavljenim vprašanjem in jasnim navodilom za rešitev**. Priporoča se preverjanje jas-

nosti / razumljivosti pri neodvisnih osebah.

- Točkovniku**: koliko točk ima posamezna naloga. Predvidimo tudi, koliko točk bomo dodelili delnemu odgovoru. Lahko se prakticirajo tudi negativne točke za nepravilne odgovore. Prvotni kriterij ocenjevanja se lahko zaradi slabše uspešnosti zniža, ne smemo pa ga poostriiti.

Tipi vprašanj v nalogah:

I. Naloge zaprtega tipa zajemajo večji del učne vsebine, so hitrejše, zahtevajo večjo zbranost in več samostojnosti učencev. Med slabostmi pa lahko naštejemo pomanjkanje samostojnega izražanja učencev, poudarek na ugiibanju in obravnavanju, niso upoštevane individualne posebnosti učencev.

- naloge **dopolnjevanja** (dopolniti je potrebno odgovor)
- **alternativne** naloge (izbira med dvema možnima odgovoroma)
- **izbirne** naloge (eden pravilen odgovor med več možnimi)
- naloge **povezovanja in urejanja** (izbirati je potrebno logične povezave med podatki, ki so nanizani v več stolpcih)

II. Naloge odprtega (esejskega) tipa:

- spodbujajo razumevanje učencev,
- osredotočajo se na bistvo, formuliranje povzetrov
- pomembno je interpretiranje, dokazovanje, reševanje problemskih situacij

IZBOLJŠEVANJE OCENJEVANJA

I. Demokracizacija ocenjevanja zajema **javnost** ocene, **utemeljitev** ocene (poznavanje kriterijev) in **dogovor o času spraševanja**. Ovisna je od:

- razvitosti ocenjevalne odgovornosti učencev
- učiteljeve naklonjenosti do sodločanja

II. Avtentične oblike ocenjevanja so motivirajoče in spodbujajo k najboljšim dosežkom. Po drugi strani pa je ta način ocenjevanja časovno

zahteven. Nekatere oblike:

- **samoocenjevanje**: učence vključujemo v proces ocenjevanja raznih izdelkov. Zahtevana je visoka raven odgovornosti učencev
- **praktično ocenjevanje**: uporaba pridobljenega znanja v konkretni dejavnosti. Npr. izvedba preprostega eksperimenta, presoja komunikacijskih spretnosti, presoja psihomotoričnih spretnosti (igranje instrumenta, mikroskopiranje...), presoja športnih spretnosti, upoštevane pravil v skupini itd.
- **skupinsko ocenjevanje**: ocenjujejo se rezultati timskega dela
- **učenčeva mapa dosežkov** (portfolio): omogoča preglednost nad napredkom učenca, učenca pa omogoča samorefleksijo
- **avtentični testi**: preverjanje uporabe sposobnosti in spretnosti kot v resničnem življenju (npr. zmanjševanje ali povečevanje količine v receptih)

Prim. Dokimologija.

Odgovornost Skrb za uresničitev neke naloge. **Prevzeti** ~ pomeni prevzeti morebitne negativne posledice (tudi kazni) nase, prav tako pa si tudi lastiti morebitne zasluge v primeru uspeha.

Odnos Naša **usmerjenost** do nekoga ali nečesa. Naše ravnanje oziroma **vedenje**, do neke osebe pa je direktna posledica odnosa.

Naš odnos do nekoga je odvisen od:

- naše **osebnostne sodbe** do njega,
 - **naših lastnosti** (naš značaj, skupna preteklost z dotično osebo itd.) in **potreb**.
 - **sodb** (mnenj) **okolja** (sorodnikov, prijateljev itd.)
- Npr. čustveni, spolni, prijateljski, gospodovalen, strokovni, sovražni, neprimeren, podcenjujoč, zadržan, omalovažujoč, intimen, distanciran. korekten ~, izboljšati ~.

Tudi **presojanje** nečesa: ~ do narave, do kulture, do umetnosti, do dela, do zabave, do glasbe, do očeta, do učitelja, do staršev.

Ferdinand Humski

Prim. osebnost, osebn. sodba, sreča, agresivnost.
OECD Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj, ang.: Organisation for Economic Co-operation and Development.

Oligarh Zelo bogat in vpliven človek.

Omnipotenten Vsemogočen, vpliven.

Ontogeneza Razvoj oseba od oploditve do smrti, ontogenetski razvoj.

Operacionalizirati Narediti uporabno, učinkovito v kakem postopku.

Operater Kdor dela z nekimi napravami ali nadzoruje njihovo delovanje (tonski ~, računalniški ~).

Operativa Dejavnost, ki se ukvarja s praktičnimi, neposrednimi deli. **Operativen** - namenjen za akcijo; dejaven, deloven, opravljen, ki deluje; je neposredno izvajal ali vodi kako delo. Nasprotno je **kreativa**. **Operat**: izdelek, dokončano delo. Ang. **operate**: delati, delovati, funkcionirati, upravljati (npr. stroj). Lat. **operari**: delati.

Operativni cilj Zbirka besed ali simbolov, s katerimi **opišemo** nameravane **učinke pouka**:

• **kaj** bo **učenec** ob koncu pouka **zmožen** napraviti

• **kako** bo **učitelj** **ugotovil**, ali je **cilji dosežen**

Da to dosežemo, je potrebno opredeliti **POGOJE**:

1. Najti ustrezen **naziv** za to učenčevo ravnanje, zmožnosti, dejavnosti (izbrati primeren **glagol**).

2. Opisati **kriterij** (merilo), ki ga bomo uporabili, da bomo učenčevo storitev ali ravnanje še označili za zadovoljivo.

3. Opredeliti pogoje, **okolščine**, v katerih učenec pokaže, da je dosegel cilj (kateri pripomočki so ali niso na razpolago itd.).

Cilj mora biti tako napisan, da je preverljiv na koncu ure in da se izognemo besedi **SPOZNATI**.

Konkreten primer:

Opredelitev operativnih učnih ciljev za PAI:

Udeleženci **razumejo** pomen poučevanja in učnja vsebin Specialne didaktike (**1 - glagol**) in znajo **pomenovati** temeljne pojme, ki se nanašajo na učno uro (**2 - kriterij**) ter

8. tista 23

znajo **na izpitu predstaviti** vsaj **3 pojme**: učna ura, artikulacija, operativni cilj (**3 - okoliščina, dokaz**).

Operativne cilje lahko stopnjujemo po Bloomovi taksonomiji. Sin. delovni učni cilj. Prim. Učni cilji.

Operator Glej Problem.

Opornost Oseba, ki svoje mišljenje, stališča in ravnanje **prilagaja** trenutnim okoliščinam. To počne zaradi lastne koristi. Sin. prilagodiljivec, pre-računiljivec. Prim. Špekulant.

V biologiji: mikroorganizem, ki povzroči bolezen šele pri zmanjšani telesni odpornosti.

Ordinaren

1. Navaden, vsakdanji, preprost.

2. Prostaški, surov, nizkoten.

Originalnost Značilnost ustvarjalnega odgovora - statistična redkost odgovora.

Osebnost Celota edinstvenih **duševnih, vedenjskih in telesnih značilnosti**, po katerih se posameznik razlikuje od drugih.

Vsaka osebnost ima svojo **istovetnost**, ki jo **prepoznamo** v zelo različnih trenutkih in časih. Če po daljšem času srečamo znanca, opazimo mnoge spremembe, pa vendarle tudi enake kretnje, enak način govora, enake reakcije - kopica njegovih značilnosti je ohranjena! Imamo občutek, da gre za isto osebnost. To svojo individualnost doživljajo tudi enojajčni dvojčki, ki so si zelo podobni.

Prim. Tipologija osebnosti, Osebnostna sodba, Odnos, Agresivnost, Sreča.

Osebnostna sodba Ocena osebnostnih značilnosti neke osebe. Osebnostne sodbe imajo praviloma zelo **velik vpliv** na naše življenje:

- osebno srečo (družino itd.) lahko ustvarimo le, če bo neka oseba (praviloma drugega spola) imela pozitivno osebnostno sodbo o nas
 - pozitivna osebnostna sodba nam odpira delovna mesta in tudi napredovanje v delovni skupnosti
 - prijateljstvo in podpora okolice lahko pričakujemo le, če bo osebnostna sodba o nas pozitivna
- V vsakdanjem življenju** presojamo osebnostne

značilnosti **površno in nezanesljivo**, kajti:

1. Pogosto neko ravnanje napačno ali **preveč osebno** ocenimo, npr.: ne upoštevamo pomembnih okoliščin ali reagiramo preveč prizadeto zaradi premočnih lastnih čustev.

2. Prevelik poudarek **pripisujemo sodbam** vplivnih **znancev**, npr.: dijaki novega učitelja presodijo kot preveč prizanesljivega, če so pred tem takšno mnenje slišali od ravnatelja ali razrednika.

3. V presojo **vpletamo predsodke** in stereotipe. Zato je osebnostna sodba pogosto napačna in zelo **odvisna od okolja**, ki ocenjuje. Sin. **mnenje**. Prim. Osebnost, Odnos, Agresivnost, Sreča.

Pacifist Miroljubnež, prijatelj miru, nasprotnik vsake vojne.

Pakt Dogovor ali sporazum večjega pomena, ki se praviloma **ne prekrši**. Sklepa se med državami, strankami, pa tudi med osebami. Pogosto se sklene na slovesen način, lahko je tudi tajen.

Pakt se sklepa tudi znotraj manjših skupin, npr. med družinskimi člani, lahko tudi samo med nekaterimi družinskimi člani (npr. pakt proti zetju, ki se je priselil v družino).

Kadar se skupinsko nasilje izvaja na osnovi pakta, takrat je **situacija za žrtve neresljiva** - nasilje se bo nadaljevalo ali celo stopnjevalo, vse dokler traja napadalni pakt.

Palatalizacija Glasovna sprememba soglasnika, nebnjenje, mehčanje glasov. Naj pogosteje se soglasniki **k, g in h** spremenijo v **č, ž in š**, npr.:

roka - ročica
noga - nožica
streha - strešica

Paliativ Sredstvo, ki **začasno olajša**, ublaži bolezenske znake, **pomirja** - vendar ne odstrani vzrokov bolezni. Pridevnik: paliativen.

Pamflet Tekst, s katerim se sramoti neka oseba, stvar, dogodek. Sin. sramotilni spis.

Panel Posvetovanje načrtno izbrane skupine oseb. Prim. Metoda razgovora.

Paradigma Zbir pravil, vzorec, primer, zgled.

Paradoks Protislovna trditev, nesmisel.

Parafraza Opis, razlaga kakega besedila z drugimi, navadno jasnejšimi besedami.

Parafraziranje: podrobneje vprašujemo in na ta način preverjamo ali smo prav razumeli.

Parajezik Vokalni znaki, ki spremljajo govor.

Paranoja Kronična duševna bolezen, ki jo označuje trden, izoliran sistem blođen, zlasti zasledovalnega značaja, preganjavica. Sin. blodnjava motnja.

Participacija Udeležba, sodelovanje.

Patetičen Beden - navzven pretirano navdušen, napihnen, vzvišen, našopirjen, dejansko pa žalosten, nemočen in pomilovanja vreden (pathos - trpljenje; patetika - izzivanje čustev). **Patetik:** pre-računljiv, nenaraven, zahrblten **domišljavec in** obenem - v sebi **trpeči revež**

Patos Strast, vznesenost, **zanos**. Gr. pathos: muka, bolezen, strast. Pri govorništvu: **vneprejšnje verovanje** in čustvovanje poslušalcev, prim. Retorika.

Pomembna povezava: logos - patos - etos.

Pedagogika Veda o vzgoji in izobraževanju otrok.

Pedigre Rodovnik, poreklo. Tudi podatki o izobrazbi in karieri neke osebe.

Pejsaž Pokrajina.

Penologija Veda, ki preučuje vzroke in razvoj kaznovanja ter njeno delovanje na kaznjence.

Percepcija Čutno zaznavanje, dojemanje predmetov in vtisov iz zunanjega sveta. Je psihični proces zaznavanja, dojemanja.

Periferija osebnosti Lastnosti in tipi, ki nastanejo na osnovi jedra osebnosti zaradi vplivov okolja in lastne aktivnosti.

Permisiven Ki dovoljuje, dopusten, prepuščen izbiri (~a vzgoja). Ant. represiven.

Petelinji učinek Glej Promiskulteta.

Peticija Pisna, navadno **kolektivna vloga** (proš-

nja) na višjo ali najvišjo oblast.

Piaget Jean Švicarski psiholog, filozof in naravoslovec (1896-1980), ki se je ukvarjal s **stopnja-mi razvoja mišljenja**:

1. Zaznavno-gibalna ali **senzomotorna** stopnja (0-2 leti). Otrok se rodi z nekaj osnovnimi refleksi. S pomočjo izkušenj, ki jih v življenju pridobi, napreduje k vse bolj hotenim, zavestnim dejavnostim. Za obdobje so značilne hitre spremembe v telesni višini in teži ter razvoju motorike. Otrok izkušnje pridobi z gibanjem in zaznavanjem. S praktičnim poskušanjem aktivno raziskuje okolje in eksperimentira – poskuša in se uči na napakih.

2. **Preoperativna** stopnja (2-6,7 let). Bolj kot otrok postaja večš jezika, bolj se razvija njegovo usvajanje pojmov (besede so simboli za pojme), ki pa jih še ne uporablja povsem pravilno in ne razume njihove splošnosti. Nadaljuje se razvoj predstav, zaradi česar lahko razmišlja tudi o stvareh, ki jih v tistem trenutku ne zaznava. Razvija se simbolna igra (lesen kvader je avto), napreduje v likovnem izražanju, razvije se bujna domišljija. Razume štetje in odnos preteklost-sedanost-prihodnost, a je še vedno bolj osredotočen na sedanost. Otrok ni sposoben empatije, kar pomeni, da vse presoja le iz lastne perspektive. Neživi naravi pripisuje lastnosti žive narave (luč je živa, ker sveti).

3. Stopnja **konkretno logičnega mišljenja** (6,7 - 11, 12 let). V tej fazi otrok gleda na stvari iz različnih zornih kotov, sposoben si je predstavljati tudi dogodke, ki se niso zgodili v njegovem življenju. Razmišljanje postane bolj fleksibilno in logično. Razvije se recipročnost, ki predstavlja nasprotje egocentrizma. Otrok začne uporabljati miselne operacije, zaradi katerih lahko primerja, kombinira. Potek dogodkov v mislih obrne v nasprotno smer, razvršča po več značilnostih (rdeč krog uvrsti v kategorijo "krog" in v ka-

tegorijo "rdeč"), stvari ureja po vrstnem redu, razvije reverzibilnost mišljenja, kar pomeni, da ve: če je $3 + 4 = 7$, tedaj je $7 - 4 = 3$.

4. Stopnja **formalno logičnega mišljenja** (11, 12 - 15 let). Ko otrok vstopi v puberteto, je vedno bolj sposoben abstraktnega razmišljanja, kar pomeni, da uspešno rešuje zahtevne probleme, ki so le opisani in mu jih ni potrebno konkretno ponazoriti. Sposoben je razmišljanja o abstraktnih pojmih kot sta pravičnost, svoboda ... Zmožen je reševati formalno-logične probleme, ki zahtevajo hipotetično, induktivno in deduktivno sklepanje. Moralne dileme kritično presoja. Pojavi se egocentrizem, ki pa je drugačen od tistega v zgodnjih letih. Verjeti prične v neomejeno moč lastnega mišljenja, pojavijo se lahko utopične ideje, ki se navezujejo na spreminjanje sveta.

Pieteta Globoko spoštovanje, predvsem do pokojnih.

Plagiarizem Kraja intelektualne lastnine, idej, fraz ipd. na ta način, da jih sekundarni avtor (**plagiator** - intelektualni tat) predstavlja kot svoje lastne in ne podaja njihovega pravega izvora. Plagiarizem je kazniv. Izognemo se mu tako, da v svojih delih jasno navedemo vir informacije.

Plenum Pomembnejši sestanek vseh članov ali zasedanje širšega odbora kake organizacije. Prim. Konferenca, Forum, Kongres. **Plenaren:** nanašajoč se na plenum.

Pluralnost Številčnost, mnogovrstnost, raznovrstnost.

Podpora Mnenja in stališča, ki:

- odobravajo določeno dejanje, aktivnost
- nekemu pomagajo ali mu olajšajo aktivnost, mu predstavljajo oporo

Podpora pomeni **povečanje vpliva** neki osebi ali nekemu dejanju. V podporo so zajeti tudi različni **interesi** (ki so pogosto prikriti in jih je težko odkriti), **prijateljske** in **sorodstvene vezi** in podobno.

Ferdinand Humski

Zato je pri proučevanju podpore treba pomisliti tudi na to, da imajo nekatere vrste podpor **trajni značaj**, druge pa so **hitro spremenljive**.

Pojmi Miselne predstave predmetov in dogodkov, ki jih povezujejo skupne značilnosti.

Poklicne kompetence Kompetence, ki:
 • so definirane za nek točno določen izobraževalni program,

• po taksonomiji ciljev za kognitivno področje dosegajo nivo uporabe.

Prim. Ključne kompetence.

Poklicni standard Ddokument s podatki:

- ime in koda poklica,
 - raven zahtevnosti,
 - poklicne kompetence
 - področja dela, ključna dela, znanje in spretnosti.
- Poklicni standard je podlaga za sistem certificiranja NPK (nacionalnih poklicnih kvalifikacij) in nadomešča nomenklaturo poklicev.

Pokora **Priznavanje** svojih napak, svoje krivde, **podrejenosti**, odvisnosti od drugega oz. nadrejenosti drugemu. Npr.: ~ za kršilca božje ali cerkvene zapovedi. **Pokorščina**: priznavanje oblasti, gospostva. **Pokoriti**: s silo narediti, da je kdo podrejen, odvisen (lahko tudi politično). **Pokoriti se**: upoštevati voljo, zahteve koga.

Poligamija Zakon moža z več ženami ali žene z več možmi hkrati, mnogomoštvo, mnogoženstvo.

Prim. Monogamija, Promiskuiteta.

Poliglota Oseba, ki obvlada več jezikov.

Polihistor Vseved, kdor se spozna na mnogo področij.

Politika Nauk o državi in upravljanju (vodenju) države. Zajema tudi odnose v mednarodnih razsežnostih. Politika je tudi:

- boj za **oblast** na splošno (npr. v družini, na delovnem mestu, v katerikoli skupnosti),
- **spretnost pridobivanja moči** (vplivnega položaja) in **vodenja drugih ljudi**,
- **taktika** pri vzdrževanju medsebojnih odnosov,

- **odločanje** o vsem.

Pomemben del politike so **neprestana pogajanja** o medsebojnih odnosih: naredi tako, pa bom jaz naredil tako ... **Politologija**: veda o politiki. **Političen** - nanašajoč se na politiko, taktičen, prebrisan.

Portfelj Zastarel izraz za listnico, mapo za spise, dokumente ipd. Sin. portfolio.

V današnjem času se izraz pogosto uporablja za **delovno področje** (resor), včasih pa tudi za zalogo vrednostnih papirjev v lasti določene pravne ali fizične osebe.

Mapa dosežkov (učencev, učiteljev ~) oz. mapa za spremljanje procesa učenja. Tudi delovno področje, ministarstvo. Npr. minister brez ~.

Poteza Naučena tendenca organizma, da reagira podobno uspešno kot je reagiral v preteklosti, v podobnih situacijah in s podobno motivacijo.

Potreba Kar je nujno potrebno (kar se mora imeti) za življenje, delo, nadljevanje vrste itd. Če potreba ni zadovoljena, tedaj cilj gotovo ni izpolnjen. Npr. ~ po spanju, jedi, pijači, zadovoljevat ~ itd.

Poučevanje Poklicno ukvarjanje s podajanjem učne snovi v šoli. Je **temeljni didaktični pojem** (glej Didaktika). Pri poučevanju se poudarja:

1. Prenos učne vsebine **na dojemljivo raven učenca** (enostavno razložiti je velika umetnost).
2. **Spodbujanje** učencev (pozitivna motivacija).
3. **Vodenje** v učenju in razvoju.

Smisel poučevanja je vključevanje procesov **transmisije**, **transakcije** in **transformacije** (glej pojasnilo gesel).

Funkcije poučevanja:

- a) **informativno** učenje, ki je posebej pomembno pri težjih vednostih, spoznanjih.
- b) **formativno** učenje - poznavanje problemskosti in uporabe pridobljenega znanja.
- c) **Samoizobraževanje**: raba učnih virov, kritičnost.
- d) **interpretacija**: usmerjanje v samostojno razlago pomena učne vsebine.

Prim. Inštrukcija.

Pouk Namerna učna dejavnost, ki se opravlja na šoli. Je izobraževalno - vzgojni proces, najbolj sistematična oblika izobraževanja.

Pouk je **temeljni didaktični pojem** (glej Didaktika). Pouk kot proces mora biti **načrten**, **organiziran** in **smotern** (usposobljeni ljudje, urejeno okolje). Je interakcija UV + SU + SI + AK:

- a) **Učne vsebine**
- b) **Stanja učencev**: motivacija, zdravje, psiha itd.
- c) **Situacije**: kraj, čas, odnosi (tudi učenec-učenec)
- d) **Akcijskih učnih oblik in metod** (kako učitelj razloži učno vsebino)

Nameni pouka: spodbujanje učenja, socializiranje mladih in ohranjanje civilizacijskih dobrin.

Temeljne dejavnosti pri pouku so učenje, poučevanje in vzgajanje.

VRSTE POUKA se ločijo glede na:

1. Šolske stopnje: osnovna šola itd.
2. Zmožnosti učencev
3. Vsebino
4. Notranjo organizacijo
5. **Posebne namene**:
 - **dodatni** pouk: učenci razvijajo zmožnosti, svojo **nadarjenost**, samozavest, ustvarjanje
 - **dopolnilni** pouk: **za učence, ki** učnih ciljev med rednim poukom **ne zmorejo** zadovoljivo obvladati zaradi šibkejših zmožnosti, nesamostojnosti, tempa ali boleznih
 - **izbimi** pouk: za razvoj otrokovih **interesov** (individualnih potreb), poklicnih nagnjenj in posebnih osebnostnih lastnosti; je tudi obogatitev predmetnika (del: obvezno izbirni in prosto izbirni pouk),
 - **kombinirani** pouk: dva ali **več razredov** poučuje **en učitelj** (razlog: zmanjšana nataliteta, manj prebivalcev v vaškem okolju itd.)
 - **limski** pouk: dva ali **več učiteljev** poučuje isti razred in iste vsebine (npr.: eden učitelj poučuje teorijo, drugi pa prakso)
 - **epohalni** pouk: poteka po **obdobjih**, npr. pe-

dagoško izobraževanje (primeren za izobraževanje odraslih, za strokovne šole itd.)

Funkciji pouka: izobraževalna in vzgojna.

Strukturni elementi (dejavniki) pouka:

- učenec
- učitelj
- učni cilji
- učna vsebina
- učna tehnologija

Sin. vzgojno - izobraževalni proces. Prim. Strategije pouka, Instrukcija.

Poustvarjanje Ponavljanje, ponovno izvajanje, lahko z neznatnim spreminjanjem. Tudi predelava, prikazovanje ali predstavitve že ustvarjenega, že spoznanega. Sin. reprodukcija. Po taksonomskih stopnjah je poustvarjanje seveda vedno uvrščeno nižje od ustvarjanja.

Pragmatičen

1. Ki se podreja praktični uporabnosti, koristi.
2. Posloven, opravljen, ki se nanaša na (javne, državne) posle ali dejavnosti; splošno koristen.

Pragmatična znanja: pomembna za razvoj spretnosti in navad.

Praksa Dejavnost, namenjena neposrednemu zadovoljevanju človekovih potreb. Je tudi pripravljeno na poklic. Pogosto zamenjujemo prakso s psihomotoričnimi spretnostmi, z zaslužkom ipd. Prim. Teorija.

Pranje možganov Spreminjanje stališč drugega človeka z vztrajnim vsiljevanjem svojih misli. Sin. indoktrinacija.

Človeka je možno tako močno prepričati, da celo detektorji laži ne prepoznajo laganja. Lep primer je verovanje v boga.

Ker ljudje vedno ukrepajo v skladu s svojimi stališči in prepričanji, velja pravilo:

Kdor uspeva spreminjati stališča drugih ljudi, ta jih lahko tudi **VODI**. Tako ustvarjena skupina bo ukrepala (delovala) tako, kot želi vodja.

Prediktor Znak, značilni. Med.: bolezenski znak, ki se pojavlja pred drugimi značilnimi znaki bolezni in napoveduje bolezni.

Predispozicija Vnaprejšnja pripravljenost ali določanost. Prim. Dispozicija.

Predsedek Sodba, ki nastane na osnovi predpostavke o tem, v katero skupino ljudi spada.

Za razliko od stereotipov:

- so predsodki vedno negativni in odklonilni do nekoga ali nečesa
- predsodki vedno zahtevajo akcijo
- predsodke vedno spremljajo močna čustva

Predsodki imajo močan vpliv na oblikovanje **stališč**, ki se nato izražajo v vedenju - vključena je torej **AKCIJA**, v različnih stopnjah.

Načini izražanja predsodkov (izvajanje akcij):

1. Opravljanje, obrekovanje, ogovarjanje
2. Izogibanje odnosom, izključevanje, ustvarjanje distance, izseljevanje žrtev v geto
3. Diskriminacija: žrtvam se onemogoči dostop do običj dobrin, pravic, do zaposlovanja itd.
4. Nasilje: dehumanizacija (žrtve se prikazuje kot podgane, kače itd.), žrtve postanejo dežurni krivec za vse tegobe, fizično nasilje (pretepi itd.)
5. Genocid: iztrebljanje celotnih skupin, narodov)

Posledice stereotipov in predsodkov:

- diskriminacija
- ksenofobija
- nestrpnost: pomanjkanje spoštovanja do ravnani in prepričanji, ki so drugačna od naših
- rasizem
- individualna (največkrat nasilna) dejanja posameznikov

Če ne odreagiramo na stereotipe in predsodke, se **nasilje stopnjuje**. Če reagiramo na napačen način, se predsodki še hitreje povečujejo (kopičijo) in napad je še hujši. Zato je predsodke potrebno premagovati na preudaren in dobro premišljen

način. V večini primerov je to večletni proces, ki zahteva veliko potrpežljivosti in vztrajnosti.

Boj proti predsodkom in diskriminaciji:

- **strategija stika:** ustvarimo stik med napadalci in žrtvami (ljudmi, ki so predmet predsodka)
- **izpostavljenje pomembnih in uspešnih ljudi** iz svojih vrst
- **vračanje predsodkov**, npr. "možgani rasistov so manjši kot možgani blondince ..."
- **empatija** - napadalce postaviš v situacijo žrtve: kaj pa bi ti naredil, če bi bil žrtev ... kako pa bi se ti počutil ...

Prim. Stereotipi, Homofobija, Diskriminacija, Rasizem, Nasilje.

Referenca Prednost, ugodnost. Ang. preference: prednost, posebna nagnjenost, izbira.

Prekaren, prekeren Do preklica dovoljen, odvisen od tuje volje, **začasen**, negotov, težaven, mučen, izprošen. Npr. -o delo.

Premisa

1. Postavka, pri logičnem sklepanju ena od dveh ali več sodb, iz katerih izvajamo sklep.
2. Osnovno načelo, vodilo, predpostavka.

Prepir Aktivnost - **poskus**, da bi **rešili konflikt**, ponavadi z ostrim in glasnim prepričevanjem ter z izražanjem nesoglasja z mnenjem drugega. Lahko ga razumemo tudi kot **poskus spremeniti vedenje** (stališče, mnenje) nekoga drugega, lahko tudi neke druge skupine ljudi.

Prepir je tista zelo **pomembna stopnja**, pri kateri se **ODLOČAMO** glede vrste komunikacije:

- lahko jo nadaljujemo kot **nenasilno**: obe osebi sta se pripravljene prilagoditi in poskušamo doseči dogovor z obojestranskim spreminjanjem odnosov (primerjamo potrebe, navade, interese in občutke obeh vpletenih oseb - **prepričevanje**, če pa tudi to ne gre, tedaj pa **mediacija** (posredovanje za sporazum) ali borba za **podporo**
- lahko jo nadaljujemo **nasilno**: prepiru bo sledila

jeza, njej pa najverjetneje ena od oblik **nasilja**
Razl. diskusija.

Prepričanje Glej Stališče. Prim. Retorika.

Prepričevati **Spreminjati** mnenja ali celo stališča.
Prizadevati si doseči, da bo poslušalec sprejel
povedano za resnično in pravilno. Prim. Retorika.

Presedan Ravnanje, postopek kot zgled, potrdilo
za (poznejša) podobna ravnanja, postopke. Sin.
precedens.

Prestiž **Prevladujoči vpliv**, ugled. Veljava koga v
primerjavi z drugimi, zlasti glede na bogastvo, uspeš-
nost, moč. Je splošna človeška lastnost, vsak-
do se želi v neki posebnosti izkazati (predvsem:
kaj **zna**, kaj **ima** in **kje** vse **je bil**). Tudi skupnosti
tekmujejo med seboj v ugledu (šole, podjetja itd.).

Preverjanje Povratna informacija učitelja in
učencu o njegovem znanju. Kajti: samo prikima-
vanje učencev je praviloma varljivo in ne zadošča!
Del.: sprotno in končno (finalno) preverjanje. Prim.
Ocenjevanje, Utrjevanje.

Prikrito nasilje Priprava **ZAROTE**, praviloma gre
za **skupinsko nasilje**. To je zaporedje prikritih in
načrtovanih aktivnosti, ki vodijo v nasilje. Da bi se
dosegel zastavljen cilj, se uredniško brezmejno
pretkane in **zahrbtno** ideje.

KONČNI CILJ prikritiga nasilja je lahko:

1. **Psihična agresija** (najpogostejša) - **vpliv na sprejemanje pomembnih odločitev**, ki vodijo:

a) V **premoženjsko korist** za napadalca.

b) V **opravilno** ali **delovno korist** (žrtev naj opravi-
lja prevelike količine dela - tudi delo, ki bi ga
moral opravljati napadalci).

c) V **ustvarjanje težav in ovir** žrtvi npr. zato, da
žrtev ne bi strokovno dohitela napadalca.
Primer: brez vsakega vzroka **obsodijo** neko
dejanje žrtev ali žrtev celo brez vsakega
vzroka **kaznujejo** ...

d) V **ustvarjanje** problemov žrtvi preprosto **iz lastne zabave** (nekateri v tem uživajo).

e) V drugačno obliko prevlade nad žrtvijo.

Ker je napadalec skupina, je borba neenako-
pravna. Žrtev praviloma nima nobene druge
izbire kot da se **podredi**. vse do **popolnega**
manipuliranja z njo. Le redki samozavestni po-
samezniki znajo ustaviti ta pritisk.

Glavne **METODE DELA** pri psihični agresiji so:

a) **Skrbno pripravljene triki** ali predhodni **dogo-
vori** s pomočniki - pretkana obrekovanje, na-
črtna socialna izključenost, prevare, zahrbtno
prikrito delovanje, ukane, spletke, scenariji,
speljevanje, zapeljevanje, opeharjanje žrtve,
zanke, zvijače, povzročanje škode z opuščan-
jem potrebnih dejanj ipd. Napadalcu posku-
šajo žrtev na vsak način pretentati, izmišlja-
jo si mnoge izgovore za svoja dejanja.

b) Spreminjanje **miselnosti** ljudi, **s sugestijami**
(pranje možganov), **z** verbalnimi ali neverbal-
nimi **grožnjami**, npr. s prekinitvijo delovnega
razmerja itd.

2. **Fizična agresija** - načrtovanje **poškodbe** ali
celo **smrti** neke osebe.

Za **PRIKRITO AGRESIJO** je **ZNAČILNO**:

- izvajanje aktivnosti po predhodno skrbno pri-
pravljenem **načrtu**

- da v tovrstnih aktivnostih **najpogosteje** uskla-
jeno **sodeluje** **SKUPINA** ljudi, čeprav prikrito
agresivnost radi uporabljajo **tudi posamezniki**
- da v skupini običajno sodeluje več **čustveno** ali
drugače **povezanih ljudi**

- **vezi**, ki skupino povezujejo in zaradi katerih se
člani **medsebojno brezpogojno podpirajo**, so:
sorodstvene vezi (zelo pogosto), tesno prijatelj-
stvo, občutek **večvrednosti** od drugih (imajo se
za izbranec) itd.

- povezana skupina nato s prikrito agresijo uve-
ljavlja **interes vsaj enega** med njimi, saj **vsak**
član skupine uživa **polno podporo** skupine
- glavna in najpogosteje uporabljena taktika je

manipulacija z javnim mnenjem (skupina naj-
prej ustvarja javno mnenje in ga nato zlorablja),
pristisk skupine (pristisk skupnosti: skupina se
dogovori, da bo enotno ukrepala proti izbrani
žrtvi) in **zloraba obstoječe zakonodaje**

Konkreten primer **prikrite psihične agresije**:

1. Vse se začne **z motivom**, npr. odpustiti žrtev iz
službe zato, da bi na to delovno mesto zaposlili
svojega znanca.

2. Izbrana skupina ljudi se nato **skrivaj** dogovarja
in **odloča o pritisku na žrtev**.

Skupina skupaj **potuhnjeno** išče:

- **cilje**, ki jih je treba proti žrtvi doseči
- taktiko (**scenarij**), s katero bodo cilje dosegli

V svojih pogovorih neprestano iščejo napake
žrtve, zato da jih bodo lahko javno razglašali.

3. Skupina javno in na široko **kritizira** žrtev in
delo, ki ga opravlja žrtev. Dodajo še ščepec pol-
resnic in zasmehovanja. S takim **obrekovanjem**
dosežejo dvoje na en mah:

- psihično izmučijo žrtev
- v očeh vseh sodelavcev postane žrtev straš-
no nesposobna za opravljanje dela

Posledica te akcije je prvi **uspeh**: nizka ocena
delovne uspešnosti za žrtev.

4. Ker žrtev še ni odpuščena, se pritisk **stopnjuje**.
Na vrsti je **ustvarjanje zmešnjave z lažno**
zgodbo, ki žrtev prikaže kot nasilneža. Zgodbo
zapišejo, več ljudi jo podpiše in žrtev se mora
disciplinsko zagovarjati. Demokracija želijo zlorabi-
ti za obsodbo žrtve. Izkoristili želijo tudi **fak-
tor presenečenja**, da bi se žrtev branila **napri-
pravljena** in **osamljena**.

5. Žrtev je bolj žilava kot se zdi in **najame advo-
kata**. Zrežirana intriga se zato prekine, napa-
dalna skupina je prisiljena uničevati dokaze o
svojem delovanju. Nihče ni kaznovan. Žrtev še
naprej leta in leta dela v istem delovnem okolju.

Kaj je nauk te resnične zgodbe?

Pri tako pretkano pripravljenem scenariju ni nobene možnosti, da bodo obsojeni napadalci. Obsodba cel čas visi [samo nad žrtvijo](#) ...

KAKO se naj **ŽRTEV BRANI** pred prikritim nasiljem? **Žrtev** nasilja sploh **ne pričakuje**, **ne ve niti kdo je storilec** in niti **zakaj je agresija nastala**. Možnosti za žrtev so v takih razmerah zelo majhne. Situacija se zdi nerešljiva, pa vendarle ...

Borba proti tej obliki nasilja je lahko **samo prikrita**, ali **delno prikrita**, saj se vsako izdajanje informacij lahko hitro sprevrže v pogubo. Žrtev pri tem naleti na nešteto **nepredvidenih ovir**.

Za ŽRTEV je ključnega pomena prav BESEDNO in JAVNO RAZKRINKATI: NAPADALCA in MO-TIV - ZMOŽNOST - PRILOŽNOST. Namreč, **LE JAVNOST LAHKO NAPADALCA OBSODI** (vsaj moralno) in mu na ta način prepreči nadaljevanje teh aktivnosti.

Da bi ji to uspelo, mora žrtev dobro **OPAZOVATI**, zatem pa prepričljivo **DOKAZOVATI** dogajanje. Pri tem potrebuje **dober besedni zaklad** in veliko **vztrajnosti**, saj se praviloma bojuje proti številčnejšemu in močnejšemu nasprotniku.

Napadalci praviloma ne bodo pokazali občutka krivde, **dokler ne bodo javno razkrinkani**. Oni ne obžalujejo svojega dejanja, temveč le pomanjkanje svojih sposobnosti za prikrivanje agresije.

Prikrito nasilje je zelo pogosto v uporabi **v večjih organizacijah**: podjetjih, šolah, zavodih itd. Manjša kot je skupina, manj je možnosti za uporabo prikritega nasilja znotraj nje - pa vendarle je ta pojav precej običajen **tudi v družinah**, sploh proti tako imenovanim "prisiljenecem" v družino: proti zेतom, snaham itd.

Prikrita agresivnost je **NAJNEVARNEJŠA oblika agresije**, saj jo je **zelo težko** sploh **prepoznati**, kaj šele **ubesediti in dokazati**.

V praksi se pogosto uporablja, ker je **izjemno učinkovita**: z njo zlorablamo celo zaupanje živ-

ljenjskih partnerjev.

Prim. Agresija, Mobing, Psihično nasilje, Zarota.

Primitivizem Nizko razvit in nizkoten **način razmišljanja ter komuniciranja**. Izraz obenem opisuje tudi skrajno nekulturnost in neizobraženost. Beseda pa lahko v drugačnem kontekstu pomeni tudi prvotnost, prvobitnost ali staromodnost: ~ plesov afriških plemen.

Princip

1. Počelo, **osnova**, pravir ali pravzrok.
2. **Temeljni pojem** v kakšni vedi.
3. **Vodilo** ali smernica, pravilo ali zakon, načelo v naravoslovju.

Lat. *principium*: začetek.

Principialen

1. Splošna definicija. **Načelen**, ki se nanaša na princip, v skladu z načeli.
2. Psihološka definicija. Usmerjen k zadovoljitvi svojih potreb na ta način (Kohlberg):
 - a) Da spoštuje pravila.
 - b) Pravila spoštuje zato, da ohrani spoštovanje do samega sebe in da ohrani spoštovanje nepristranskega opazovalca, ki sodi v korist vsem.

Prim. Hedonističen, Konformističen.

Pripomoček **Priprava**, ki se uporablja za opravljanje določene dejavnosti. Npr.: krtača je ~ za čiščenje. Razlikuj: učni ~ - učno sredstvo. Prim. Učna tehnologija.

Priprava na pouk Po šolski zakonodaji obvezen del učiteljevega dela. Vsebuje:

-učno pripravo: **ZAPIS**, obvezna je **dokumentacija**, **pripravo** potrebnih **pripomočkov** in **izobraževalne tehnologije** (neposredno pred uro si učitelj pripravi npr. žoge, kredo, videoposnetek ..., izdelala določena gradiva: učne lističe, didakt. plakate ...), **psihološko pripravo** na uro.

Prispodoba Uporaba pomensko napačne besede, ki pa v določeni stavčni zvezi odlično poenostavlja informacijo, jo naredi **jasno**, lažje **razumljivo**.

vo, slikovito in **zanimivo**. S pomočjo prispodob skrajšamo informacijo, obenem pa sogovornik hitreje dojame kontekst.

Prispodobe so zelo pomembno orodje za ustvarjalno mišljenje in pri učenju tujih jezikov.

Primeri:

Ti si oseli (namesto trmast → oseli), kisló vreme, kupil si mačka v Žakiju, snedla je objubo, sonce se smeje, to je zame španska vas itd.

Sin. metafora, alegorija. Prim. Frazem.

Pritisk skupine Nasilje, ki ga na odkrit ali prikrit način izvaja skupina nad posameznikom ali nad drugo skupino. Prim. Socialna izključenost, Prikrito nasilje.

Probacija Preizkus, npr. preizkusna kazen.

Problem Značilnosti problema so: **izhodišče**, **cilji** in **ovire**. Delitev:

- a) **Dobro opredeljeni problemi**: vse tri značilnosti so dobro opredeljene.
- b) **Slabo opredeljeni problemi**: kadar so vse tri značilnosti slabše opredeljene.

Problem rešujemo, kadar premagujemo ovire na poti do cilja.

Pri reševanju problemov so zelo pomembni **operatorji** - sredstva, s katerimi preoblikujemo neželeno začetno stanje problema v želeno končno stanje.

Z ozirom na poznavanje **operatorjev** in **ciljev** pa **klasificiramo probleme** na naslednji način:

1. **Interpolacijski problemi**: tako cilji kot tudi operatorji so opredeljeni (določeni, zaprti). Npr. igra šah.
2. **Dialektični problemi**: tako cilji kot tudi operatorji so neopredeljeni (nedoločeni, odprti). Praviloma so takšnega tipa problemi s partnerji, kako poučevati itd.
3. **Problemi z vpogledom**: cilji so opredeljeni, operatorji pa neopredeljeni. Praktični problemi so pogosto tega tipa: pozabimo na uporabo vseh možnosti, ki jih imamo na razpolago

Ferdinand Humski

(funkcionalna fiksacija). Primer problema z vpogledom: neskljenjene verižice poskušamo s čim manj odpiranji / zapiranjmi sestaviti v sklenjeno verižico.

4. **Problemi divergentne produkcije:** cilji so neopredeljeni, operatorji pa opredeljeni. Npr.: kaj vse bi lahko počel z zidakom?

Prim. Reševanje problemov.

Problemski prostor Skupek vseh možnih dejanj (operacij), ki jih lahko izvedemo, da rešimo nek problem.

Problemskost pouka Didaktično načelo. Pouk je potrebno organizirati tako, da **navajamo** učenca **k razmišljanju**. Pomembna je kompleksnost, nerazvidnost, nasprotje, težavnost.

Problemskost:

- problemska situacija
- problem (identifikacija)
- didaktična problemska naloga

Dejavniki problemskosti:

- razvijanje problemske senzitivnosti in sposobnosti
- učna vsebina
- učne metode in oblike dela

Procesno motiviranje **Poudarjanje bistvenega** in težiščnega v učni vsebini, obenem pa vzpostavljanje komunikacije z udeleženci učne ure, kar zbuja pri njih moment zadovoljstva. Učenec ima **občutek**, da lahko sodeluje, **da je sposoben sodelovati**, da je potreben in pomemben.

Procesno znanje Ključna sestavina kompetenc. Pomembno je, kako je kandidat zmožen **uporabljati** vsebinsko znanje pri **reševanju** problemov, pri **načrtovanju** dela in pri **izvajanju** nalog.

Profesor izkušen učitelj, običajno v okviru univerze. Lat. *professor*: avtoriteta, ekspert. Učitelji na srednji šoli pridobijo naziv profesor z diplomo na ustreznem pedagoškem študiju. Natančen pomen besede se precej razlikuje od države do države.

Program Nekaj širšega kot učni načrt. Prim.

88888 30

Kurikulum.

Programirani pouk Vrsta strategije pouka:

- oblika samostojnega učenja, ki ga usmerja v naprej pripravljen program z vgrajenimi navodili
 - je podlaga pouku s pomočjo računalnika
- Npr. pouk z učnimi lističi, tudi laboratorijske vaje (napisane je **recept**, po katerem se izvede vaja).

Programiranje učne vsebine Glej Strukturiranje učne vsebine.

Proksemija Razdalja med ljudmi. Ang. *proximity* - neposredna bližina.

Prokurist **Uradni pooblaščenec**, ki ima pravico upravljati določene pravne posle v zvezi s poslovanjem podjetja. Lat. *procurator*: namestnik. Ang. *procurement*: oskrba.

Promiskuiteta Mešanje, iz lat. *promiscuus*. Praviloma so s tem izrazom mišljeni **spolni odnosi s čim več različnimi osebami drugega spola**.

Potreba po seksu je pri ljudeh zelo različna: od popolnega nezanimanja pa do spolne zasvojenosti (8% moških in 3% žensk). Moški lahko ustvari več potomcev kakor ženska in to naj bi bil razlog, da ima moški v možgane vgrajeno nagajnost "množiti, kolikor je le možno". Posledica tega je njegova **želja po** raznovrstnosti, po **menjavanju partnerjev**, po promiskuiteti. Seveda so promiskuitetne tudi ženske, vendar v manjšem številu. Razen od genov pa je promiskuiteta v veliki meri odvisna tudi od vzgoje in od morale.

Bolj preprost izraz je **petelinji učinek**: ko se petelin nekajkrat spari s isto kokošjo, on zanjo izgubi zanimanje in odpove. Če pa se v bližini pojavi neka druga kokoš, se bo spravljal nanjo z enakim navdušenjem, kot se je na prejšnjo ...

Promocija Javna predstavitev, tudi slovesna podelitev, povišanje položaja (imenovanje, napredovanje).

Propozicija

1. Po Kintschu, ki je proučeval spominske procese, je propozicija najmanjša enota spomin-

skega zapisa (znanja).

2. Predpostavka, trditev, določilo, pogoj. Iz ang. *proposition*.

Propriocepcija Čutno zaznavanje lastnega telesa. **Proprioceptor**: živčni končič, ki sprejema dražljaje iz kože, mišic, kit ali sklepov.

Prosveta Dejavnost, ki se ukvarja z vzgojo, izobraževanjem.

Protagonist Glavna, osrednja oz. vodilna oseba ali skupina, najpomembnejši borec.

Protekcija **Neupravičeno varstvo**, zaščita, podpora, pomoč. Ang. *protect*: varovati, ščititi, braniti. Prim. favorizirati.

Provocirati Izzivati, dražiti, spodbujati nekoga k zanj škodljivim dejanjem ali izjavam.

Psihično nasilje Vsak neprimeren besedni odnos: obrekovanje, zmerjanje, podcenjevanje, žalitve, prisila k molčanju, grožnje, socialno izključevanje ali samo sitnarjenje. Praviloma vključuje tudi neverbalno komunikacijo.

Hujša oblika psihične agresije je **sovražni govor**, ki izraža zlobne namene napadalcev. Njihove **spretne interpretacije** močno vplivajo na javno mnenje, kar **vodi do škodljivih odločitev za žrtve**. Sovražni govor tudi močno **razjeda samopodobo žrtev**, zlomljena samopodoba pa je vzrok za še dodatne tragične razplete.

Psihično nasilje, v katerem usklajeno sodeluje več napadalcev, je **zarota** → Prikrito nasilje, Mobing. Prim. Agresivnost, Indoktrinacija.

Psihofizičen Duševen in telesen. Prim. Psihomotoričen.

Psihomotorično učenje Učenje različnih **spretnosti**: usklajenosti med **razmišljanjem in gibanjem** (motoriko), tudi npr. bralnih in komunikacijskih spretnosti. Prim. formativen, spretnosti.

Psihosocialni konflikt Posameznikov konflikt z okoljem. Prim. interpsihični konflikt.

Publikacija Knjiga, časopis, tiskano ali drugače **objavljeno delo**, ki je namenjeno javnosti. Lahko je

tudi v elektronski obliki.

V skladu z mednarodnimi standardi in sporazumi se publikacije po tipologiji delijo na:

- **monografije**, ki so neperiodične publikacije
- **kontinuirane vire**, pri katerih trajanje izdavanja ni v naprej določeno; to so **serijske publikacije** (časopisi, revije, poročila, zborniki, seznanji ...)
- in **nezaključeni integrirni viri**, ki se neprestano **dopolnjujejo** (podatkovne baze, spletišča itd.)

Za oddajanje elektronskih publikacij je namenjen sistem SVAROG.

Kako je potrebno opremiti spletne publikacije:

- obvezno morajo vsebovati **kolofon**
 - vključiti je potrebno tudi kataložni zapis - **CIP**
- Prim. Katalogizacija, Kolofon, ISBN, ISMN, ISSN.
- Razizem** Oblika diskriminacije, ki temelji na **predsodih o rasnih razlikah** med ljudmi, izraža pa se v vedenju in v dejanjih. Prim. Ksenofobija, Segregacija.

Razumska inteligenca Vrsta inteligence, ki nam omogoča **logično, povezovalno** in **ustvarjalno mišljenje**, vezano na pravila. Prepoznava bistvo problema, ruši pravila in ustvarja nova. S takim mišljenjem smo sposobni preokviriti in preobraziti naše prejšnje mišljenje. Glavne značilnosti takega načina razmišljanja so: doslednost, sistematičnost, zaporednost, natančnost, jasnost, zanesljivost, sklepanje brez vsake dvoumnosti.

Razumska inteligenca je po mnenju znanstvenikov **gensko pogojena**.

Količnik inteligentnosti (IQ intelligence quotient) je razmerje med mentalno in kronološko starostjo:

$$IQ = \text{Mentalna starost} / \text{Dejanska starost} \times 100$$

Vrste razumske inteligence: logično-matematična, naravoslovna, jezikovna, glasbena, psihomotorična (kinestetična, telesno-gibalna, motorična, spretnostna), prostorska (sposobnost razmišljanja v treh dimenzijah).

Rebalans Popravek (ponovna uskladitev) plana

odhodkov in prihodkov (bilance, proračuna). Prim. Balans.

Recenzirati Izraziti **strokovno mnenje o avtorskem delu**, oceniti, predlagati popravke. Npr. recenzirati učbenik. Razl. Lektorirati.

Redaktor Urednik. Ang. redact: urediti.

Referat Pismo ali ustno poročilo, predavanje. Lahko je tudi urad za določeno področje.

Referenca Priporočilo, tudi **dosežek**. S pomočjo referenc se posameznik **izkaže, zbudi pozornost**. Ang. reference - napotek, zveza, sklic, namig.

Refleksija Miselno spremljanje lastnih zavestnih dejavnosti, poglobljanje vase, premišljanje. Presojanje svojega ravnanja.

Register Uradni spisek, seznam.

Regres Nazadovanje, vrnitev, povrnitev.

Regulativa **Spisek predpisov**, določil, smernic, navodil, uredb, pravilnikov ipd. za neko področje.

Regulator Neverbalno sporočilo. Aktivnost, ki strukturira in usmerja interakcijo. Npr. pokazati na naslednjega govornca, povabiti nekoga v stanovanje. Prim. Gibi rok.

Rekapitulacija Povzetek, obnovitev bistvenega.

Rektor Predstojnik univerze, visoke šole. Prim. Dekan.

Reparacija Popravljanje, obnova, nadomestitev.

Repertoar Seznam glasbenih del ali vlog, ki jih obvlada glasbenik, igralec.

Repešaž Ponovna priložnost za tistega, ki je bil poražen od zelo kvalitetnega nasprotnika.

Repešaž je redna praksa pri nekaterih športih, npr. judo, veslanje, rokoborba ... Kdor gre v repešaž, ne more priti do finala, možen pa je polfinala.

Represija Potlačitev, npr. neustreznih želja ipd.

Represiven: 1. zatiralen, preprečevalen, omejevalen 2. prisilen, kazenski, strahovalen. Ant. permissiven.

Reprezentacija Predstavljanje, zastopanje.

Resignirati **Prenehati si prizadevati** - zaradi pričanja, da je uspeh nemogoč. Popustiti, opustiti,

odreči se, vdati se v usodo. Ang. resign: odpovedati (se). Prim. Apatija.

Resor Delovno področje, navadno v javni upravi.

Restitucija Vrnitev česa, obnovitev prejšnjih pravic, postavitve v prejšnje stanje, **poprava starih napak brez občutka krivde**. Dejanska škoda praviloma ne bo povrnjena, zato napako popravimo po najboljših močeh. Opravičilo ne zadostuje, temveč: kaj si pripravljen storiti, da napako popraviš? Npr. vzgojni ukrep je dosegel svoj namen, sledi -.

Restriktiven Omejitven, omejevalen. **Restrikcija**: omejevitve.

Reševanje problemov

1. **Metoda poskusa in napake** - naključno reševanje, ki je lahko zelo dolgotrajno.
2. **Postopno reševanje** - bolj sistematičen pristop. Reševalec izbira take korake, ki **zmanjšujejo razliko** med ciljem in trenutnim stanjem. Težava je v tem, da nas lahko zavede vmesni cilj, ki je le navidezno blizu končnemu cilju.
3. **Strategija sredstvo-cilj**: reševalec analizira problem z ozirom na začetno in končno želeno stanje. Rezultat te analize je opis razlike med tema stanjema. Naslednji korak je, da skuša reševalec s svojimi posegi zmanjšati razliko med trenutnim in končnim stanjem.
4. **Strategija od konca proti začetku**: problem zahnemo teoretično reševati od konca proti začetku. Na ta način pogosto najdemo najbolj optimalno rešitev. Ko pridemo do začetka, se lotimo problema še praktično - tokrat seveda v pravilnem vrstnem redu.

Retencija Ustavljanje, zadržanje, pridržanje, zastoj. Npr. retencija spomina - ohranjanje spomina.

Retorika Znanost o **PREPRIČEVANJU** in spretnosti prepričevanja v govorih in pogovorih. V bistvu je retorika **pridobivanje javnega mnenja**. Sin. govorništvo. Prim. Elokvenca.

Sredstva prepričevanja po Aristotelu:

- **Patos**: vnaprejšnje verovanje sogovornikov

Ferdinand Humski

- **Etos:** ugled govornika
- **Logos:** logični dokaz

Najhujše orožje, ki ga je človek kdajkoli izumil, je gotovo - **govor**. Ne verjamate? Potem pa odgovorite na naslednje vprašanje: "Ali bi prišlo do druge svetovne vojne, če Hitler ne bi bil dober govornik?"

Na pridobivanje javnega mnenja vpliva **poenotenje mnenj** (osebnih sodb) v skupna **stališča**. Na ta način spreminjamo vedenje posameznikov v skupni vzorec vedenja. Naslednji korak pa je le še - **UKREPANJE**:



Revizija Ponovni pregled, pregled in izboljšava. Tudi obnova procesa.

Rigidnost Značilnost mišljenja, da podatke prilagaja obstoječemu znanju. **Rigiden** - trd, tog, okorel, neprožen, neprilagodljiv. Prim. Fiksacija.

Sadizem

1. Motnja spolnosti, pri kateri se zadovoljitev spolnega nagona veže na mučenje partnerja.
2. Naslajanje ob tujem trpljenju, ob mučenju ljudi ali živali.

Nastanek izraza: po markizu de Sadu 18. stoletje. **Samoaktualizacija** Samoposodobitev, samoprikladitev. Stanje samorazumevanja, samozadostnosti.

Samopodoba Celota predstav in pojmov, ki jih oblikujemo o sebi. Področja samopodobe:

- **šolska** (akademsko) samopodoba - prepričanja o tem, koliko je nekdo zmogel biti uspešen in zaznavanje lastnega uspeha

Stran 46

- **telesna** samopodoba - prepričanja o svoji telesni privlačnosti, o telesni kondiciji, o slogu oblačenja ter primerjave lastnega videza z drugimi
- **medosebna** (socialna) samopodoba - prepričanja o odnosih z vrstniki in z drugimi pomembnimi bližjimi osebami: starši, sorojenci, partnerjem, sodelavci
- **čustvena** samopodoba - prepričanja o izražanju in obvladovanju čustev
- **religiozna** samopodoba - ocena lastne (ne)vernosti, pobožnosti, duhovnosti

Znaki pozitivne samopodobe:

- pripravljenost na sodelovanje
- pripravljenost deliti z drugimi
- sprejemanje nasvetov
- zadovoljstvo s seboj
- želja po doseganju zastavljenih ciljev

Znaki negativne samopodobe:

- negativno vedenje
- samopodcenjevanje
- doživljanje nasvetov kot kritiko
- šibko prizadevanje za pozornost
- pretirano kritiziranje
- pretirana skrb za mnenje vrstnikov

Kako izboljšati in krepiti svojo samopodobo?

- Na dogodke glejmo kot na **priložnosti**, da se nekaj naučimo o sebi, o drugih, o življenju. Besedi problem ali težava raje nadomestimo raje z besedama izziv ali priložnost.
- **Govorimo** in mislimo o sebi ter o drugih **dobro**. To pomeni tudi, da se naučimo vzpodbujati in **pohtvaliti** samega sebe in druge.
- Večkrat se vprašajmo **Kaj** pri sebi **cenimo**, na kaj smo ponosni: lastnosti, vedenja, izkušnje; kaj nam gre dobro od rok.
- In **prenehajmo se primerjati z drugimi** ali z idealno podobo. Primerjajmo se lahko sami s seboj, da bi ocenili svoj napredek in si postavili cilje.

Sangvinik Živahen človek, ki ima moč privlačno-

sti. **Sangvina:** rdeča barva oz. risba, narisana z rdečo barvo. Značilnosti:

a) **Čustva, lastnosti:** živahen, igriv, prepričljiv, osvežujoč, duhovit, spontan, optimističen, radoveden, zabaven, veder, vesel, odkrit, družaben, breskrben, spremenljiv. Čeprav je čustveno nestabilen, **odloča** prav **na podlagi čustev**. Zelo je naiven in otročji, z lahkoto se razjoka, spontano se razjezi. Lažno se predstavlja, primankuje mu samokontrole. Lahko je tudi nesramen, jezljiv, zmeden, bahav, glasen, nemiren.

b) **Delo, aktivnosti:** ustvarjalen, domiselni, poln energije in navdušenja. Vedno **ustvarja dobre prve vtise**. Ni se mu težko vključiti v nove projekte. Nikoli pa ne misli na prihodnost ali preteklost. Poln je **izgovorov**, izgublja čas z **govorjenjem**, ko je treba delati. Ima veliko nedokončanih projektov s pomanjkljivo opredeljenimi cilji. Potrebuje večjo samodisciplino, je dezorganiziran, netočen, pozabljiv, nepredvidljiv, popustljiv, nedosleden, raztresen, **lasti si zasluge drugih**, pogosto je nezbran.

c) **Prijateljstvo, pomoč:** izredna sposobnost uživanja življenja. Je ekstravertiran pripovedovalec z izrazitimi **komunikacijskimi spretnostmi**. Nikoli mu ne zmanjka besed, ljudje se od njega nalezaje zgovornosti, zna prepričati dolgčas. Vedno je prijateljsko raspoložen, pripravljen na vesele kompromise, vedno se smeji. Tudi katastrofo lahko preobrne v humor. Rad ima ljudi, hitro se spoprijatelji. Svoje občutke deli z drugimi, je mehak in nežen. Išče zaupanje in odobravanje. Rad ima spontanost. Ni zamerljiv, hitro se opraviči, prvi prosi za oduševanje. Drugi mu zavidajo njegove sposobnosti. Uživa v prijateljstvu dokler traja, potem pa **na prijatelje pozabi**. Išče izgovore za neodgovornost in neurejenost. Preveč pogosto govori **o sebi**. **Pozablja obljube** in obveznosti. Moral bi najprej razmišljati in šele potem spregovoriti.

Prim. Tipologija osebnosti.

Sarkazem Ujedljiv, strupen posmeh, pripomba.

Scenarij Teoretična zamisel dogajanja ali ena od možnih zamisli, ki jih poskušaj prilagajati realnim razmeram. Ko pa se sprejme odločitev, se začne scenarij uresničevati (gre v realizacijo). **Scena:** prizor.

Sebstvo Refleksivni odnos med osebnostnim in socialnim jazem. Nastane skozi ponotranjenje simbolne interakcije v posamezniku.

Segregacija Ločevanje, **zapostavljanje** določene rase, določenega družbenega sloja na vseh področjih javnega življenja, rasno ali drugačno razlikovanje. Prim. Diskriminacija.

Seksting Izdelava, izmenjavanje in pošiljanje fotografij, videoposnetkov in tekstovnih sporočil s seksualno vsebino. Najpogosteje gre za **spletno nasilje**, ki je še posebej med mladimi zelo razširjeno. Potrebno je zaščititi žrtev nasilja, razkrinkati nasilneža in obsoditi njegova dejanja.

Sekularizacija Prehod, preobrazba iz cerkvene-ga v posvetno (npr. lastnine, šolstva).

Semantika Veda, ki se ukvarja s pravili, ki urejajo pomen besed in povedi.

Semiotika Znamenjeslovje, veda o znamenjih.

Seriacija Razvrščanje predmetov glede na njihove urejene razlike.

Sestavljanka Izvirna metoda za sodelovalno učenje nove učne snovi, poznana tudi kot **Jigsaw**.

PRIPRAVA: učitelj pripravi **učno snov**, za katero sestavi **ekspertni list** in **test** z najmanj 8 vprašanji. Ekspertni list zajema: razdelitev učne snovi na **4 teme**, za vsako temo pripravi tudi **iztočnice za diskusijo** (vprašanja, opombe, smernice itd.).

IZVEDBA: učitelj najprej predstavi učno snov in nato razdeli učence v **matične skupine**, v vsaki so po 4 učenci. Učenci v matičnih skupinah dobijo razločeni učni material (vsak svojo temo) in nalogo. Najprej si prebirajo vsak svojo temo in se jo poskušajo naučiti. Nato učitelj formira **ekspertne**

skupine - v vsaki ekspertni skupini so učenci z isto temo in nalogo. V ekspertnih skupinah učenci prediskutirajo prebrano temo, v pomoč so jim iztočnice za diskusijo. Nato se učenci vrnejo v matične skupine, kjer vsak učenec predstavi in nauči ostale člane skupine svojo temo. To se ponovi tolikokrat, kolikor je članov skupine.

Sledi individualni preizkus znanja.

Sestavljanka II (Jigsaw II) ima podobno strukturo kot izvorna sestavljanka. Razlika je v tem, da dobi **vsaj učenci celotno gradivo**. Ko ga proučijo, dobi ločene naloge. Nadaljevanje je enako. Pri ocenjevanju učitelj oceni posameznikov test in iz vseh nato sestavi oceno skupine.

Schema

1. Psihološko: ideja, vrednost, vloga.

2. Osnutek, poenostavljen prikaz oz. poenostavljena predstava. Ogradje, v katerega vstavljamo nove pomene.

2. Tehnično: abstraktna ali simbolična predstavitve.

Prim. Akomodacija.

Signifikacija Dejavnost za smotno ustvarjanje in uporabo jezikovnih znakov, označevanje (Lev Vigotski). Signifikacija ne izvira neposredno iz možganov, temveč iz zunanje družbene stvarnosti človeka: otrok vstopa v okolje, ki že uporablja jezikovne znake in ki deluje nanj tako, da si tudi sam prisvoji te znake. Obvladovanje temeljnih pravil govora z drugimi je nato podlaga za razvoj "notranjega govora" oz. mišljenja. Mišljenje se potem razvija naprej v višje oblike pojmovnega in abstraktnega mišljenja, kot ga npr. pozna znanost. Prav signifikacija najbolj odločno loči človeka od živali.

Silogizem Posebna vrsta sklepanja, ki nastane na osnovi dveh premis (postavk). Del.:

a) **Linearni** silogizmi: vsaka premisa opisuje odnos med dvema pojmovoma. Npr.:
Janez je pametnejši od Gregorja.

Gregor je pametnejši od Petra.

Torej: Janez je pametnejši od Petra.

b) **Kategorični** silogizmi: vsaka premisa določa članstvo. Npr.:

Vsi slovinci so pesniki.

Vsi pesniki so alkoholiški.

Zato so vsi Slovinci alkoholiški.

Simboli Ki se nanaša na znak, okrajšavo ipd. Jezik, sestavljen iz okrajšav, znakov in simbolov, se uporablja za programiranje. Prim. Ikoničen, Enakost nazornega in abstraktnega.

Simpatija Sočustvovanje (gr. *pathos*: čustvo). To preprosto pomeni, da je druga oseba "v resonanci" s podobnim čustvom. Kadar se prva oseba počuti neprijetno, se zaradi tega neprijetno počuti tudi druga oseba – in nasprotno. To je neke vrste solidarnost, vzajemna jeza, usmiljenje, sreča, veselje ... Prim. Empatija, Antipatija, Apatija.

Simultano Sočasno, hkrati.

Sinapsa Del živčevja, kjer prihaja do stika in prevajanja vzburljenja med živčnimi celicami.

Sinektika Metoda za vzpodbujanje analognega mišljenja. Prim. Analogno sklepanje.

Sinhron Sočasen, istočasen.

Sintaksa Skladnja. Tudi:

1. Nauk o **medsebojnih zvezah besed**, besednih zvez, stavkov in povedi. Ukvarja se s pravili, kako besede povezujemo v stavke.

2. V programskem jeziku: pravila za **povezovanje** znakov in nizov znakov v **programske stavke**.

Sintaktičen: skladdenjski, ki se nanaša na sintakso.

Sintetično mišljenje Združevanje dveh ali več pojmov (procesov) v celoto. **Sinteza**: spajanje, združevanje, spojitev. Prim. Analitično mišljenje.

Sistematičen Načrten, dosleden, premišljen, metodičen (npr. pri delu). **Sistem**: red, razumsko urejen skupek enot. Ant. **intuitiven**. Prim. dikurziven.

Sistematičacija Namerno urejanje, razvrščitev. **Sklepanje** Spoznavno preoblikovanje ustreznih podatkov s ciljem, da se dokopljemo do sklepa.

Ferdinand Humski

Skripta Razmnoženi **zapiski** predavanj, za študijske namene. *Lat. scripta*, ki je množinska oblika deležnika *scriptum* iz glagola *scribere*, ki pomeni pisati. Govorimo torej o **množini**.

Beseda skripta se uporablja in sklanja tako kot ostali množinski samostalniki srednjega spola (hlače, škarje, vrata ...). Torej "skripta so", tako kot "vrata so" in ne "skripta je". Besedo sklanjamo tako: 1. skripta, 2. skript, 3. skriptom, 4. skripta, 5. o skriptih, 6. s skripti.

Skupina Definicija po srbskemu doktorju psihologije Nikoli Rotu (1910-2007):

Skupina je socialna enota, ki jo sestavlja omejeno število posameznikov, med katerimi obstaja stabilen **sistem odnosov** in določene **norme vedenja**, ki so **usmerjeni k doseganju skupnih ciljev**. Med njimi je tudi neposreden stik, neposredna interakcija ter pomemben **vzajemni vpliv**.

Nesocialna skupina: več ljudi na istem mestu in v istem času, vendar brez medsebojne interakcije.

Socialna skupina: zbir posameznikov, med katerimi obstaja interakcija, zaradi katere se vedenje in akcija vsakega posameznika spreminja zaradi prisotnosti ostalih članov skupine.

Formalne skupine: struktura je v naprej predpisana in zahtevana od zunaj. Določena so pravila vedenja, statusi, vloge ... Člani skupine izpolnjujejo svoje naloge zaradi nagrade ali za izogibanje kazni.

Neformalne skupine: struktura skupine se oblikuje sama, namerno ali nezavedno. Pravila se sprejmejo z večinskim konsenzom (strinjanjem). Delovanje (vedenje) članov ni odvisno od prisile.

Značilnosti skupine:

- skupna zgodovina
- skupen cilj
- povezavne (kohezija) znotraj skupine
- struktura in vodja (formalen ali neformalen)
- motivacija (razlog za nastanek skupine)

Stran 43

- pravila, norme, vpliv
- identiteta (občutek pripadnosti)

Položaji v skupini po avstrijskem psihoterapeutu Raoulu Schindlerju (1923 - 2014):

- alfa - vodja
- beta - svetovalec ("siva eminenca")
- gama - člani, sledilci
- delta - na meji z drugo skupino

Skupinsko nasilje S tem izrazom je praviloma mišljeno **nasilje skupine nad posamezniki**, ne pa toliko nasilje med skupinami ljudi.

Nekateri psihologi skupinsko nasilje označujejo kot "hudičev" izživiljanje nad nemočnimi, saj ima v tem primeru **napadalec** (skupina) **neprimerno večjo moč kakor žrtev**.

Skupinsko nasilje praviloma temelji na nekem skritem dogovoru, podrobneje o tem glej Prikrito nasilje.

Pogosta značilnost skupinskega nasilja je, da ga napadalci **izvajajo pod pretvezo demokracije**. Primer: ravnatelj podpljuje dijake in starše, naj obtožujejo in obsojajo določenega profesorja. Obenem tudi sodelavce prepričuje, da ta isti profesor ne dela pravilno. Vse se dogaja zahrbtno, brez vednosti žrtve. Ko je "teren pripravljen", pa ravnatelj samo še na konferenci izvede presenečenje: javno napade žrtev in takoj zatem se glasuje o disciplinskem ukrepu ...

Opisana metoda je samo izpopolnjena varianta srednjeveškega nasilja, ko so "demokratsko" določali čarovnice in jih nato javno sežigali. Prim. Agressivnost.

Skupinsko učno delo Učenci delujejo v skupinah, ki so spontane ali pa jih učitelj oblikuje po določenih kriterijih.

Značilnosti skupinskega dela:

- * **večja aktivnost** učencev
- * **sodelovalno učenje**, ki ima veliko **pozitivnih značilnosti**: skupno učenje in delo, večja stopnja razumevanja, večja sposobnost kritičnega miš-

ljenja, razvijanje medosebnih vrednot, vzajemno sodelovanje, pozitivna naravnost k interesnim področjem, večje razumevanje drugih

Vendar: skupinsko delo terja od učitelja **veliko več predhodnih priprav**.

Načini organiziranja skupin: od zgoraj, od spodaj (dijaki povedo kriterije), na **kombiniran način** (dogovor med učitelji in dijaki).

Robni pogoji za **uspešno skupinsko delo**:

1. Dobra **samoorganizacija** učencev: zelo natančno morajo biti določene posamezne vloge (kdo bo vodja, kdo bo zapisoval itd). Razvija se tudi občutek odgovornosti: delo ne bo napredovalo če vsak ne opravi svoje naloge.
2. Primerna **vsebina**: ne prezahtevna in dovolj zanimiva.
3. Ustrezna **priprava**.
4. Dobra **navodila**.
5. Primeren **prostor**.
6. Ustrezno **število učencev** (vedno parno število, 4-6). Mlajši učenci - manjše skupine.

Skupinsko delo je lahko:

- **istovrstno**: vse skupine opravljajo enako nalogo
- **raznovrstno**: vsaka skupina z drugačno nalogo

Zaporedje skupinskega dela:

a) Frontalni **uvod**:

- opis vsebine
- pojasnilo - kaj bomo delali v nadaljevanju
- navodila - kako se bomo razdelili v skupine, kaj bo vsaka skupina počela, razdelitev nalog znotraj skupine, omejitev razpoložljivega časa; zelo priporočljivo je, da vsaka skupina dobi svoj list z navodili; dijaki morajo tudi vedeti, da bodo o svojem delu poročali, da bo morda njihovo delo ocenjeno

b) **Delo** v skupinah. Učitelj se pomika od skupine do skupine in opazuje delo. Po potrebi pomaga z navodili, odgovori na morebitna vprašanja itd.

c) **Poročanje**: predstavitev je vsekakor bolj zanimi-

va pri raznovrstnih skupinah (imamo več tem). Vključi se tudi učitelj s svojo razlago. Učenci si zapisujejo.

d) Sklep: povzetek, kaj je bilo ključno, česa učenci ne smejo pozabiti itd.

Skvot Prazen, zapuščen objekt, ki ga zasede skupina oseb zaradi rešitve stanovanjske stiske in/ali opravljanja družbene, kulturne, politične dejavnosti brez dovoljenja zakonitega lastnika.

Skvóter - zasednik, nezakoniti naseljenelec v zapuščeni hiši.

Smoter Kar se hoče doseči s prizadevanjem, kar opredeljuje, namen. Učni smoter - glej Učni cilji.

Snob Angl. oznaka za ljudi, ki so prepičani, da so vse človekove vrednote povezane izključno z njegovim statusom. Ljudje bi naj bili eden drugemu podrejeni zaradi razlik v bogastvu, izobrazbi, lepoti, poreklu (predniki), fizični moči, družbenem razredu, narodnosti, razumu, slovesu itd.

Snob je **domišljav** in **puhloglav** človek nizkega porekla, ki pretirano občuduje pripadnike višjih družbenih krogov in se želi uvrstiti mednje. Sin. **samo-všečnež**.

Za uresničitev svojega cilja se veliko druži z osebami višjega stanu, posnema njihovo vedenje in oblačenje, prizadeva si dobro poznati umetniška dela, zgodovino, kulturne dogodke in nasploh vzbujati pozornost (imponirati prisotne). Če je potrebno, snob tudi - klečepлаzi. Prim. Imponirati.

Socialen Nanašajoč se na **družbo, skupino**. Npr. -i odnosi, -a moči, -a vloga, -a pravičnost, -e krivice, človek kot ~o bitje, ~e vrednote, norme, čebele so ~e žuželke. Beseda se lahko nanaša tudi na **položaj ali dejavnost** v družbi: -i problem, -i vzpon, -a nasprotja, -a pomoč, -a delavka, -o varstvo, zavarovanje, -a ogroženost, -i ljudje (se prilagajajo splošno veljavnim družbenim normam), -a psihologija itd.

Socializacija Vseživljenjski proces vraščanja posameznika in družbo.

Socializacijski Vzgojni nanašajoč se na sprejemanje vrednot, pravil in kulture neke socialne skupine. Kot učni cilj zajema čustveno-doživljajsko področje (vživetost v neko okolje). Prim. Informativen, Formativen (učni cilj). Sin. konativen.

Socialna izključenost Nesprejemanje posameznika ali skupine ljudi s strani družbenega okolja. Temelji lahko na rasi, etničnosti, jeziku, kulturi, religiji, spolu, starosti, socialnem razredu, ekonomskem ali zdravstvenem stanju. Socialna izključenost odvzema človeku njegove temeljne pravice in veže nase revščino, prikrajšanost in nestrpnost.

Še posebej otroci si močno želijo pripadnosti skupini, ljubezni, želijo si prijateljstva. Na socialno izključenost pogosto reagirajo tako, da **grozijo**. Tej metodi se reče "**skok na kaktus**" - kajti, takšna reakcija še pospešuje socialno izključenost.

Socialne norme Temeljni element socialne strukture, ki je **osnova** za način vedenja **v neki skupini ljudi**. Nastajajo spontano, zaradi človekove potrebe po varnosti in pripadnosti. Posameznik jih doživlja kot **brezosebne in objektivne zahteve**, ki jih postavlja skupina. S socialnimi normami postane **vedenje** ljudi **predvidljivo**.

Sociopatija Nenormalno moteče vedenje v odnosu do družbenega okolja. **Sociopat**: abnormalen človek, ki bo naredil karkoli, samo da bo dosegel svoje cilje.

Sodba Odločitev sodišča o obravnavani sporni zadevi. Na nivoju posameznika pa je to **mnenje**. Prim. Osebnostna sodba.

Soffeggio Pevske vaje za izpopolnjevanje sluha, točno zadevanje tonov.

Sovražni govor Izražanje, ki spodbuja sovraštvo do posameznika ali skupine ljudi. Sovražno izražanje vsebuje obrekovanja, neresnice, žalitve in klevetanja. Ta vrsta psihičnega nasilja je močan vzpodbujevalec vseh drugih oblik nasilja.

Mehanizem delovanja sovražnega govora **temelji**

na strahu, ki nato v kombinaciji z nevednostjo poraja novo sovraštvo.

Zatiranje vsakega sovražnega govora je izjemno zahtevna naloga:

- ker je zelo težko oporekati strahu, ki ga nek človek ob poslušanju sovražnega govora lahko resnično začuti
- zaradi zakonodaje, ki označuje sovražni govor kot kaznivno dejanje samo, če je možno dokazati škodljive posledice

Posebna pravna kategorija sovražnega govora je izražanje, ki spodbuja sovraštvo proti narodnim, rasnim, verskim ali drugim skupinam ljudi. Tako izražanje lahko spodbuja kršitev človekovih pravic in predstavlja nevarnost za družbo tako v posamezni državi kot tudi mednarodno.

Spacialen Prostorski.

Spomin Pojav ohranjanja naučenega gradiva. V širšem pomenu spada k spominu tudi obnavljanje.

1. Senzorni spomin:

- **vizualni** senzorni spomin (ikoničen spomin) s kapaciteto 4-5 črk oz. znakov
- **slušni** senzorni spomin (eho spomin)

2. Kratkotrajni oz. delovni **spomin** (mišljenje, odločanje). Je vmesna postaja med senzornim in dolgoročnim spominom, je nosilec zavesti in predstavlja naš sedanji čas. Del.:

- **akustičen spomin:** shrani informacije le za nekaj sekund; z nenehim ponavljanjem pa se informacije prenesejo v trajni spomin
- **naštevni oziroma vadbeni spomin:** *fonološka zanka in vizualno - prostorski skicni blok*

3. Dolgotrajni (permanentni) **spomin:**

- **epizodični** spomin (preteklost, dogodki iz življenja)
- **semantični** (šolski) spomin, orientiran na pomen

Sposobnosti Celovitost danih in pridobljenih **psihofizičnih zmognosti** za uspešno izvajanje

neke dejavnosti. Del.: **kognitivne, psihomotorične** in **emocionalne**. Izvori sposobnosti: dispozicije, vzgoja, okolje. Prim. Izobraževanje.

Spretnost Usklajenost med razmišljanjem in gibanjem. Pridobi se s smotno, postopno in sistematično vajo, dokler neko dejavnost ne opravlja mo čim bolj **avtomatizirano**.

Učenje temelji na fizioloških zakonitostih centralnega živčevja in pogojnih refleksih.

Prim. Psihomotorično učenje, Formativen.

Sreča

1. Razmeroma trajno **stanje** velikega čustvenega in duševnega **ugodja**, zadovoljstva, veselja: osebna, družinska, materinska ~, ~ v ljubezni itd. Ugodje doživimo, kadar **uspešno zadovoljujemo** svoje potrebe in interese.

Sreča je zelo odvisna od medosebnih odnosov (glej Odnos), torej od ujemanja med dvema osebnostima. V istem odnosu sta lahko srečni obe osebi, samo ena ali nobena.

Pogosto je nastanek razmerja med dvema osobama odvisen od naključja in morda od tod enak naziv (sreča) za ugodje in naključje.

2. **Naključje**, nenačrtno okoliščine, ki vplivajo na ugoden izid, potek česa. Npr. igra na srečo.

Prim. Osebnost, Osebnostna sodba, Odnos, Agresivnost.

Sredstvo Za uresničitev kakega dejanja, doseg določenega cilja namenjena oz. uporabljena **snov**. Npr. čistilo ~, hladilno ~, kozmetično ~, odvajalno ~, učno ~. Razlikuj: učni pripomoček.

Sredstvo-cilj Metoda reševanja problemov. **Stališče** **Trden kriterij za presojanje** česa, **prepričanje** o tem, kaj je prav in kaj narobe. Je **čustvena** in **vrednostna** ocena do različnih situacij ter objektov. Običajno ga podpira **večja skupina ljudi**, le izjemoma na stališču vztrajajo posamezniki. Stališče ali prepričanje je **PRAVILO**, ki ga oseba uporablja v vseh situacijah, ne glede na izkušnje in seveda **LAHKO SPROŽA** neko **AKTIVNOST**.

torej **TUDI NASILJE**.

Stališče je **REZULTAT PREPRIČEVANJA** (usklajevanja različnih mnenj) in torej ne more nastati brez komunikacije ali tehtnega razmisleka. **Za razliko od mnenja** stališče nikoli **NE TEMELJI LE NA LASTNIH INTERESIH**, oblikujejo ga **razmere in odnosi v družbenem okolju** (družina, prijatelji, znanci), preko **mnenj, stereotipov** in predsodkov pa tudi **vplivni posamezniki**.

Stališča v nas pogosto nastajajo tudi zaradi **ponavljanja** - vedno znova slišimo iste besede, ki jih nato ponavljamo **tudi v sebi**. To dejstvo izrabljajo številni voditelji (ki ljudem nenehno ponavljajo svoje parole), vojska itd. - glej Indoktrinacija.

Tako smo prišli do **BISTVA**:

- stališča so tista, zaradi katerih smo **deležni kazni** ali **pohvale**,
- zaradi svojih stališč smo **priljubljeni** tudi **umrtiti**,
- nasprotje stališč povzroča konflikte → prepire → jezo → nasilje, najhujša nasprotja (npr. **vojne**) nastajajo prav zaradi nasprotnih stališč.

Ob vsem tem ne smemo pozabiti, da je stališče **močnejše**, če ga **ponotrani** (sprejme, podpira) **več ljudi**.

Tako poznamo stališča **posameznika**, **manjših skupin** (lobijev), **skupnosti** (npr. podjetja, šole), združenj, posameznih **področij** in tako naprej, vse **do državnega nivoja** in celo širše.

Na področnem ali državnem nivoju pa temu rečemo **ZAKONI, PREDPISI, UZANCE** itd. - vsa podrejena napisana ali nenapisana pravila pa se morajo višjemu nivoju **podrediti**. Včasih prihaja do absurdnih situacij, npr.: lobiji te želijo **kaznovati**, za isto dejanje pa je lahko človek na nekem **višjem nivoju celo nagrajen**.

Prav zato je **poznavanje**, razumevanje in pravilna uporaba **zakonske regulative** tako zelo **nujna** in **pomembna** zadeva.

Stališče vedno vsebuje **TRI** tesno povezane **KOMPONENTE** duševnih procesov:

1. **SPOZNAVNA** (kognitivna) komponenta: informacije, znanje in izkušnje v zvezi s situacijo.
2. **EMOCIONALNA** (vrednostna) komponenta vsebuje ugodna ali neugodna čustva in vrednostne ocene v odnosu do situacije.
3. **AKTIVNOSTNA** (dinamična) komponenta je pripravljenost posameznika, da deluje v skladu s svojimi stališči.

Stališča do istega problema so v **različnih skupnostih** zelo **različna**. **Primer**: Japonska, Norveška in Grenlandija želijo ohraniti stopnja kitolova, veliko drugih držav pa se bori proti iztreljanju kitov.

Prepričanja (stališča) so na srečo **NAUČENA**. Na srečo zato, ker jih **LAHKO SPREMENIMO**.

Če stališče sprejmemo kot **osnovo svojega ravnanja**, ga imenujemo **NAČELO**. Sin. prepričanje. Razl. Mnenje.

Standard znanja Starejši izraz za pričakovani učni rezultat.

Stereotip Poenostajeno in nedokazljivo povezovanje ljudi z nekimi lastnostmi, npr. "Škoti so skopi", "blondinke so neumne" itd.

Lastnosti stereotipov:

- z njimi ljudi okarakteriziraš, jih označiš
- z njimi opravičujemo neenakost med ljudmi
- z njimi opravičujemo lastne napake (takšni smo in se ne moremo spremeniti)
- z njimi hvalimo skupino, ki ji pripadamo; **znotraj naše skupine** se ljudje s pomočjo stereotipov **povezujejo** (lahko pa "režemo nivoje" bolj ali manj zagreth za stereotipe)
- stereotipi zahtevajo neenakost pri razdelitvi družbene moči **med različnimi skupinami**; s pomočjo stereotipov torej **povečujemo razlike** med skupinami
- s tem, ko drugega prizadeneš s pomočjo stereo-

tipov, lahko tvoja samozavest raste; stereotipe zato izkoriščajo politiki v predvolilnem boju (npr. Trump - "begunci so teroristi", "zgradimo zid med Mehiko in ZDA" itd.)

- stereotipov je **manj**, če neke skupine ali posameznika **ne poznamo**
- **lastna nesposobnost** se rešuje **preko stereotipov**, iz katerih nastajajo **predsodki**

Ljudje smo nagnjeni k oblikovanju skupin. Tudi, če ljudi iz svoje skupine ne poznamo (npr. skupina turistov ipd.), se v 3 minutah z njimi identificiramo in smo se pripravljani truditi v dokazovanju, da smo boljši od drugih skupin.

Za razliko od predsodkov so stereotipi lahko **tudi pozitivni** in **ne vsebujejo čustvene komponente** - torej sami po sebi **ne vodijo v akcijo**.

Stihija Nenačrtno, nekontrolirano dogajanje.

Stoicizem Šola helenistične filozofije (Atene) iz 3. stoletja pr. n. št. in je tudi način življenja.

Vsak človek svobodno izbira svoj način življenja, vendar krepostno in pravilno je ohranjati voljo, ki je v simbiozi z naravo, ki ne uničuje.

Stoiki menijo, da so uničujoča čustva posledica napak v človeški razsodnosti. Modri ljudje, ki **težijo k** moralni in intelektualni **popolnosti**, ne počnejo napak in zato ne ustvarjajo uničujočih čustev.

Možno je prepoznati, kakšen način življenja si je izbral vsak posameznik. Najboljši pokazatelj filozofije, ki si jo je človek izbral zase, pa **niso** njegove **beseede**, temveč **dejanja** (obnašanje).

Stoik (stoičen) je tudi miren, ravnodušen človek.

Stopnje učnega procesa Glej Taksonomijo.

Strategije pouka Prilaganje pouka **značilnostim učencev**. Razlikuj: strukturiranje učne vsebine.

Strategija - postopek in način za doseganje ciljev. Terminološka nejasnost: prepletanje s pojmom učna metoda - čeprav je metoda **podrobnejše** navodilo za ravnanje pri doseganju nekega cilja.

Vrste strategij:

1. Odkrivajoči pouk
2. Raziskovalni pouk
3. Projektni pouk
4. Problemski pouk
5. Ravnanski ali delovni pouk
6. Izkusveni pouk
7. Programirani pouk
8. **Timski pouk**

Stres Vzorec fizioloških, čustvenih, spoznavnih in vedenjskih odgovorov posameznika na dražljaje, ki preprečuje doseganje cilja al ogrožajo naše dobro počutje.

Stresor Dražljaj, ki povzroča stres.

Strokovni svet V okviru

Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport deluje

Urad za razvoj in kakovost izobraževanja, znotraj njega pa

Sektor za razvoj izobraževanja,

kateraga del je Strokovni svet. Glavno področje dela Strokovnega sveta je odločanje o strokovnih zadevah na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Konkretni primeri delovanja: odločanje o katalogih znanj in poklicnih standardih, o obsegu in vsebini izobraževanja, potrjevanje učbenikov in učil, podeljevanje naziva predavatelj višje šole.

Struktura Celota, sestavljena iz medsebojno povezanih, odvisnih elementov.

Strukturirati Razčleniti in pravilno sestaviti (povezati, urediti). Ustvariti učinkovito strukturo (ogrodje, red, smiselno medsebojno povezavo).

Strukturiranje učne vsebine Lahko jih strukturiramo po **načinu** oz. **taktiki** podajanja **snovi**:

- a) **Linearno, zaporedno** oz. **sukcesivno**: deli učne vsebine se med šolskim letom nizajo **drug za drugim** in **se ne ponavljajo**.
- b) **Koncentrično**: učne vsebine se razvrščajo v obliki koncentričnih krogov. Osnovno znanje se

vsako leto pogloblja. Značilnost je **ponavljanje**.

- c) **Spiralno**: več pozornosti se posveča logičnim osem (poudarjamo pomembna **vsebinska vozličča** - nevalgične učne točke). Manj pomembne vsebine pa preidemo ali pa poenostavimo.

Učne vsebine lahko strukturiramo tudi **po obsegu**:

1. Učni **predmet** (npr. Mehanika)
2. Vsebinski **sklop** predmeta (npr. statika, dinamika, trdnost)
3. **Poglavje** oziroma celota (npr. Trenje)
4. **Tema** (npr. Vrste trenja)
5. **Enota** (npr. drsno trenje). Učna enota lahko zajema le 45 minut ali 90 minut (blok ura).

Sin. programiranje učne vsebine.

Strukturiranost in sistematičnost pouka Je didaktično načelo.

STRUKTURIRANOST - zgradba, ogrodje nekega predmeta ali pojava. Načelo pravi, da **celote ni** mogoče razumeti, če ni **jasna** njena **struktura**.

SISTEMATIČNOST - namerno **urejanje** in **posodabljanje**. Obenem je potrebno določiti, kaj je **bolj** pomembno in kaj **manj** (načelo **eksemplarnosti**) in kako bomo organizirali učenje **zapiske**, da bo navigacija čim boljša (načelo **sledljivosti**).

Kjer ni reda, tam tudi **NI SMISLA POUČEVANJA**.

GLAVNI CILJI strukturiranja in sistematičnosti so:

- povečanje nazornosti, posledica tega pa je **boljše razumevanje** obravnavane snovi
- **prihranek časa**: obravnavano snov lahko obdelamo bistveno hitreje
- urejeno znanje je **trdnjše** in **trajnejše**

Na kaj je potrebno pomisliti, če želimo obravnavano učno **snov pravilno prilagoditi** učencem:

- a) **Primernost** za učence, npr. primernost njihovim letom, spolu ali sposobnostim.
- b) **Pravilno zaporedje** podajanja učne snovi. Ugotovimo ga lahko le z **večkratnim smiselnim razvrščanjem** obravnavane snovi, pri tem pa ne pozabimo na bistvo (logično os, rdečo nit).

Ferdinand Humsky

Stran 40

Včasih je potrebno učno snov razbiti na elementarne osnove, da lahko nato zgradimo novo strukturo z novim zaporedjem podajanja snovi.

c) Postopnost, vstopanja v učno vsebino:

- vsaka novost mora imeti "maksimalno dozo": ne obravnavamo preveč novosti naenkrat
- vsako obravnavano novost je potrebno takoj potrditi s primeri in obenem takoj preveriti razumevanje, sicer bo snov ostala nejasna
- izbiramo pravilen tempo (ne hitro, ne počasi)

Za učinkovito poučevanje je največji poudarek potrebno posvetiti postopnosti - prav na tem področju namreč učitelji naredimo največ napak.

Diesterwegova PRAVILA POSTOPNOSTI:

* od bližnjega k daljnemu

* od konkretnega k splošnemu in obratno

* od majhnih spoznanj do velikih ugotovitev

* od enostavnega k bolj zahtevnemu

* od znanega k neznanemu

* od preteklosti k sedanjosti (razvojno-historično)

* od celovitega pogleda k podrobnostim

Strukturirati Z medsebojno povezavo določenih enot sestavin zgraditi, ustvariti strukturo.

Subjekt Nosilec zavestne dejavnosti. Kdor odloča in pomembno vpliva. Npr. učenec kot ~. Prim. Objekt.

Subjektiven

1. Oseben, ki je lasten neki osebi, ki izhaja iz osebe (iz osebe, ki čuti, misli, deluje).

2. Ki se pri presojanju in vrednotenju ravna po osebnih nagnjenjih, po osebnih interesih. Pristranski, osebni.

3. Odvisen od mišljenja in ne od predmeta.

Sublimacija Sprememba objekta seksualnega instinkta, tako da je bolj sprejemljiv s strani okolja. Npr.: namesto mame si zdaj mladostnik želi drugih žensk.

Subtilen Nežen, občutljiv.

Super ego Del osebnosti, v katerem je združen

skupek moralnih pravil neke družbene skupine v smislu idej o dobrem in slabem, pravilnem in napačnem. Moralna pravila se preko vzgoje prenašajo na otroke. Sin. Vest.

Supervizija Proces profesionalne pomoči, podpore in učenja, ki posameznikom pomaga razvijati znanja in sposobnosti za delo z ljudmi. Obenem je supervizija tudi:

1. Metoda za razreševanje konfliktov in problemov znotraj skupine ali oddelka ter pomaga dvigniti delovno zmoglost in učinkovitost.

2. Strokovno vodenje in nadzor nad delom drugega, manj izkušenega.

Modelov supervizije je veliko, prim. intervizija.

Supresija Zavorno delovanje, potlačitev, zatrtje. Razl. depresija.

Suspendirati Začasno razveljaviti ali nekaj ne upoštevati. Suspendirati: začasno odstaviti, odstraniti koga iz delovnega mesta.

SVAROG Sistem za oddajo elektronskih publikacij, kratica je nastala iz besed - **S**istem za **V**arno **A**rhiviranje **O**ddanega **G**radiva.

Šikanirati Namerno povzročati hude neprijetnosti, preganjati iz zlobe.

Primer: zasmehovanje, zaničevanje in sovražnost proti sodelavcu zato, ker je na javnem glasovanju za novega vodjo oddelka nasprotoval sodelavcu, ki so ga ostali izglasovali za šefa.

Fr. *chicane*: težava, nagajanje (iz zlobe), mučenje, trpinčenje. Prim. Mobing, Prikrito nasilje.

Šola Vzgojno-izobraževalna ustanova, ki učencem omogoča organizirano, sistematično pridobivanje znanja, spretnosti. Je temeljni didaktični pojem (glej Didaktika). Del. z vidika ustanavljanja:

- **javne šole** (ustanovi in financira jih država ali občina)

- **privatne šole** (ustanovi jo lahko domača fizična ali pravna oseba in je pod nadzorom javnih inšpekcij)

Osnovna šola - elementarna vzgojno-izobraževal-

na ustanova, ki daje osnovno in splošno izobrazbo ter vzgojo vsem otrokom, sposobnim za šolanje in predstavlja splošno izobraževalno osnovo za vsako nadaljnje šolanje. Je hkrati obvezna šola, razdeljena v tri triletja:

1. triletje: notranja diferenciacija (učitelji znanje prilagajajo različno sposobnim učencem)

2. triletje: fleksibilna diferenciacija (učenci so lahko ločeni v nivojske skupine, nekateri predmeti)

3. triletje: 7. razred je fleksibilna diferenciacija, 8. in 9. razred pa zunanja diferenciacija (setting sistem - materinščina, tuj jezik, matematika)

Šovinizem Prepričanje o **večvrednosti** lastnega naroda. Tudi prepričanje moških o lastni večvrednosti (moški ~). Prim. Etnocentrizem.

Špekulirati Preračunljivo, premišljeno in prebrsano ravnati v smislu pridobivanja neke koristi.

Špekulant na tržišču obenem kupuje in prodaja blago, zemljišča, vrednostne papirje itd.

Špekulant v osebnih odnosih: prebrisanec, ki spreminja svoje zgodbe tako dolgo, dokler ne doseže želene reakcije oziroma zelenih osebnih odnosov. Speculate: razglabljati, tuhtati, razmišljati

Študijska skupina Ploklino izobraževanje se najprej deli na **strokovna področja** (elektrotehnika in računalništvo, frizerstvo, mehatronika, strojništvo z metalurgijo in rudarstvom itd.). Nato se strokovna področja lahko **razdelijo** tudi **na skupine**, ki zajemajo sorodne module. Strojništvo npr. zajema študijsko skupino Mehanika, nato Energetika, Snovanje in konstruiranje itd.

Na svojih srečanjih člani študijskih skupin:

- **izmenjujejo informacije** (npr. poenotijo vprašanja za poklicno maturo) in **izkušnje**,
- **izpopolnjujejo** praktično in teoretično znanje.

Tajkun Ang. tycoon; velekapitalist.

Taksativen Ki navaja (zajema) **vse** primere oz. vse, kar je **potrebno**.

Taksonomija V splošnem besedo razumemo kot: - **razvrščanje** v skupine, klasifikacija

- **stopnjevanje**, razvrstitev po stopnjah
 - tudi **ovrednotenje**, ocenjevanje
- Pri pedagoškem delu ta izraz uporablja predvsem za razvrščanje, obenem s **stopnjevanjem** (od nižjega k višjemu). Poznamo različne vrste taksonomij za različna področja uporabe.

DIDAKTIKA: taksonomijo izdelala skupina strokovnjakov pod vodstvom B. Blooma za vsa tri področja učnih ciljev: **informativno** (kognitivno), **formativno** in **socializacijsko**.

Taksonomija ciljev za **KOGNITIVNO (spoznavno) področje** (preverjanje informativnih ciljev) se imenuje **Bloomova taksonomija**:

1. Nivo **POZNAVANJE**: učenci **spominsko usvojijo** dejstva, podatke, definicije. Zapomnilo si jih in jih obnovijo v približno taki obliki kot so jih dojeli.
2. Nivo **RAZUMEVANJE** smisla in bistva sporočila, ki ga učenec pove s svojimi besedami. V to stopnjo spada tudi ponavljanje, reprodukcija in poustvarjanje vaj ter eksperimentov.
3. Nivo **UPORABA**: učenci **rešujejo nove probleme**, lahko tudi na učilih.
4. Nivo **ANALIZA**: učenci so sposobni razstaviti neko sporočilo v sestavne dele tako, da postanejo jasni **odnosi med sestavinami**.
5. Nivo **SINTEZA**: učenci **združujejo** razne elemente v **ново celoto**, ki je doslej še ni bilo. Potrebna je ustvarjalnost, originalnost, konvergentno in divergentno mišljenje.
6. Nivo **VREDNOTENJE** (EVALVACIJA): **izrekanje sodb** o vrednosti določenih idej, argumentov, izdelkov, rešitev glede na izbrane kriterije.

Taksonomija ciljev za **PSIHOMOTORIČNO področje** (prim. metoda prikazovanja):

1. Nivo **IMITIRANJE**: učenci imitirajo gibanje gornjih in spodnjih udov ter gibanje več delov telesa naenkrat.
2. Nivo **MANIPULIRANJE**: učenci usvojijo pravilno ravnanje drobnih koordiniranih gibov rok,

prstov, oči, ušes itd.

3. Nivo **DELOVNA PRECIZNOST**: učenci pravilno opravljajo celotne operacije.
4. Nivo **SPRETNOSTI-NAVADE**.
5. Nivo **AVTOMATIZACIJA SPRETNOSTI**.
6. Nivo **VREDNOTENJE**.

Takson. ciljev za **VZGOJNO (konativno) področje**:

1. Nivo **SPREJEMANJE**: učenec se zaveda dražljaja, voljnost sprejemanja (strpnost), kontrolirana ali usmerjena pozornost. Glavni namen te faze je **boj za motivacijo** učenca.
2. Nivo **REAGIRANJE**: pasivno reagiranje, voljno reagiranje in reagiranje z zadovoljstvom.
3. Nivo **USVAJANJE VREDNOT**: učenci priznavajo pomen vrednote, sprejemajo vrednoto, dajejo prednost neki vrednoti, se zavzemajo za neko vrednoto.
4. Nivo **ORGANIZIRANOST VREDNOT**: učenci si oblikujejo sodbo o odnosu okolja nekega poklica, v raziskovalnem delu najdejo trajni interes in nagnjenje.
5. Nivo **RAZVOJ CELOVITEGA ZNAČAJA**: učenci usmerijo zvoje zmčnosti v uspeh, npr. na tehničnem področju. **Karakterizacija**: v svoje vsakdanje delo vnašajo težnjo po reševanju tehničnih problemov.

Marzanova taksonomija razdeli znanja na **vsebinska in procesna**. Vsebinska znanja postanejo uporabljiva samo s pomočjo procesnih znanj. Prepletanje med vsebinskimi in procesnimi znanji omogoča razvoj trajnega, učinkovitega in uporabnega - **vseživljenjskega znanja**.

Procesna znanja, ki podpirajo vsebinska znanja in jih naredijo vseživljenjska, so:

1. **PROCESI KOMPLEKSNEGA MIŠLJENJA**:
 - **primerjanje**: ugotavljanje in opisovanje razlik in podobnosti med dvema ali več postavkami ali elementi;
 - **razvrščanje**: organiziranje postavk oziroma

- elementov v kategorije glede na značilnosti;
- **sklepanje z indukcijo**: ustvarjanje posplošitev iz informacij in opazovanj;
- **sklepanje z dedukcijo**: uporaba posplošitev, zakonitosti in principov za sklepanje v konkretnih situacijah oziroma na osnovi specifičnih informacij;
- **analiza perspektiv in napak**: upoštevanje lastne perspektive in hkratno upoštevanje drugih perspektiv; prepoznavanje ter opisovanje napak v lastnem ali tujem razmišljanju;
- **utemeljevanje**: argumenti za in proti
- **abstrahiranje**: ugotavljanje bistva, ostalo pa se ne upošteva, se odmisli;
- **preiskovanje**: izgrajevanje definicij razlag; preiskovanje značilnosti, poteka, vzrokov, okoliščin, napovedi ...;
- **reševanje problemov**: razvijanje in testiranje metod, načrtov ali izdelkov za premagovanje ovir za doseg želenega cilja; preizkušanje različnih načinov reševanja;
- **odločanje**: izbiranje med alternativami;
- **eksperimentalno raziskovanje, preizkušanje**: postavljanje hipotez na osnovi opazovanj; testiranje hipotez, ki naj bi pojasnile opazovano;
- **analiza napak**
- **ustvarjanje novega, odkrivanje, invencija**: ustvarjanje oziroma izboljševanje obstoječega, razvijanje česa enkratnega, novega.

2. DELO Z VIRI:

- učinkovita uporaba različnih **tehnik zbiranja podatkov** in virov
 - učinkovita **interpretacija** in **sinteza** podatkov
 - **prepoznavna** uporabnosti in vrednosti podatkov
- ## 3. PREDSTAVLJANJE IDEJ:
- jasnost izražanja idej,
 - učinkovitost **komiciranja** s poslušalstvom,
 - različni načini **komiciranja**,
 - ustvarjanje kakovostnih **izdelkov**.

4. SODELOVANJE (V SKUPINI):

Ferdinand Humski

- prizadevanje za skupne cilje,
- uporaba medosebnih veščin,
- prispevanje k delovanju skupine,
- prevzemanje različnih vlog v skupini.

5. MISELNE NAVADE

- razvijanje kritičnega mišljenja,
- razvijanje kreativnega mišljenja,
- razvijanje samoregulativnega mišljenja.

PSIHOLOGIJA: taksonomija reševanja problemov v fiziki zajema literarno dekodiranje, navno predstavo, znanstveno predstavo in algebrajsko predstavitev.

Tanatos Instinkt smrti. Prim. Instinkt.

Tehnologija

1. Skupek postopkov kakega dela oz. dejavnosti od začetka do končnega stanja. Prim. učna ~.
2. Tehnično: nauk o tem, kako predelujemo naravni material v tehnične predmete.

Temperament Značilni načini reagiranja, obnašanja in čustvovanja človeka. Npr. silovitost, živahnost, hladnokrvnost. Zanimivo je, da so značilnosti temperameta zelo odvisne od dednih vplivov. Tako so npr. pri enojajčnih dvojčkih, ki so bili vzgojeni in so odrasli ločeno, ugotavljali presenetljivo ujemanje v vseh pomembnejših značilnostih temperameta. Lat. *temperamentum*: prava mera, prava mešanica. Prim. Tipologija osebnosti, Značaj.

Teorija Skupek logičnih spoznanj (zakoničnosti), ki nam omogočajo, da lahko predvidevamo, kaj se bo dogajalo v praksi. Prav po sposobnosti učinkovitega predvidevanja realnih dogodkov se ljudje ločimo od živali. Gr. *theoria*: pogled.

Teorija mora imeti svoj smoter oz. izhodišče za:

- učinkovito praktično delo (pri poklicnih šolah)
- načrtovanje (srednje, višje, visoke šole)
- nadaljnje razmišljanje, opazovanje in eksperimentiranje (znanstveno delo)

Glede nasprotij med teorijo in prakso pa tako: Kdor ne planira, planira izgubo. Brez izvajanja pa

nikoli ne bomo dosegli zastavljenega cilja.

Prim. Hipoteza, Znanstvena metoda, Praksa.

Teorija zarote Vrsta teorije, ki se močno ali popolnoma razlikuje od uradno priznane teorije. Uradno razlago obravnava kot manipulacijo in prikrivanje skrivnega delovanja ene ali več skrivnih oseb ali združb.

Pogosto gre za dogodke, ki so zaviti v skrivnost ali pa so uradne razlage nelogične, npr. atentat na Johna F. Kennedyja. Teorije zarote pa lahko zaradi lastnih interesov širijo tudi vplivni ljudje, npr. Trumpov besedni napad na medije.

Terminologija Izrazoslovje, celota strokovnih izrazov na kakem področju. Npr. pravna, medicinska, lesarska ~ itd.

Teza Trditve, misel, sporočilo ali predmet znanstvene razprave, ki jo je treba dokazati, utemeljiti. Tudi predpostavka, postavka, domneva, predmet razprave. Prim. hipoteza.

Tiflopedagogika Specialna pedagogika za zelo slabovidne in slepe. Gr. *typhló*: slep.

Timski pouk Strategija pouka, pri kateri sodelujejo (se izmenjavajo) dva ali več učiteljev. **Prednosti** timskega pouka:

- * bolj celovito znanje, ki ga dobijo učenci
- * medsebojno povezovanje / izpolnjevanje učiteljev, tesnejše povezovanje sorodnih predmetov
- * celovitejše znanje učencev
- * večja učna aktivnost in samostojnost učencev
- * odnos je lahko enakovreden ali tudi hierarhičen

Slabost: ves čas se je potrebno usklajevati z drugimi učitelji, za kar se porabi veliko časa.

Tipografija Oblika črk natisnjene besedila.

Tipologija Ureditev raziskovalnega področja po tipih, tj. glede na povezave med značilnostmi.

Tipologija osebnosti Poskus kategorizacije karakterjev, konstitucij, osebnosti, temperamentov po tipih.

Najpomembnejši sta dve tipologiji osebnosti:

1. **Po Hipokratu in Galenu:** kolerik, sangvinik, flegmatik in melanholik.

2. **Po Jungu:** ekstraverziran in introverziran tip.

Topologija

1. Nauk o legi in odnosu teles v prostoru

2. Pomenska razvrstitev besed v stavku

Torzo

1. Nepopolno ohranjen ali nedokončan kip, navadno trup brez glave in udov.

2. Nepopolno ali nedokončano umetniško (znanstveno) delo.

Transakcija Proces poučevanja, pri katerem vsaka stran pridobi znanje. Prim. Učne oblike.

Transcendentna funkcija Združevanje naspornosti v svojih ekstremih (ljubezen / sovraštvo).

Transformacija Oblikovanje osebnosti, npr. v procesu poučevanja - usmerjanje, da učenci sami iščejo znanje. Prim. učne oblike.

Transmisija Prenos znanja s sodelovanjem (poučevanjem). Prim. učne oblike.

Tumult Vrvež, metež, (množičen) nemir. Izgred vrišč, hrušč in trušč.

Tutor Varuh, skrbnik. Razl. mentor, mecen.

Učenec Udeleženec v vzgojno-izobraževalnem procesu. Izobrazbo si pridobiva ob sistematičnem poučevanju učitelja in s samostojnim učenjem. Je temeljni didaktični pojem (glej Didaktika) in tudi strukturni element pouka (glej Pouk).

Učenje Spreminjanje vedenja pod vplivom okolja. Je temeljni didaktični pojem (glej didaktika).

Učenje zajema:

- a) Človekovo aktivnost:
 - pridobivanje znanja, spretnosti, sposobnosti
 - oblikovanje osebnosti
- b) Relativno trajno spremembo posameznika:
 - obnašanje
 - vedenje pod vplivom izkušenj

Proces učenja je krožni proces:

iskanje	-	eksperimentiranje (poizkušanje)
verifikacija (preverjanje in ocenjevanje znanja)	-	osredotočanje (najti pravo smer)

Obstaja veliko pravil za učinkovito učenje, pri vseh pravilih pa so skune naslednje aktivnosti:

- Razumevanje:** dokler snovi ne razumemo, tako dolgo ne moremo napredovati.
- Prvo samostojno delo:** sami rešimo matematično nalogo ali zaigramo neko skladbo na kitaro - šele takrat ZNAMO. Nivo našega znanja pa je opisan pod geslom Taksonomija.
- Šele **ponavljanje** pa je mati modrosti, ki nam pomaga do **rutinske uporabe** in **avtomatizacije** novo usvojenega znanja. Brez ponavljanja pa bodo naučene spretnosti zbledle.

Učenje - izobraževanje

Učenje v širšem smislu je **nenamerno, necljivo in nezavedno**. Vsebine so bolj praktične in manj zahtevne. Védenje, spretnosti in navade so enostavnejše.

Učenje v okviru izobraževanja je **namerno, ciljno, sistematično, zavestno**. Védenje in vsebine so zahtevnejše. Kdor se izobražuje, razen učenja tudi hodi v šolo, na predavanja, na izpite ...

Razlikujemo: učenjak - izobraženec.

Učenje učenja Aktivnost, ki zajema:

- Spoznalni nivo:** odkrivanje primerne tehnike, strategije (kako se učiti, da smo uspešni).
- Čustveni nivo:** realno soočenje s tem, kaj zmoremo, znati oceniti svoje sposobnosti.

Učilo Glej učno sredstvo.

Učitelj Oseba, ki o učnem procesu **neposredno** odloča in zanj odgovarja. Učitelj usklajuje:

- učne cilje,
- učno vsebino in
- učno tehnologijo

ter jih prilagaja učencem. Je **posrednik** med znanjem in učencem (posreduje znanje), učencem **olajšuje pridobivanje znanja**. Učitelja ne more nič nadomestiti.

Učitelj je **temeljni didaktični pojem** (glej didaktika) in tudi **strukturni element pouka** (glej pouk).

Temeljni **nalogi učitelja** sta **izobraževanje** in **vzgajanje**. Poklicne sposobnosti in lastnosti učitelja: kritičnost, humanost, razumevanje, tolerantnost (štrpnost), pozitivna naravnost.

Vloge učitelja: izvajalec pouka, mentor pri različnih dejavnostih, vodja aktiva, razrednik itd.

Kaj je pri delu učitelja posebej pomembno: **avtoriteta** in **vzglede**.

Učiteljevi vzgojni stili

1. **Avtorski** vzgojni stil: učitelj je veliki JAZ. Takšnega učitelja si dandanes ne moremo več zamišljati, razen:

a) Če se zgodi kaj posebnega (npr. požar)

b) Pri pisnem ocenjevanju (preverjanju) znanja.

2. **Demokratski** vzgojni stil: pod določenimi pogoji imamo vsi pravico govoriti, spraševati, vzpodbujati.

3. **Anarhičen** vzgojni stil: brez okvirov, brez meja, nedorečen.

Učna aktivnost Eno od bistvenih didaktičnih načel. Pri pouku je učna aktivnost potrebna in zaželena. Seveda pa razen učnih aktivnosti obstajajo pri pouku tudi neželene aktivnosti.

Poučevanje najbolj uspeva **kadar so aktivnosti čim bolj pestre** (dinamične).

Na **učnevo aktivnost** močno vplivajo **MOTIVI**:

a) **Primarni:** naravna nagnjenost, vedoželjnost, zanimanje, veselje.

b) **Sekundarni:** v ospredju je bolj moram kakor želim. Pomembno vlogo ima nagrada, pohvala, kazni, graja. Moram se lahko spremeniti v želim.

c) **Terciarni:** motivirajo ugodni učni pogoji, prijetni socialni odnosi v skupini, pravilna delovna klima.

VRSTE AKTIVNOSTI:

- Gibalna** (kinestetična), ki jo imajo učenci zelo radi: športna vzgoja, pisanje, risanje, ekskurzije, laboratorijsko delo, neverbalna komunikacija.
- Učiteljevo doživljajska:** dobro počutje je ključnega pomena. Čustveno odzivanje (občutljivost) je človekova elementarna danost.
- Intelektualna:** sposobnost zavestnega učenja.

OBLEKE učne aktivnosti:

- Reprodukтивna** (posredovanje informacij): poslušanje, ponavljanje, branje. Smiselno jo je kombinirati z drugimi aktivnostmi.
- Produktivna:** zahtevnejša, ker prehaja od elementarnega, analitičnega k sintetičnemu, celostnemu dožemanju. Kaže se v postavljanju vprašanj, podčrtavanju, zapisovanju z lastnimi mislimi, s praktičnim delom.
- Ustvarjalna:** nemirna in pogumna aktivnost, ki povezuje modrost, nadarjenost ter zavestno tveganje.

KAKO RAZVIJATI učno aktivnost:

- usposobljen in subtilen učitelj
- pestro učno dogajanje
- raba različnih učnih metod
- kombiniranje **učnih oblik in tehnologij**
- aktualna, zanimiva in življenjska **vsebina**

Učna diferenciacija in individualizacija

Didaktično načelo. Zakaj potreba po diferenciaciji:

- * zahtevnost in abstraktnost učne vsebine
- * razlike med učenci (predvsem kognitivne)
- * želje, interesi učencev in staršev
- * učni tempo
- * pozitivna samopodoba

Zakon o osnovni šoli dopušča 3 diferenciacije:

- Notranja:**
 - učnovsebinska in
 - didaktično - metodična
- Fleksibilna:**
 - nivojski pouk (učenci so pri določenih pred-

Ferdinand Humski

Stran 56

metih razdeljen npr. v 3 nivojske skupine): prepletanje homogenih in nehomogenih skupin, npr. II. triletje in 7. razred devetletke

- nekateri drugi modeli

3. Zunanja:

- setting sistem: se lahko izvaja v 8. in 9. razredu devetletke (pri 12 letih začne otrok misliti abstraktno)
- streaming sistem: popolna diferenciacija pri vseh predmetih, npr. Anglija
- obvezne smeri šolanja, npr. Nemčija, Avstrija

Prim. Individualizacija, Diferenciacija.

Učna načela S tem izrazom so najpogosteje mišljena didaktična načela.

Učna priprava **ZAPIS** načrtovanja didaktične izvedbe pouka za posamezno vadbeno enoto.

UČNA PRIPRAVA OBSEGA:

1. **Glavo priprave:** osnovni podatki o razredu in poteku ure; temeljna vsebina in stopnja učnega procesa.

2. Opredelitev **osnovnih značilnosti ure:**

- taksonomska opredelitev **ciljev**,
- izbira **metodičnih enot**,
- prevladujoče **učne metode in oblike**,
- posebej pomembno: učence opozoriti na prave **učne tehnike**,
- izbor **pripomočkov**, izobraževalne tehnologije.

3. **Načrt didaktične izvedbe pouka** (pripravljalni, glavni in po potrebi sklepni del):

- izbor **vsebin**, s katerimi bomo uresničevali zastavljene cilje (snovna priprava);
- **zaporedje** didaktičnih korakov (dejavnosti, naloge), ki učence vodijo k zastavljenim ciljem; načini dela učitelja (metodična priprava)
- opredelitev organizacije;
- opredelitev **obremenitve učencev**.

4. **Analiza ure:** učitelj jo opravi **po končani uri**.

Prim. Priprava na pouk, Artikulacija učne ure.

Učna strategija Glej Učne tehnike in Učne taktike.

Učna tehnologija Tehnologija, ki omogoča

učinkovitejšo posredovanje znanja. Zajema **učna sredstva** in **učne pripomočke**.

S pomočjo učne tehnologije dobijo učenci konkretne in jasne oznake o zunanjem svetu. Uporabljena učna tehnologija je seveda odvisna tudi od financ. Vse močnejši je multimedijski pristop, vendar novo ni vedno najboljšiše.

Tabla je še vedno zelo pomembna, ker je rezultat spontanosti (govor + pisanje + risanje - nastajanje risb).

Osnovno priporočilo: uporabljati čim več različnih pripomočkov.

Učna tehnologija je strukturalni element pouka (glej Pouk). Prim. Učna priprava, Učna aktivnost.

Učna vsebina Vsebina, izsek oz. del znanstvene discipline, ki nastane z didaktično transformacijo, ob upoštevanju načela znanstvenosti: **SNOV - DIDAKTIČNA TRANSFORMACIJA - UČNA VSEBINA**. Vprašamo se: ali je možno kaj **izločiti** - zato, da se **učimo le tisto**, kar je tudi uporabno. **ZAPOREDJE** pri določanju in podajanju učne vsebine: **vsebina - cilj - učenec - metoda**. Izvedba je prilagojena starostni stopnji in psihološkim značilnostim otroka.

Prim. Pouk, Strukturiranje učne vsebine (po obsegu: **predmet - sklop - celota - tema - enota**), Učna priprava, Učna aktivnost.

Učne metode Premišljeni načini načrtnega ravnanja, najučinkovitejše poti k doseganju učnih ciljev. So sestavni del učnega dela v vseh delih učnega procesa. Razlikuj:

* kaj poučevati - učne **VSEBINE**

* kako poučevati - učne **METODE** (učinkovitost)

Doseganje ustreznih ciljev s **čim manj** napora / časa / stroški je problematika, ki je postajala vse pomembnejša v času kapitalizma.

Glavne **vrste učnih metod**:

1. Metoda **razlage**

2. Metoda **razgovora**

3. Met. **prikazovanja** (demonstracije, opazovanja)

4. Metoda **dela s tekstom**

5. Metoda **reševanja problemov**

6. **Laboratorijsko-eksperimentalne metode**

7. Metoda **primera**

Razen naštetih učnih metod se v pedagoškem izrazoslovju pojavljajo tudi naslednji izrazi: **praktično delo**, igranje vlog, **grafično delo**, **posnemanje**, **konstruiranje**, **proučevanje tehnične naprave** itd.

Dejavniki, ki vplivajo na izbiro učnih metod:

- **zunanj**, **objektivni**: učna vsebina, učni cilji, pripomočki, čas in prostor
- **notranj**, **subjektivni**: motivacija učencev, učitelj (motivacija, monometodizem, polimetodizem)
- **vključevanje psihomotoričnih spretnosti** je pri učnih metodah vedno zelo dobrodošlo

Prim. Učna priprava, Učna aktivnost.

Učne oblike Didaktično strukturirane organizacijske osnove pouka, s katerimi **urejamo odnose in vloge učencev** pri pouku. Def.:

1. **Neposredne** učne oblike: **frontalno** učno delo. Učitelj prenaša znanje, transformacija.

2. **Posredne** učne oblike:

- **skupinsko** delo
- **tandem** (delo v dvojicah)
- **individualno** delo

V tem primeru učitelj usmerja delo učencev. Znanje se prenaša s transakcijo in transformacijo. Potrebna so dobra navodila, motiviranost učencev, jasni cilji.

Sin. didaktične oblike. Prim. Učna priprava, Učna aktivnost.

Učne spretnosti Glej Učne tehnike.

Učne taktike Učno vsebino lahko obdelamo zaporedno, koncentrično ali spiralno. Prim. Strukturiranje učne vsebine.

Učne tehnike Učna tehnika je konkreten način, kaj in kako počnemo, **ko se želimo nečesa naučiti**. Seveda so načini učenja odvisni tudi od ljudi:

- **vizualnim tipom** ustreza tehnika lističev ali kartončkov: učno snov zapišejo na samolepljive li-

stiče, ki jih nalepijo po vratih, stenah, ogledalu itd.; ob vsakem vstopu v prostor si nato beležke preberejo

- **avditivni tipi** si bodo učno snov posneli in nato večkrat predvajali
- **kinestetični tipi** bodo učno snov glasno ponavljali in se medtem gibali po prostoru

Uspešni načini učenja se kažejo tudi:

- a) V **pravilni uporabi in arhiviranju** raznih informacij in sredstev za učenje (npr. sredstva za pisanje, risanje, učenbeni in drugi viri).
- b) V **učinkovitem izvajanju** tistih dejavnosti, ki so običajno sestavni del učenja, npr.:
 - kako se učiti iz učbenika,
 - kako zapisovati, izpisovati, podčrtovati,
 - kako razvijati nova spoznanja, nove ideje, ustvarjalnost (vihar v možganih, morfološka struktura itd.).

Pregled najpomembnejših učnih tehnik:

1. **Učenje s poslušanjem in opazovanjem** prevladuje, saj se odlično ujema z metodo razlage. Obenem pa so radio, TV in posnetki pomemben vir informacij. Metoda odlično dopolnjuje **ustvarjanje zapiskov** ob poslušanju predavanja, lahko tudi **z narekom**. Ob tem je pomembno dodajati tudi **ključne besede**. Pod pojmom opazovanje je mišljeno gledanje vizualnih vsebin (projektor) ali proučevanje konkretnih predmetov.
2. **Učenje iz pisnih gradiv** je učenje z branjem, ki naj bo temeljito, poglobljeno in kritično. Pomagajo **oznake v besedilu** - podčrtavanje, poudarjanje besedila, prečrtavanje nepomembnosti, uporaba več različnih barv, poudarjanje s kljaci itd.
3. **Metoda PVRPPOP**: **P** - prelet (**prelistanje** vsebine), **V** - **vprašanja** (kaj že poznamo, kaj nas zanima itd.), **R** - **razdelitev** snovi na manjše enote, **P** - **poglobljeno branje**, **P** - **ponovitev**, **O** - **obnovitev** posameznih pogledov, **P** - **končno preverjanje** svojega znanja
4. **Miselni vzorci** - povezava pojmov z asociacija-

mi. Prednost tega načina dela je preglednost snovi od celote do posameznih podrobnosti.

Učne tehnike pomembno **vpivajo** na **hitrost** in **učinkovitost predelave učne snovi**, zato je poseben poudarek potrebno posvetiti procesu **spreminjanja** pravih učnih **tehniki v navade**.

Sorodni pedagoški izrazi: učne spretnosti, metode učenja, učni pristop, učna strategija, učni stil, delovne navade.

Učne težave - Prepoznamo jih takrat, ko ugotovimo, da ima nek otrok pri učenju pomembno večje težave kot večina otrok njegove starosti. Učne težave je potrebno najprej opredeliti, nato pa pouk prilagoditi učnim težavam. Del:

- a) **Splošne učne težave** pomenijo manjšo uspešnost ali neuspešnost pri enemu ali več predmetih. Pomembno vlogo ima **otrokov motivacija**.
- b) **Specifične učne težave** so lahko **lažje** (zmerne) ali **težje**, ki zahtevajo izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Lahko so **kratkotrajne**, lahko pa **trajajo celo življenje**. Tem težavam je skupno, da so **»notranje narave«**: vzrok je **genetika** ali **dogodki**, ki imajo za posledico nevrološko oviranost. Najpomembnejše oblike so:
 - motnje branja in pisanja: disleksija, disgrafija
 - motnje računanja: diskalkulija
 - motnje motoričnih funkcij
 - govorne in komunikacijske motnje

Učenci z učnimi težavami so po Zakonu o osnovni šoli **učenci s posebnimi potrebami**, če:

- **se počasneje učijo** (imajo motnje v duševnem razvoju); taki učenci ponavadi kažejo večji interes za praktične dejavnosti
- imajo **težave zaradi večjezičnosti / večkulturnosti**: slabo poznajo jezik, v katerem se šolajo
- so **kulturno ali ekonomsko prikrajšani** (revni)
- so **deležni pomanjklivega ali neustreznega poučevanja** (npr. zaradi pogostega menjavanja šol ali učiteljev, zaradi pomanjkljivih didaktičnih us-

posobljenosti učiteljev itd.)

- imajo **vzgojno-socializacijske težave** (splošna nezrelost, opoziciionalno vedenje itd.)
- imajo **čustveno pogojene težave** (strah pred neuspehom, potrtost itd.)
- imajo **pomanjkanje motivacije in samoregulacije** (postavljanje ciljev, soočanje z neuspehom itd.)
- imajo **blažje do zmerne specifične motnje učenja**, **pozornosti** z/brez hiperaktivnosti ali blažje do zmerne specifične **govorno jezikovne motnje**. Sin. motnje učenja.

Učni cilji - Povedo, kam usmerjamo pedagoško aktivnost. So najpomembnejši **regulator pouka** in so **osnova za pričakovani učni rezultat**. Del:..

f) Poimenovanje učnih ciljev glede na **STOPNJO KONKRETNOSTI** oziroma **ABSTRAKTNOSTI**:

1. **Splošni** (smerni, usmerjevalni) **učni cilj** oz. zastareli izraz **učni smoter** je najsplošnejši, najbolj abstrakten usmerjevalen učni cilj.
2. **Skupinski učni cilj** je **vmesni** (parcialni, grobi) učni cilj, med učnim smotrom in delovnim učnim ciljem. Je bolj konkreten kot abstrakten, vendar ni povsem konkreten. Tovrstne učne cilje včasih imenujemo tudi **globalni, končni** ali **celostni učni cilji**, kar pa semantično ni ustrezno. Če globalni učni cilj kot celota razdelimo na več delov, tedaj smo ustvarili več **etapnih ciljev** (ki jih imenujemo tudi vmesni, parcialni). Z vsakim etapnim ciljem obvladamo novi delček globalnega cilja, dokler globalnega cilja ne osvojimo v celoti.
3. **Delovni** učni cilj je najkonkretnější učni cilj, je nasprotje učnega smotra. Imenujemo ga tudi **operativni** (finiti, natančni) **učni cilj**.

II) Glede na **VRSTO AKTIVNOSTI** oziroma glede na **VRSTO PRIDOBLENEGA ZNANJA**:

- 1) **Izobraževalni** učni cilji:
 - a) **Spoznavni** (informativni, kognitivni oz. materialni) in
 - b) **Psihomotorični** (spretnostni, formativni).

Ferdinand Humski

Stran 53

Razen pomnjenja podatkov je pri pridobljenem znanju zelo pomembna stopnja razumevanja, glej ravni znanja pri geslu Znanje.

2) Vzgojni (konatvni, socializacijski, čustveno-doživljajski) učni cilji. Prim. afektiven.

Učni cilji so strukturni element pouka (glej **pouk**).

ZELO POMEMBNO JE RAZUMETI:

* kako se **pravilno opredelijo** učni cilji, glej geslo **Operativni cilji**

* kako se izmed možnih **odberejo** (izberejo) **optimalni** učni cilji (operativiranje učnih ciljev)

Prim. Taksonomija, Operativni učni cilji, Učne priprave, Učna aktivnost.

Učni načrt Šolsko-upravni dokument, ki ga sprejema strokovni svet in določa:

a) Vzgojno izobraževalni profil šole

b) Splošne učne cilje

c) Predmete, njihov obseg in globino

d) Razvrstitev učne vsebine

Podoben izraz je učni program, izobraževalni program, program. Primer učnega načrta: program Pedagoško-andragoško izobraževanje.

Prim. Katalog znanja, Kurikulum, Program, Učna vsebina.

Učni pripomoček Predmet, ki se razen za pouk lahko lahko uporablja tudi v druge namene, npr. žoga, tabla, kreda, projektor, zvezek, pisalo, knjiga, kalkulator, ravnilo, trikotnik, peresnica, radirka itd. Prim. Učna tehnologija.

Učni pristop Glej Učne tehnike.

Učni stil Glej Učne tehnike.

Učno sredstvo Didaktično oblikovan predmet, naprava ali program, ki pomaga pri učenju ali podpira učenje. Npr. učbeniki, učna gradiva, testi znanja, priročniki, slovarji, učila za specializiran pouk (fizike, kemije, elektrotehnike ...) itd. Sin. Učilo. Prim. Učna tehnologija.

Učnokonkretnost Glej Nazornost.

Ugled Glej Prestiž.

Ultimat Zadnji predlog, zadnji poziv, pogoj, neiz-

proсна zahteva. V mednarodnem pravu je ultimat dokončna zahteva, ki jo postavi ena država drugi z grožnjo, da bodo sicer storjeni določeni ukrepi, navadno vojna napoved.

Ustvarjalnost Miselni proces, katerega rezultat je nova in ustrezna misel, ki vodi do izvirnih dosežkov. Izvirni dosežki pa so redki, nenavadni, izjemni, v skrajnem primeru **enkratni** in **neponovljivi**. Ustvarjalne misli prihajajo v zavest **nepričakovano** in v stanju **spontnosti** / **svobode** posameznika. Najpomembnejše značilnosti ustvarjalnih ljudi:

1. **Nekonformizem**.

2. Veselje do **vztrajnega** in izčrpnega **proučevanja** svojega problema.

3. **Proučevanje** problema **iz različnih zornih kotov**. Ustvarjalen človek med proučevanjem svojega problema živi **hkrati v dveh** ločenih miselnih **svetovih**, ki jih po potrebi **združuje** ali **razdvaja**:
- divergentno / konvergentno in
- vertikalno / lateralno mišljenje.

Ključna faza ustvarjalnega mišljenja je **razsvetlitev**: praviloma **nepričakovana** rešitev problema, nagrada za vztrajnost, pogosto v nenavadnih okoliščinah. To je ponavadi trenutna miselna transformacija, preobrat v mišljenju, nova razlaga, novo spoznanje oz. t.i. "AHA izkušnja".

Ugotavljanje ustvarjenosti je zaradi sestavljenosti pojava dokaj težko in nezanesljivo. **Testi ustvarjalnosti** so osredotočeni na ugotavljanje divergentnega mišljenja (Guilford) in zajemajo:

a) **Fluentnost** oz. število odgovorov na vprašanje.

b) **Fleksibilnost** oz. število miselnih preskokov. Npr. odgovor na vpr. "Kaj počnemo s časnikom?" je "beremo, brišemo pot s čela, brišemo prah". **Fleksibilnost** je 1, kajti odgovor vsebuje le eden miselni preskok (2 odgovora pa sta povezana z brisanjem, torej brez miselnega preskoka).

c) **Originalnost** oz. statistična redkost

d) Nekateri avtorji navajajo še **elaboracijo**, ki pomeni, koliko so posamezni odgovori izdelani.

Na kognitivnem področju je ustvarjanje po taksonomski stopnji razvrščeno zelo visoko, na 4. mesto - sledi mu le še evalvacija. Po **Marzanovi taksonomiji** pa je ustvarjalnost najvišja stopnja med procesnimi znanji - procesi kompleksnega mišljenja. Prim. Kreativnost (metode), Inteligenca, Taksonomija. Razl. Poustvarjanje.

Utrjevanje Poglobljanje, dopolnjevanje in preizkušanje naučenega.

Namen utrjevanja je povečanje:

- trajnosti naučenega

- izrazne, izpolnitvene in aplikativne vednosti

Vrste utrjevanja:

- ponavljanje

- vadenje, motorično ponavljanje

- praktična raba

Kraj utrjevanja: šola, dom (npr. domača naloga).

Na **uspešnost utrjevanja** vpliva:

- točnosti zaznav (ki vodijo do predstave in razumevanja),

- razumevanje učne vsebine,

- metodičen potek

- časovni potek

- motiviranost in aktivnost učencev

Prim. Preverjanje, Ocenjevanje.

Uzurpacija Nezakonita, samozvana prisvojitve oblasti ali prilastitev lastnine, pravic. Pogosto je kombinirana z nasiljem.

Vadbena ura Splošen izraz za eno vadbeno enoto. V vrtcu običajno traja **30 minut**, v osnovni šoli **45 minut**, v srednjih šolah pa pouk pogosto poteka v t.i. **blok urah**, ki trajajo **90 minut**. Vadbena enota v društvu (klubu) traja od 30 minut (cicibanji) do več ur (npr. trening izbranega športa).

Valeta Poslovilna prireditelj ob koncu šolanja.

Vedénje Celota dejanj, ki kaže na odnos človeka do ljudi in do okolja. Vedenja se učimo že od rojstva - najbližja skupnost nam s svojimi reakcijami pove in / ali pokaže, kako se moramo obnašati.

Na človekovo vedenje vplivata **okolje** in človeko-

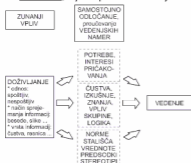
va **osebnost**. Odločitev o svojem vedenju **sprejme človek na osnovi**:

a) **STALNIH** (težko spremenljivih) **zapisov**: **vrednot** in **prepričan** (stališč), pri katerih je praviloma najbolj vplivna in pogosto odločilna emocionalna (čustvena) **komponenta**.

b) **Hitro spremenljivih zapisov**: vedenje do nekoga človeka oblikujemo na osnovi ustvarjenega **odnosa** (na odnos pa močno vplivajo **sočlove** - **mnenja** ostalih posameznikov v skupini), socialnih **predstav**, **prepsodkov** in **stereotipov**.

c) **Pričakovani**:

- o **lastni učinkovitosti**, predvsem o lastni moči
- o **rezultatih**, ki jih bo prineslo to vedenje



Pozitivno vedenje izkazuje s **pozitivnimi čustvi** (petje, ples itd.) in s **spreminjanjem mnenj** (tudi stališč) iz negativnih na pozitivne.

Vednosti Dejstva in podatki, ki so namenjeni razumevanju. Prim. Izobraževanje.

Vehementen Silovit, ognjevit. Iz ang. in nem. vehement (silovit, strasten).

Veleposlaništvo Glej Ambasada.

Vertikalno mišljenje Mišljenje, ki **napreduje** od postavke do postavke. Razvija se postopoma, po

korakih in nas pripelje do ene same rešitve. Na vsakem koraku preverja, potrjuje ali zavrača. Prim. Lateralno mišljenje.

Veto Preprečitev, lat. veto: prepovedujem, preprečim. Pravica nekoga, da z ugovorom oz. z nasprotovanjem prepreči sprejem, izpolnitev predlagane sklepa, zakona. Npr. **pravica veta** (nekdo ima dogovorjeno to pravico), odločilni veto za dve leti (preprečitev ali prepoved velja dve leti).

Vigotski Lev Ruski psiholog (1896 - 1934), ki je razvil sociokulturno teorijo, poimenovano **Območje bližnjega razvoja**.

Vigotski je ugotovil, da mora odrasel človek povleči otrokov razvoj naprej do neke točke. Pri tem definira dve ravni razvoja:

- otrokova dejanska razvojna raven, na kateri deluje, ko problem rešuje **sam**
- otrokova raven potencialnega razvoja, na kateri otrok deluje **ob pomoči odraslega** (starši, učitelji, vzgojitelji)

Na ta način deluje posameznikov nadaljnji razvoj.

Vihar v možganih Tehnika, ki se je je domislil Osborn. Uporablja se zato, da se **izognemo fikcijam** in za **razvijanje ustvarjalnosti**. Tehnika zajema predstavitev problema, produciranje idej in vrednotenje idej. V fazi produciranja zbiramo ideje brez kritiziranja, komentarja ali vrednotenja. Pomembna je le količina idej, brez spuščanja v podrobnosti.

Vinjeta Nalepka z majhno risbo. Lahko je tudi samo majhna okrasna risba. Ang. vignette: okrasek.

Vizualno - prostorski skicni blok Ena od dveh oblik naštevalnega oz. vadbene sistema (Baddeley), glej geslo Spomin. Gre za vadenje vizualnih in prostorskih informacij ter kreiranje mentalnih imaginacij. Rezultat je podoben senzornim izkušnjam.

Voajer Kdor se pretirano zanima za zasebnost drugih. Tudi nekdo, ki je bolezensko nagnjen k spolnemu uživanju ob opazovanju spolnega obče-

vanja drugih ali ob gledanju takih fotografij. Ang. voyeurism.

Vodenje Stili vodenja:

• **avtokratsko** vodenje - izkoriščanje hierarhičnega položaja; vodja dominira in odloča sam, brez oziranja na podrejene; takšen način vodenja je učinkovit v **kriznih situacijah**, ko je potrebno hitro sprejeti prave odločitve (vojska, gasilci ...)

• **demokratsko** vodenje - vodenje je permisivno po načelu: dovoljeno je vse, kar ni izrecno prepovedano; vodja odločitev ne sprejema sam, temveč s pomočjo aktivnega sodelovanja sodelavcev; komunikacija med vodjem in sodelavci postane dvosmerna, vsi dajejo pobude, na ta način se **poveča tudi motivacija zaposlenih**

• **liberalno** vodenje - stališče, da se vodja čim manj vtika v delo podrejenih, minimizira se njegovo vključevanje v odločanje; tipična je svoboda delovanja in individualno delo, vsakdo dela, kolikor more, zna in hoče; naloga vodje je koordiniranje, vodenja pa pravzaprav ni; ta oblika vodenja se obnese samo tam, kjer imajo posamezniki **visoko delovno moralo**

Vpliv Sposobnost oziroma zmožnost, da delujemo na nekoga drugega ali na neko dejavnost. Tudi sposobnost spreminjanja obstoječega reda, npr. vpliv na javno mnenje, vpliv na odločanje. Zelo pomembno vlogo pri tem ima **podpora**.

Vprašanje Ustno ali pisno izražena želja (zahteva), da bi kaj izvedeli.

Najpomembnejše oblike vprašanj:

- vprašanja odprtega tipa
- vprašanja zaprtega tipa
- alternativna vprašanja
- retorična vprašanja
- sugestivna vprašanja
- nasprotna vprašanja
- vrnjena vprašanja

Glej Metoda razgovora, ki deli vprašanja tudi z vidika miselnih procesov.

Ferdinand Humski

Stran 56

Vrednote Cilji, ki **usmerjajo življenje** posameznika ali skupine. So naši **ideali**, ki jih visoko cenimo in si k njim prizadevamo. So jasne predstave o tem, kaj je za posameznika **vredno** in **zaželeno**.

Vrednote delujejo s svojo privlačnostjo podobno kot **magnet**, kot **kompas** v našem življenju. Dajejo nam odgovor na to, **za kaj se čutimo poklicani**, kaj nas **motivira**. Po njih se ravnamo v vsakdanjih situacijah, po njih uravnavamo in usmerjamo svoje obnašanje, one vodijo naše vedenje, vplivajo na naša stališča, na vaše odločitve in seveda na naše - **ŽIVLJENJE**.

Vsak posameznik si ustvari svojo **HIERARHIJO**: nekomu največ pomenijo materialne vrednote, drugemu zdravje, družabno življenje, družina, spolnost, znanje itd.

Naše **ZELJE**, tudi tiste najbolj intimne, so direktno povezane z našimi vrednotami in imajo tudi podobno ali popolnoma enako hierarhijo.

Kadar je naša pomembna vrednota v **nevarnosti**, takrat jo **BRANIMO**, npr.: dijakova vrednota je mobilni telefon in **on ga ne da iz rok**. Če je več nimamo (smo jo izgubili ali nam jo nekdo vzame), tedaj si prizadevamo, da bi jo **poprtili**. Za ta cilj smo pripravljene tudi **popustiti** na nekih drugih področjih - dijak bo izboljšal svoje vedenje, samo da dobi mobilni telefon nazaj.

Naši **INTERESI** (težnja po neki aktivnosti) so direktna posledica naših vrednot, po hierarhiji, ki smo si jo postavili.

Smisel našega **življenja** si vsakdo med nami zamislija sam - vendar, ta smisel je gotovo izbral **med vrednotami**, ki si jih je prisvojil.

Ljudje se medsebojno **NEPRESTANO OCENJUJEMO**. Naš **osnovni kriterij za ocenjevanje** nekoga drugega človeka pa so gotovo **vrednote**, ki jih **mi najbolj cenimo**. Te vrednote so osnova za našo podzavestno izdelavno **nepopolnih vrednostnih ocen** o vsakem posamezniku.

Odnos med dvema človekoma je odvisen od te-

ga, v kolikšni meri se pokriva **spisek** in **hierarhija vrednot** pri obeh osebah. Ker je **vedenje** posledica odnosa, segajo lovke vrednot tudi do vedenja. Če se dve osebi "ujemata", bosta dobra prijatelja ali celo partnerja. Partnerje in prijatelje si celo izbiramo na osnovi spiska in hierarhije vrednot.

Na naše vrednote seveda najbolj vpliva **okolje**, naša **osebnost**, v veliki meri pa vplivajo **čustva**.

Vrednote se **DOPOLNJUJEJO** in spreminjajo skozi življenjsko obdobje posameznika:

- **vtisnjene** vrednote: v obdobju do 7 let
- **modelirane** vrednote: 8-14 let
- vrednote **socializacije** 15-21 let
- **poslovne** vrednote: 22-35 let

Vsebinska vozlišča Glej Strukturiranje učne vsebine.

Vzgoja Vseživljenjski proces oblikovanja in samooblikovanja posameznika. Brez vzgoje ne bi obstajal niti človek in niti družba.

Vzgoja in izobraževanje

VZGOJA je **emotivna** (čustvena), glavni pomen pri vzgoji je **vzgle**d. Je temeljni didaktični pojem (glej Didaktika). Sin. konativa, socializacija.

IZOBAŽEVANJE je predvsem **kognitivni proces** (meri predvsem na razum). Najpomembnejše so učne vsebine.

Vzgoja pri pouku Organiziran proces (konativa, socializacija) s pomočjo katerega se oblikujejo:

- stališča
 - pozitivne lastnosti posameznika
 - pogled na življenje in svet
 - moralne, delovne in družbene vrednote
- Vzgoja je temeljni didaktični pojem (glej didaktika).

Vzgojni stili

- **avtoritarni** (represivni) stil: poudarek na spoštovanju, kaznovanju in disciplini,

AVTORITARNI



- **avtoritativni** (interakcijski) stil: ustvarjanje pozitivnih odnosov, spoštovanje pravil

AVTORITATIVNI



- **permissivni** stil: brez vsakih pravil, 'otroci so pač otroci'

PERMISSIVNI



- **nevkličen** stil: brezbrizen odnos do vzgoje, zelo malo pozornosti, usmerjanja ali vodenja



Vzgojno izobraževalni proces Glej Pouk.

Zarota Tajen dogovor oz. **načrt** za nasprotovanje nekemu, lahko tudi za pripravljane hujših agresivnih dejanj. Je zvijačno oz. zahrbtno dejanje, saj žrtev ničesar ne sluti.

Manjše zarote ponavadi spletoje med seboj **čustveno povezane osebe** med pogovorom - ko žrtev ni prisotna, jo kar obsodijo. Razlog za obsodbo je interes vsaj enega člana takšne skupine.

Žrtev ne more **niti slišati obtožb**, kaj šele, da bi nanje odgovorila. Če pa ji vseeno dajo priložnost za obrambo, tedaj ji pripravijo **dodatne ovire**:

- najpogosteje ji pripravijo **časovno stisko**, da žrtev ne more pripraviti učinkovite obrambe,
- klasična je tudi priprava **osamitve**: na razgovoru so prisotni samo žrtev in predhodno dogovorjeni zarotniki, žrtev pa tega seveda ne ve

Prim. Agresivnost, Prikrito nasilje.

Zgodovina levice in desnice Izraza **levica** in **desnica** sta nastala v času francoske revolucije 1789. Podobno misleči politiki so se usedli blizu drug drugemu in nastali sta dve skupini:

- levo krilo (levica), ki je podpirala radikalne spremembe iz revolucije, ustanovitev republike in sekularizacijo (vladavina brez vpletanja cerkve)
- desno krilo (desnica), ki je podpirala ohranjanje inštitucij aristokratskega režima, monarhijo in močno državno cerkev

Značaj Človekov **odnos** do ljudi, vsebina njegovega vedenja. Je posledica načel in socialnih norm, ki jih človek sprejme in ponotrani.

Značaj radi ocenjujemo z moralnega in etičnega vidika, pogosto se povezuje z našimi **vrednotami**, s posameznikovo **voljo** in **motivacijo**. Značajske poteze so npr. poštenost, nesebičnost, vestnost, hrabrost, skromnost, odkritost, redoljubnost itd. Ugotavljanje značajskih lastnosti je težavno in nezanesljivo. Pogosto grešimo, ker površno in prenapeljeno sklepamo o značaju posameznika. Sin. karakter. Razl. Temperament.

Znanje Celota uporabnih podatkov, ki jih pridobimo z učenjem. Je ena od **vrednot** - ciljev, ki usmerjajo naše življenje. Razen **kognitivne** zajema tudi **psihomotorično** sfero.

RAVNI znanja:

1. **Metakognicijsko**, najvišji nivo: zavedanje, kje se lahko znanje uporabi, kako raziskovati naprej.
2. **Ustvarjalno**: obvladovanje razširjanja znanja.
3. **Produktivno**, poglobljeno razumevanje: razen razumevanja lahko navedemo tudi primere.
4. **Reprodukcijsko** preprosto razumevanje: učenec zna ponoviti, vendar ne razume.
5. **Mehanično** skromno razumevanje (najnižji nivo): vsekakor nezadostno znanje, saj učenec znanja še ne zna niti v popolnosti reproducirati.

Vrste znanj **z vidika učnih ciljev**:

- **temeljna** znanja: pomembna za intelektualni razvoj
- **aplikativna** znanja: pomembna za motivacijo, transfer in uporabo
- **pragmatična** znanja: pomembna za razvoj spretnosti in navad

Delitev znanja **glede načina razumevanja**:

- **ENCIKLOPEDIČNO** ~: **pomnjenje** pomembnih podatkov, kar vodi do nekritične uporabe le-teh
- **LOGIČNO** znanje: **spoznanja**, ki vodijo k razumnemu sklepanju in odločanju, k odkrivanju no-

vega; veliki umi človeštva so dosegali svoja odkritja prav s to vrstjo znanja

Prim. Izobraževanje, Faktografsko znanje.

Znanost Sistem metodično zagotovljenih objektivnih spoznanj o nekem predmetnem področju.

Znanstvena metoda Postopek za načrtno razreševanje znanstvenega problema:

1. Premišljeno in usmerjeno **zbiranje podatkov**: rešujemo izključno le problem, ki nas zanima. Obenem prepoznavanje bistva problema, izločanje vsega nepomembnega. Za vsak podatek moramo poznati **logičen odgovor** na pomenska vprašanja, npr.: "Kakšen pomen ima ta podatek pri reševanju našega problema? Zakaj smo ta podatek uporabili? Ali je količina pomembna?" Podatki se nanašajo na **kakovost** (kvalitativni podatki) ali na **količino** (kvantitativni podatki).
2. Izбира **ustreznih metod reševanja problema**: opazovanje, meritve in poskus kot najbolj prepričljiva znanstvena metoda.
3. **Povezovanje podatkov in znanj** (literaturni pregled), **dokazovanje** (aksiomi, zakoni), **postavitev hipoteze, teorije, nauka**. Poskus vsaj delno odgovoriti na vprašanje: čemu bo novo spoznanje služilo, koristilo?

Žargon Govorica posameznih podklicov in skupin, ki odstopa od običajnih norm: lovski, vojaški ~.

Življenjskost šole in pouka Didaktično načelo.

Smiselnost znanja in učenja je zelo pomembna, sicer lahko porabimo veliko truda zaman, npr.: učenje telefonskega imenika na pamet zahteva veliko truda, smisel tega znanja pa je precej vprašljiv. Kvaliteten učitelj določi tako **taksonomsko stopnjo** kot tudi potrebno **raven znanja**.

Kaj vpliva na življenjskost pouka:

- učna vsebina
- didaktična organizacija pouka
- smiselna povezanost teorije in prakse

**OBRATNI PEDAGOŠKO-ANDRAGOŠKI
SLOVAR**

Abnormalen človek Sociopat
Abstraktno razmišljanje Deduktivno razvijanje pojmov
Barven Kromatičen
Beden Patetičen
Beseda enakopisnica/enakoglasnica Homonim
Besedni boj Debata
Besede v prenesenem smislu Frazem, Metafora
Bistrost Inteligenca
Bistven Imanenten
Blažilen Palliativen
Blišč Glamur
Blodnjava motnja Paranoja
Bogataš in vpliven človek Oligarh
Boginje umetnosti in znanosti Muze
Bolehen Morbiden
Bolezenska klepetavost Logoreja
Božanski Astralen
Brezbarven Akromatičen
Brezčutnost Apatija
Brezobzirnost Aroganca
Brazplodno razmišljanje Obsesija
Brezvladje Anarhija
Brezvoljnost Depresija
Cel, celovit Integralen
Časovno zaporedje izobraževanja Kurikulum
Častihlepen Ambiciozen
Človek, ki je orodje v drugih rokah Marioneta
Človek, ki prekinja stike Ignorant
Človek, ki govori več jezikov Poliglot
Človek, ki hitro vzkipi Kolerik
Človek, ki zalezuje druge Voajer
Človek - domišljav in puhloglav Snob
Človek - mislec, perfekcionista Melanholik
Človek - privlačen in živahen Sangvinik
Človek z nenormalnim vedenjem Sociopat
Človekoljubje Filantropija

Črna koda za publikacije ISBN
Čuden Bizaren
Čustveno manj odziven človek Flegmatik
Čustvo Emocija
Čutno zaznavanje Percepcija, Propriocepcija
Čutno razmišljanje Induktivno razvijanje pojmov
Čut Instinkt
Čvrstost Konsistenca
Dajanje prednosti znanecem Nepotizem
Dajati neupravičeno prednost Favorizirati
Darežljiv Generozen
Darilo Donacija, Dotacija
Dejanski Objektivni
Dejavnosten Enaktiven
Del osebnosti za zadovoljevanje instinktov Ego
Del osebnosti za moralna pravila Superego
Delavec, ki tudi nadzoruje Operater
Delovno področje Portfelj, Resor
Deset časovnih enot Dekada
Dnevni red Agenda
Dogovor Pakt, Konvencija
Določanje pomembnosti učnih vsebin Eksemplarnost
Določiti Ekspliciten
Določiti nekoga za zastopnika Delegirati
Domišljavec Snob
Domneva Hipoteza
Dopisovanje Korespondenca
Dopolniten Komplementaren
Dopusten Permisiven
Dosežek Referenca, Kompetenca
Dovoljenje Avtorizacija
Dovzetnost, nagnjenost Dispozicija
Družben Socialen
Duševen in telesen Psihofizičen
Dvojnost Ambivalentnost
Dvorjenje Flirt
Dvostranski Bilateralen
Enoličnost Monotonija

Enopomenski Digitalen
Enota na fakulteti Katedra, Lektorat
Enoženstvo Monogamija
Fizične in biokemijske lastnosti Fenotip
Gibalen Motoričen
Gibanje žensk za enakopravnost Feminizem
Glavna oseba ali skupina Protagonist
Gostovanje Hospitacija
Govor Diskurz, Logos
Govorica posameznih poklicev Žargon
Govor, ki je tekoč, prepričljiv Elokvenca
Govornik, ki pretirava in se priljubljuje Demagog
Govorniška omilitev grdih izrazov Evfemizem
Govorniški ugled Etos
Govorništvo Retorika, Elokvenca, logos-patos-etos
Grdo ravnanje Maltretiranje
Hinavec Hipokrit
Hinavski Licemeren
Hkrati Simultano
Hudodelstvo Delikt
Ideja Invencija
Ignoriranje lastnih pravic Pasivna komunikacija
Imenovanje Habilitacija
Instinkt smrti Tanatos
Inteligenca logike, povezovanja in ustvarjanja Razumska inteligenca
Inteligenca osnovnih človeških vrednot Duhovna inteligenca, Moralna inteligenca
Inteligentna uporaba čustev Čustvena inteligenca
Interesna skupina Lobi
Izbira Preferenca
Izdelan brez priprave Improviziran
Izmišljen Fiktiven
Izganjalec hudiča Eksorcist
Izguba spomina Amnezija
Izhajajoč iz družbenih norm Formalen
Izključevalen Ekskluziven
Iznajdljivost Inteligenca

Izobraževanje	Prosveta	Mesto razprave	Forum	Namigovanje	Insinuacija
Izobraževanje odraslih	Andragogika	Miren človek	Stoik	Nanašajoč se na ljudstvo	Etničen
Izobraževanje ob podjetniški praksi	Dualni sistem	Miroljubnež	Pacifist	Nanašanje na več znanosti	Interdisciplinarnost
Izpoved, veroizpoved	Konfesija	Miselni proces, ki vodi do izvirnih dosežkov	Ustvarjalnost	Napetost	Konflikt
Izrazoslovje	Terminologija	Mislec, perfekcionista	Melanholik	Naraščanje in upadanje	Fluktuacija
Izražanje, izraznost	Ekspresija	Mišljenje z nepričakovanimi asociacijami		Nasilen	Agresiven, Kompulziven
Izseljenstvo	Emigracija, Diaspora	Mišljenje z lateralno mišljenje		Naslajanje ob tujem trpljenju	Sadizem
Izvedba, izvršitev	Implementacija	Mišljenje, ki vodi do ene rešitve		Nasproten	Kontraproduktiven
Izviren	Avtentičen	Konvergentno mišljenje		Nasprotje, nesoglasje	Konflikt
Izvor	Geneza	Mišljenje, ki vodi do več rešitev		Nasprotje v človeku	Interpsihični konflikt
Jasen	Notoren, Eklatanten, Ekspliciten	Divergentno mišljenje		Nauk o človeku	Antropologija
Javna predstavitev	Promocija	Mladostnik	Adolescent	Nauk o metodah raziskovanja	Hevristika
Javno vprašanje	Interpelacija	Mnenje o nekem	Halo efekt	Nauk o pojavih	Fenomenologija
Jezikovno pregledati	Lektorirati	Mnogo	Multi-, Poli-	Nauk o poučevanju	Metodika
Kataložni zapis o publikaciji	CIP	Mnogozenstvo, mnogomoštvo	Poligamija,	Nauk o razvoju bitij	Filogenetika
Kolektivna vloga	Peticija	Promiskuiteta, Petelinji učinek		Nauk o upravljanju države	Politika
Komunikacija za zmanjšanje konflikta		Množično izražanje razpoloženja	Demonstracija	Nauk, ki poudarja svobodo	Liberalizem
Jaz sporočila		Množično uničevanje ljudi (Judov)	Holokavst	Navade, končni proces	Fiksacija
Kraja intelektualne lastnine	Plagiarizem	Močno	Vehementno	Navaden	Ordinaren
Krasti	Klepto- (predpona)	Monopol državnega odločanja	Etatizem	Navdušenec	Entuziast
Kriterij za svoja ravnanja	Načelo	Moški v ženski	Animus	Navdušiti	Animirati
Krivoverec	Heretik	Motnja drže in gibanja	Cerebralna paraliza	Navidezen	Fiktiven
Krvoskrunstvo	Incest	Motnja koordinacije	Dispraksija	Navodilo	Algoritem, Dispozicija
Laž	Insinuacija	Motnja pisanja	Disgrafija	Nazadovanje, težnja k razpadanju	Entropija
Lažen	Fiktiven	Motnja pri učenju matematike	Disgrafija	Nazorna predstavitev	Demonstracija
Lepopisje	Kaligrafija	Možganski Kortikalen		Nedokazana znanstvena trditev	Hipoteza
Licemerec	Hipokrit	Mučenje	Maltretiranje	Nedokončano umetniško delo	Torzo
Literatura	Bibliografija	Načela o dobrem in zlem	Etika	Nedolžen	Intakten
Ljubezen do življenja	Biofilija	Načela poučevanja	Didaktična načela	Nedonosni	Kontraproduktiven
Ločnica med učiteljem in učenci	Fronta	Načlen	Principalen	Nedvoumen	Ekspliciten
Lokacija	Lokus	Način izgovaranja, izražanja	Dikcija	Negotov	Prekaren
Lutka v lutkovnem gledališču	Marioneta	Načrt	Sistematičen	Neizprosna zahteva	Ultimat
Majhna okrasna risba	Vinjeta	Nadomestitev	Reparacija	Nekoč že videno	Deja vu
Mapa dosežkov	Portfolio	Nagon	Instinkt	Nemir	Tumult
Medsebojna povezanost	Koherenca	Najbolje uspevati	Koluminirati	Nenačrtno, nekontrolirano dogajanje	Stihija
Medsebojni vpliv	Interakcija	Najvišji sestanek strokovnjakov	Kongres	Nenaučena oblika vedenja	Instinkt
Menjavanje zaposlitve	Fluktuacija	Naloga	Misija	Nenavaden	Bizaren
Merska enota za izobraževalne cilje	Kreditna točka	Namen	Intencija	Ne normalen	Devianten
		Namerno povzročati neprijetnosti	Šikanirati	Neodvisno od izkustva	A priori
				Neperiodična publikacija	Monografija

Ferdinand Humski

Nepoškodovan Intakten
Neopredeljenost Indiferentnost
Nerazvit Infantilten
Neresnica Insinuacija
Nesebičnost Altruizem
Neskladen Diskrepanten
Neskladje Disonanca
Nesmisel Paradoks
Nespodoben Obscen
Nepodrejanje Nekonformizem
Neprilagodljiv Rigiden
Nesposobnost razumevanja pisane besede
 Disleksija, Legastenija
Nestrpnost do istospolnosti Homofobija
Neubranost, neuglašenost Disonanca
Neučinkovit Kontraproduktiven
Neupravičena podpora Protekcija
Nezakonita prisvojitve oblasti Uzurpacija
Začetnik Iniciator
Neuraden Neformalen
Neuspeh Fiasko
Neverbalno sporočilo Manipulator
Nezadovoljstvo Frustracija
Nezavedno reševanje problemov Inkubacija
Nezmožnost samostojno odločati Heteronomija
Nežen Subtilen
Nizkoten način razmišljanja Primitivizem
Notranji Imanenten, Intrinzičen
Novost, ki je koristna Inovacija
Občutljiv Morbiden
Obdano ozemlje Enklava
Občutljiv Subtilen
Obdobje Epoha
Običajen Konvencionalen
Oblasten Avtoritaren
Objavljeno delo Publikacija
Oblika črk Tipografija
Obliskoslovje Morfologija
Oblikovanje Artikulacija, Formiranje,
 Konfiguracija, Modeliranje

Obnašanje, končni proces Fiksacija
Obojestransko pridobivanje znanja Transakcija
Obup Depresija
Obvezen element publikacije Kolofon
Obziren glede zaupnosti Diskreten
Ocena Evalvacija
Ocena glede na vse testirane Centil
Očiten Notoren, Eklatanten, Manifesten
Odgovor posameznika na ogrožanje Stres
Odločanje Ingerenca (je v bistvu soodločanje)
Odložitev plačil Moratorij
Odnos do nekoga ali nečesa Mnenje
Odnos znotraj osebnosti Sebstvo
Odposlati nekoga Delegirati
Odpovedati Resignirati, abdicirati
Odstavitev Deprivacija
Odstop Abdikacija
Odtujitev Alienacija
Ognjevito Vehementno
Olepševanje Evfemizem
Omejitev Restrikcija
Opazovanje Observacija
Opazovanje vedenja Behaviorizem
Opis z jasnimi besedami Parafraza
Opisovanje dejstev, brez analize Faktografija
Opustiti Resignirati
Oranje Deprivacija
Oseben Subjektivni
Osebnostno izžarevanje Karizma
Oskrbnik Intendant
Osnova Princip
Osnovan na enakosti Egalitaren
Osnovno načelo Premisa
Ošabnost Aroganca
Otopelost Depresija
Otročji Infantilten
Otrplost Letargija
Ovirati Hendikepirati
Ovrednotenje Evalvacija, Taksonomija
Označevanje Signifikacija

Pedagogika za slabovidne in slepe
 Tiflopedagogika
Pedagoška enota na fakulteti Lektorat
Pevske vaje Solfeggio
Pisarna Biro
Pisno ali ustno poročilo Referat
Plemenit Generozen
Pobudnik Iniciator
Podobnost Analogija
Podpirati, podpora Favorizirati, Protekcija,
 Dotacija
Podpora pri poučevanju Intervizija
Podpiranje brezrazredne družbe Levica
Podpiranje hierarhične družbe Desnica
Podtikanje Insinuacija
Podzavestne misli Intucija
Pojem, ki temelji na domnevi Konstrukt
Pokrajina Pejsaž
Pomemben sestanek vseh članov Plenum
Pomirjevalen Paliativen
Pomoč (profesionalna) Supervizija, intervizija,
 favorizirati.
Pomočnik Minister
Ponavljanje z malo spremembo Poustvarjanje
Ponotrjaniti Internalizirati
Ponovna priložnost Repesaž
Ponovni pregled Revizija
Pooblastiti Delegirati, avtorizirati
Popis Bibliografija
Popisovanje za katalog Katalogizacija
Popravek Čank
Popravek plana odhodkov/prihodkov Rebalans
Popravljanje Reparacija
Popustiti Resignirati
Poreklo Pedigre
Poseganje Ingerenca (je v bistvu soodločanje)
Poslikati Ilustrirati
Poslovilna prideditev Valeta
Posmeh Sarkazem, Aroganca, Cinizem.
Posnetek rokopisa Faksimile

Posploševanje Metaevalviranje, Generalizacija,
Indukcija
Postavitev v prejšnje stanje Restitucija
Postopno prehanje Gradacija
Posvetovanje Konferenca, Konzultacija, Panel
Potreba, želja, spodbuda Motiv
Potrlost Depresija
Poučevanje Didaktika
Poudarek Intonacija
Poudarjanje evropskih vrednot Eurocentrizem
Poučni izlet Ekskurzija
Pouk zunaj šole Inštrukcija
Povečevanje povezanosti Globalizacija
Povezanost Kohezija
Povezava duševnosti in gibanja Kinestezija
Povrnitev Regres
Povzdigovanje lastnega naroda Nacionalizem
Povzetek Rekapitulacija
Praktična dela Operativa
Praktično uporaben Pragmatičen
Pranje možganov Indoktrinacija
Pravica do odločanja Kompetenca
Pravica samostojno odločati Avtonomija
Pravila o obnašanju, vedenju, navadah Morala
Pravočasen Ažuren
Prazen Banalen
Prazna beseda, fraza Floskula
Preblisk Iluminacija
Prebrisano pridobivati korist Špekulirati
Predajati naloge drugi osebi Delegirati
Predlog, predpostavka Propozicija
Prednost Preferenca
Prednost sorodnikom in znancem Nepotizem
Predpostavka Hipoteza, Premisa
Predrznost Aroganca
Predpisi Regulativa
Predpostavka Teza, hipoteza
Predsodek Stereotip
Predsodek o rasnih razlikah Rasizem
Predsodek pred istospolnostjo Homofobija

Predstojnik fakultete Dekan
Predstojnik univerze Rektor
Preiskava Eksplozacija
Preizkus Probacija
Prenehati si prizadevati Resignirati
Prenos znanja s sodelovanjem Transmisija
Preobrazba iz cerkvenega v posvetno
Sekularizacija
Preprečitev Veto
Prepričanje Stališče
Prepričanje o večvrstnosti Etnocentrizem
Prepričljiv Eklatanten
Preračunljiv domišljavec Patetik
Preračunljivec Špekulant, Oportunist
Presojanje svojega ravnanja Refleksija
Prevesti podatke v šifre Kodirati
Prevesti šifre v podatke Dekodirati
Prevladujoči vpliv Prestiž
Prevzemanje lastnosti drugih Introjekcija
Približevanje Konvergenca
Prikrit Latenten
Prikrievanje, hlinjenje Manipulativna komu-
nikacija
Prilaganje Akomodacija, Asimilacija,
Adaptacija, Konformiranje
Prilagajanje pouka posamezniku
Individualizacija
Prilagodljivec Oportunist
Prilagojen za več predpisov Multidisciplinaren
Prilagoditev vsebine izobraževalnim namenom
Didaktična transformacija
Prilagodljivec Oportunist, Konformist
Prilagodljivost Fleksibilnost
Pripadnost neki skupini Lojalnost
Pripisovanje Atribuiranje
Priporočilo Referenca
Prirojena oblika vedenja Instinkt, Nagon
Priseljenec Migrant, Čefur
Prisila, zatiranje, potlačitev Represija
Prisilne misli Obsesivno kompulzivna motnja

Prispodoba Metafora, Alegorija
Pristojnost Kompetenca
Prizadevanje za koristi kraja Lokalizem
Priznavanje podrejenosti Pokornost
Propadanje Dekadenca
Prostorski Spacialen
Prostovoljna osamljenost Avtizem, Kannerjev
sindrom
Protislovje Kontradikcija, Paradoks
Protizakonito dejanje Delikt
Prožnost Fleksibilnost
Psihična energija Libido
Puhloglavec Snob
Ravnanje kot zgled Presedan
Ravnodušen Stoičen, Apatičen
Ravnodušnost Apatija, Indiferentnost
Ravnotežje, ravnovesje Ekvilibrij
Razčlenjevanje Artikulacija, Strukturiranje
Razdalja med ljudmi Prokemija
Razdelitev možganov Hemisferičnost
Razdiralen Destruktiven
Razglas predstavnika oblasti Edikt
Razgovor Diskurz
Razhajanje Divergenca
Raziskovanje Eksplozacija
Raziskovanje spoznavnih pojavov
Metakognicija
Razkošje Glamur
Razlagalec Ekseget, Interpret
Različen Hetero- (predpona)
Razlikovanje Diskriminacija, Rasizem,
Šovinizem, Ksenofobija, Etnocentrizem.
Razločevanje Diferenciacija
Razmišljanje in gibanje obenem Psihomotorika
Raznovrstnost Pluralnost
Razočaranje Frustracija
Razprava Disput, Diskusija
Razsodišče Arbitraža
Razum, um Logos
Razveljaviti Anulirati

Ferdinand Humski

Razvrščanje	Taksonomija	Sočutje	Empatija	Telesne in duševne lastnosti	Konstitucija
Razvoj	Dialektika	Sočustvovanje	Simpatija	Temeljita izdelava	Elaboracija, Elaborat
Resničen	Objektiven	Soglasje	Konsenz	Temeljni pojem	Princip
Rešiti	Eskulpirati	Soodločanje	Ingerenca (v bistvu: dodatni vpliv)	Teoretična zamisel dogajanja	Scenarij
Rodoslovje	Genealogija	Soodvisnost	Koherenca	Teorija poučevanja	Didaktika
Rodovnik	Pedigre	Sorazmerje	Korelacija	Težnja	Intencija
Samoljubnež	Egocentrik, Egoist	Sovraštvo do tujcev	Ksenofobija	Težnja k popolnosti	Stoicizem
Samoregulacija	Homeostaza	Spajanje	Sinteza	Tolmač božjih zakonov	Ekseget
Samostojna enota poučevanja	Modul	Spisek	Register	Trditev	Teza, Propozicija
Samostojnost	Avtonomija	Spisek predpisov	Regulativa	Trpinčenje	Mobing, Maltretiranje
Samosvoj, neurejen	Boem	Spletka, zvijaca	Intriga	Učenje zadovoljevanja instinktov	Katheksa
Samovlada	Avtokracija	Spletkariti	Lobirati	Učnokonkretnost	Nazornost
Seksualni instinkt	Eros	Splošen	Generičen	Udeležba	Participacija
Selitev, preseljevanje	Migracija	Spodbuditi	Animirati	Ugled	Avtoriteta
Sestanek	Plenum, Forum, Kongres, Konferenca	Spogledovanje	Flirt	Ugled govornika	Etos
Seznam	Register	Spolni odnosi z veliko osebami	Promiskuiteta	Ugodje kot smoter delovanja	Hedonizem
Seznam glasbenih del ali vlog	Repertoar	Spor, spopad	Konflikt	Ugotavljati	Diagnosticirati
Seznam tiskanih del	Bibliografija	Sporazum	Pakt, Konvencija	Umeten	Artificielen
Sestavljanje	Jigsaw	Sporazumevanje	Komunikacija	Uničevalen	Destruktiven
Sijaj	Glamur	Spoznavanje	Kognicija, Anamneza	Uničiti	Anulirati
Silovito	Vehementno	Spoznavanje na osnovi prejšnjih znanj		Upadanje	Dekadenca
Sistem podrejenosti in nadrejenosti	Hierarhija	Deduktivno spoznavanje		Uporaba	Aplikacija
Sistem teorij	Doktrina	Spoznavni	Informativen	Upoštevanje drugih	Asertivna komunikacija
Sklepanje iz dveh postavk	Silogizem	Sprejemanje znanja	Konstruktivizem	Upravičenost	Kompetenca, Legitimnost
Sklepanje iz posameznega na splošno		Sprememba občutij naše osebnosti		Upravnik	Intendant
Indukcija		Ego stanje: starš, odrasli, otrok		Uraden	Formalen
Sklepanje iz splošnega na posamezno		Spremljanje vedenja drugega	Jeza	Uradni pooblaščenec	Prokurist
Dedukcija		Spretno sleparjenje	Manipulacija	Uradni seznam	Register
Skrbnik	Tutor	Sproten	Ažuren	Uradni spis vlade drugi vladi	Memorandum
Skrit	Latenten	Sramotilni spis	Pamflet	Uradno predstavništvo	Konzulat, Ambasada
Vznemirjen	Afektiven	Stara politična miselnost	Konzervativizem	Uradništvo	Birokracija
Skladnja	Sintaksa	Stopnjevanje	Taksonomija, Gradacija	Uradna overitev	Apostil
Skrbnik, varuh	Kurator	Strokovno mnenje o avtorskem delu	Recenzija	Uradno priznan	Akreditiran
Skupina	Lobi	Strukturiranje	Artikulacija	Urednik	Redaktor
Slaboten	Morbiden	Strupen posmeh	Sarkazem	Uskladiti	Balansirati, Konformirati
Slikoven	Ikoničen	Stvaren	Konkreten	Usmerjanje	Moderacija, Transformacija
Slovenski knjižnični sistem	COBISS	Svetovalec, ki usmerja	Mentor	Usmerjanje v predvidljiv rezultat	Formalizacija
Slovesen razglas	Manifest	Številčnost	Pluralnost	Usmerjanje v znanje	Transformacija
Smrt iz usmiljenja	Evtanazija	Takojšen	Ažuren, Instant	Usmerjen v notranji svet	Introvertiran
Sočasno	Simultano, Sinhrono	Teško govor	Elokvenca	Usmerjen v zunanji svet	Ekstravertiran

Usojen Fatalen
Usposabljanje Habilitacija
Usposobljenost Kompetenca, Ključna kompetenca, Poklicna kompetenca
Ustavljanje Retencija
Ustrežljiv Kulanten
Ustvarjalni Konstruktiven, Kreativen
Uveljavljanje pravic naroda Nacionalizem
Užitek ob mučenju sebe Mazohizem
Varuh Tutor
Večpomenski Analogen
Večvednost Šovinizem, Etnocentrizem, Rasizem, Ksenofobija, Diskriminacija.
Veda o glasovnih sestavinah jezika Fonetika
Veda o kaznovanju Penologija
Veda o ocenjevanju znanja Dokimologija
Veda o pomenu besed Semantika
Veda o vzgoji in izobraževanju otrok Pedagogika
Veda o znamenjih Semiotika
Vedoslovje Epistemologija
Velekapitalist Tajkun
Velik Megalomanski
Velikodušen Generozen
Veljava Avtoriteta
Verski Konfesionalen
Vest Super ego
Viden Manifesten
Viharjenje možganov Brainstorming
Vključen, a ne natančno izražen Impliciten
Vključenost Inkluzija
Vključevanje Integracija
Vmešavanje Glej Ingerenca (dodatni vpliv)
Vnaprejšnja pripravljenost Predispozicija
Vnaprejšnje verovanje poslušalcev Patos
Vodilo Princip
Vodilna oseba Protagonist
Vozlišče Čank
Vpliv Ingerenca (je v bistvu dodatni vpliv), Avtoriteta

Vpliv skupine na odločanje Lobizem
Vpliven Omnipotenten
Vsebina predstavitve Izroček
Vsemogočen Omnipotenten
Vseved Polihistor
Vsiljevanje stališč Indoktrinacija
Vzgoja Prosveta, Konativa
Vzgojni Socializacijski
Vzgojni zavod Konvikt
Vznemirljen Afektiven
Vztrajnost Konativa
Vzvišen Egocentričen, samoljuben
Za ta problem Ad hoc
Začasen Prekaren
Začasno odstaviti Suspendirati
Zadnji poziv Ultimatum
Zagledanost vase Narcisizem
Začetnik Initiator
Zahrbtno dejanje Intriga
Zajemajoč vse potrebno Taksativen
Zakonit Legitimen
Zanikanje pravic sogovornika Agresivna komunikacija
Zanos Patos
Zapiski Skripta
Zapisnik Agenda
Zapostavljanje Diskriminacija, Etnocentrizem, Ksenofobija, Rasizem, Segregacija, Šovinizem.
Zarota Alfa
Zaseden zapuščen objekt Skvot
Zaščitnik Alfa samec (samica)
Zatočišče, zavetje, zaščita Azil
Zaupen Intimen
Zavorno delovanje Supresija
Zaznavanje Kognicija
Zbir pravil Paradigma
Zbir uradnih spisov Dosje
Zborovanje Konvencija
Zbuditi občudovanje Imponirati
Združevanje Integracija, Sinteza

Zgovornost Elokucija
Zloben Diaboličen
Zlobna seksualna sporočila Seksting
Zloraba položaja in moči Mobing
Zloraba moči za trpinčenje Maltretiranje
Zmožnost Habilitacija
Značaj Karakter
Značilni način reagiranja Temperament
Značilnost ustvarjalnosti Originalnost
Znak, značilnost Prediktor
Znanje o znanju Metakognicija
Znati narediti, uporabiti informacije Formativni cilj
Znamenje pripadnosti Emblem
Znanost o preprečevanju Retorika
Zunanji Ekstrinzičen
Zvijaka, spletkar Intriga
Zvijazen Kaptativen, Manipulativen
Želja po uspehu Ambicija, Interes
Ženska v moškem Anima
Žrtvovanje za druge Altruizem

SEZNAM UPORABLJENE LITERATURE

1. Janek Musek, Vid Pečjak Psihologija. 1. natis. Ljubljana: EDUCY d.o.o., 2001. ISBN 961-6010-50-6
2. Paul Blum, Jelena Vidmar Preživeti in uspeti v disciplinsko težavnem razredu. 1. natis. Radovljica: TOP, Regionalni izobraževalni center, 1999. ISBN 9616107178, 9789616107174
3. Nacionalna strokovna skupina, BELA KNJIGA o vzgoji in izobraževanju v republiki Sloveniji. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2011. ISBN 978-961-234-986-8
4. Mojca Kukanja Gabrijelčič, Maruška Seničar Željeznov TEACHING GIFTED AND TALENTED CHILDREN IN A NEW EDUCATIONAL ERA. Koper: Knjižnjica Ludus, University of Primorska Press, 2018. ISBN 978-961-7055-22-1
5. Nagel, W. SPODBUJANJE IN ODKRIVANJE NADARJENIH OTROK, Ljubljana, DZS 1987
6. Miloš Tavzes, Gregor Adlešič, Borut Mavrič, Janez Prešern, Borut Košir Veliki slovar tujk. 1. natis. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002. ISBN 9612312710 9789612312718
7. Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU Slovar slovenskega knjižnega jezika. Kamnik: Arnebis d.o.o. 2000, digitalna izdaja (CD-ROM). ISBN 86-341-2059-7
8. Ferdinand Humski Pedagoško-andragoško izobraževanje, Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru 2008/2009: Zapiski predavanj in prejete fotokopije
9. Astrite Humski Program pedagoško-andragoškega in specialpedagoškega izpopolnjevanja za strokovne delavce s srednjo izobrazbo, Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana 2018/2019: Zapiski predavanj
10. Amand Prapotnik SPECIALNA DIDAKTIKA: skripta. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta Maribor, Center za pedagoško izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje, 2009
11. Mojca Kunaver IZBEREM NENASILJE, Društvo Ključ - Center za boj proti trgovini z ljudmi 2014, digitalna izdaja (Microsoft PowerPoint)

Avtor Ferdinand Humski

PEDAGOŠKO-ANDRAGOŠKI SLOVAR

Imena nosilcev avtorskih pravic: Ferdinand Humski

Elektronska izdaja, avgust 2019

Samozaložba Ferdinand Humski, Volkmerjeva cesta 22, 2250 Ptuj

Publikacija je brezplačna in prosto dostopna vsem uporabnikom

Spletna lokacija publikacije: <http://strojna.scptuj.si>

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID=301184000
ISBN 978-961-92244-4-1 (pdf)